

Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma 2025

Sisällysluettelo

1. Johdanto	6
2. Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma	6
2.1 Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma.....	6
2.2 Toimialakohtaiset ja kohdekohtaiset valvontasuunnitelmat	6
2.3 Toimintaympäristön muutokset	7
2.4 Voimavarat ja tehtäväjako	8
2.4.1 Henkilöstö	8
2.4.2 Voimavarojen jako eri toimialoille	9
2.5 Voimavarojen riittävyys	10
2.6 Osaaminen ja koulutus.....	10
2.7 Tietojärjestelmät.....	11
2.8 Laatu järjestelmä ja häiriötilanteisiin varautuminen	11
2.8.1 Ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden selvittäminen.....	12
2.9. Viranomaisyhteistyö ja elinympäristöterveyden edistäminen	13
2.10 Viestintä	13
2.11 Valvonnan maksullisuus.....	14
2.12 Suunnitelman toteutumisen seuranta ja raportointi.....	14
3 Elintarvikevalvonta	16
3.1 Lainsäädäntö ja elintarvikeketjun monivuotinen valtakunnallinen valvontasuunnitelma	16
3.2 Elintarvikevalvonnan kohteet.....	16
3.2.1 Rekisteröidyt elintarvikehuoneistot	16
3.2.2 Hyväksyttävät elintarvikehuoneistot	17
3.3 Valvontakohteiden riskiluokitus ja tarkastuksiin käytettävä aika	17
3.4 Toiminta	17
3.4.1 Tarkastukset	17
3.4.2 Alkutuotannon tarkastukset ja valvontaprojekti.....	18
3.4.3 Suuret yleisötilaisuudet	19
3.4.4 Vienti.....	19
3.4.5 Sisämarkkinatuonnin valvonta.....	19
3.5 Pakkokeinot	19
3.6 Näytteenotto	20
4 Terveysturvallisuuden mukainen valvonta.....	21
4.1 Valvontakohteet	21
4.2 Riskinarviointi ja tarkastustiheydet	22
4.3 Terveysturvallisuuden mukaisen valvonnan tarkastukset	22
4.3.1 Tarkastusten maksullisuus	23
4.3.2 Epäkohtien takia tehtävät toimenpiteet.....	23

4.3.3 Suuret yleisötilaisuudet	24
4.3.4 Tupakkalain mukainen valvonta	24
4.3.5 Elintarvikkeiden käsittely	25
4.3.6 Radonvalvonta	25
4.3.7 Solariumlaitteiden valvonta	25
4.4 Ilmoitusten käsittely	25
4.5 Asunnoissa ja muissa oleskelutiloissa esiintyvien terveyshaittojen selvittäminen	25
4.6 Laivatarkastukset	26
4.7 Talousveden valvonta	26
4.7.1 Riskienhallintasuunnitelmat ja valvontatutkimusohjelmat.....	27
4.7.2 Ensisijaiset tilat	28
4.7.3 Näytteenottosuunnitelmat.....	29
4.8 Uimarantojen ja uimapaikkojen valvonta	29
4.8.1 Uimarantojen valvonta	29
4.8.2 Uimahallien ja yleisten altaiden valvonta	30
4.9 Terveysturvallisuustarkastuksiin käytettävät voimavarat	30
4.10 Terveysturvallisuustarkastuksesta perittävät maksut	31
5 Tupakka- ja lääkelain mukainen valvonta.....	31
5.1 Lainsäädäntöön, valvonnan ohjeistukseen ja toimintatapoihin liittyvät muutokset	32
5.2 Kunnan tehtävät ja valvonnan painopisteet	32
5.2.1 Valvonnan painopisteiden huomioiminen	32
5.3 Valvontakohteet	33
5.4 Tupakkalain ja lääkelain mukaiset tarkastukset.....	33
5.5 Myyntilupahakemusten ja tupakointikieltohakemuksen käsittely.....	34
5.6 Tupakka- ja lääkelain mukaiseen valvontaan käytettävissä olevat voimavarat	34
5.7 Valvonnasta perittävät maksut	34
6 Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta	35
6.1 Johdanto	35
6.1.1 Lainsäädännön muutokset	36
6.1.1.1 Eläinlääkintähuoltolaki.....	36
6.1.1.2 Laki eläinten hyvinvoinnista.....	36
6.1.1.3 Laki eläinlääkäriammattin harjoittamisesta	37
6.2 Valtakunnallinen ohjelma ja kuntien suunnitelmat	37
6.3 Voimavarat.....	38
6.3.1 Eläinlääkärien määrä ja tehtäväjako.....	38
6.3.2 Muu henkilöstö.....	38
6.3.3 Voimavarojen riittävyyden arviointi	38
6.3.4 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen.....	39

6.4 Tietojärjestelmät.....	39
6.5 Viestintä.....	40
6.6 Maksullisuus	40
6.7 Valvonnan toimeenpano	41
6.8 Eläinten terveyden valvonta	41
6.8.1 Eläintautivalmius	41
6.8.2 Terveysvalvontaohjelmat.....	42
6.8.3 Vesiviljelylaitosten terveysvalvonta	43
6.8.4 Muu tautiseuranta	43
6.9 Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti	43
6.10 Eläinten lääkitsemisen valvonta	43
6.11 Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti	44
6.11.1 Vienti ja tuonti	44
6.11.2 Sisämarkkinakauppa.....	44
6.12 Eläinten hyvinvoinnin valvonta	46
6.12.1 Tarkastukset	46
6.12.2 Pakkokeinot	46
6.12.3 Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset	47
6.12.4 Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus	48
6.13 Eläimistä saatavat sivutuotteet.....	48
6.13.1 Sivutuotelaitosten valvonta.....	48
6.13.2 Sivutuotteita käyttävien ja hävittävien toimijoiden valvonta.....	49
6.13.3 Sivutuotteiden hautaaminen	49
6.14 Ehdollisuuden valvonta	49
6.15 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen	50
6.15.1 Peruseläinlääkäripalvelu	50
6.15.2 Tuotantoeläinten terveydenhuolto	50
6.15.3 Kiireellinen eläinlääkäriapu.....	51
6.15.4 Saatavuus- ja laatutavoitteet	51
6.15.4.1 Ajanvaraus	52
6.15.4.2 Saatavuus.....	52
6.15.4.3 Palautteen kerääminen ja valitusten käsittely	52
6.15.5 Toimitilat	53
6.16 Seuranta, arviointi ja raportointi.....	54

LIITTEET

- Liite 1 Lainsäädäntö
- Liite 2 Elintarvikevalvonnan kohdekohtainen valvontasuunnitelma
- Liite 3 Terveysturvallisuuden valvonnan kohdekohtainen valvontasuunnitelma
- Liite 4 Talous- ja uimavesien näytteenottosuunnitelmat
- Liite 5 Tupakka- ja lääkelakien mukaisen valvonnan kohdekohtainen valvontasuunnitelma

1. Johdanto

Ympäristöterveydenhuollon tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia. Ympäristöterveydenhuollolle on erityislainsäädännössä annettu lisäksi joitakin muita tehtäväalueen lainsäädännön valvontaan liittyviä tehtäviä.

Terveydenhuoltolain 21 §:n mukaan kunnan on järjestettävä ympäristöterveydenhuollon palvelut alueellaan sen mukaan, mitä ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta annetussa laissa (410/2009) säädetään. Säännöksessä todetaan lisäksi, että ympäristöterveydenhuollosta säädetään terveydensuojelulaissa (763/1994), elintarvikelaissa (297/2021), tupakkalaissa (549/2016) ja eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009).

Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuolto huolehtii edellä mainittujen lisäksi lääkelain (395/1987) 54a – 54d §:n mukaisesta nikotiinivalmisteiden myynnin valvonnasta ja säteilylain (859/2018) 15 §:ssä tarkoitusta valvonnasta. Keskeisin valvottava lainsäädäntö on listattu tämän suunnitelman liitteeseen 1.

Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädännössä kunnille on säädetty velvollisuus laatia säännöllistä valvontaa koskevat valvontasuunnitelmat kullekin valvonnan osa-alueelle. Hyväksytty suunnitelma vietään valtakunnalliseen ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmään (VYHA). Toimintaympäristön, valvontakohteiden ja lainsäädännön jatkuvien muutosten vuoksi valvontasuunnitelmaa on tarpeen päivittää ja kehittää sekä laatia valvontakohdekohtaiset valvontasuunnitelmat vuosittain.

Suunnitelman laatimisessa otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma sekä toimialakohtaiset valtakunnalliset valvontaohjelmat.

2. Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma

2.1 Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2025 – 2028 on julkaistu lokakuussa 2024. Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman tavoitteena on yhtenäistää ympäristöterveydenhuollon valvontaa ja sen ohjausta sekä lisätä valvonnan vaikuttavuutta ja laatua yhtenäistämällä valvontakäytäntöjä valtakunnallisesti. Ohjelmakauden 2025 – 2028 teemana on vaikuttava valvonta ja ydintehtävät. Ohjelman mukaan teemaa voidaan edistää seuraavia tavoitteita toteuttamalla:

- Tietoperusteinen valvonta
- Osaaminen
- Varautuminen

2.2 Toimialakohtaiset ja kohdekohtaiset valvontasuunnitelmat

Elintarvikevalvonnan toimialakohtainen valvontasuunnitelma on valvontasuunnitelman osa 3, terveydensuojelulain mukaisen valvonnan toimialakohtainen valvontasuunnitelma on valvontasuunnitelman osa 4, tupakkalain ja lääkelain mukaisen valvonnan valvontasuunnitelma on valvontasuunnitelman osa 5 ja eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan valvontasuunnitelma on osa 6.

Terveysvalvonnassa tehtävien tarkastusten kohdekohtainen suunnitelma muodostuu ympäristöterveydenhuollon valtakunnalliseen keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään VATIin. Tarkastustiheydet määräytyvät VATI-järjestelmässä riskinarviointiin perustuen. Riskinarviointi toteutuu valtakunnallisesti päätettyjen periaatteiden mukaisesti. Joissakin erikseen perustelluissa tapauksissa on tehty

kohdekohtainen, valtakunnallisesta riskinarvioinnista poikkeava riskinarviointi. Valtakunnallisesta riskinarvioinnista poikkeavat arvioinnit on kuvattu toimialakohtaisissa suunnitelmissa. Vuoden 2025 aikana kehitetään edelleen kohdekohtaista riskinarviointia ja sen käyttöönottamista niille toimialoille, joilla se ei ole vielä käytössä. Toimialakohtaiset riskinarvioinnit on kuvattu kappaleissa 3.3, 4.2 ja 5.4.

Tämän valvontasuunnitelman liitteinä ovat toimialoittain laaditut yhteenvedot vuodelle 2025 suunnitelluista tarkastuksista (liitteet 2, 3 ja 5). Jos vuodelle 2024 suunniteltu tarkastus on jäänyt tekemättä, se toteutetaan valvontasuunnitelmaan sisältyvänä tarkastuksena vuoden 2025 aikana. Tarkastus katsotaan valvontasuunnitelmaan sisältyväksi tarkastukseksi, vaikka sitä ei olisi mainittu suunnitelman liitteessä, jos se edellisen tarkastuksen ajankohdan ja riskinarviointiin perustuvan tarkastustiheyden perusteella kuuluu VATI-järjestelmän mukaan vuonna 2025 tehtäviin tarkastuksiin.

Toiminnan aloittamisvuoden aikana uuteen huoneistoon ilmoituksen käsittelyn jälkeen tehtävät ensimmäiset tarkastukset katsotaan valvontasuunnitelmaan sisältyviksi tarkastuksiksi. Ensimmäisen tarkastuksen ajankohta ja tarkastustiheys aloittamisvuonna määritellään riskinarvioinnin perusteella. Valvontasuunnitelmaan sisältyväksi tarkastukseksi katsotaan lisäksi tarkastus sellaiseen aikaisemmin ilmoitettuun huoneistoon, joka syystä tai toisesta puuttuu kohdekohtaisesta valvontasuunnitelmasta tai valvontakohderekisteristä ja jonka edellisestä tarkastuksesta on pitempi aika kuin valtakunnallisen riskiluokituksen mukainen tarkastusväli.

2.3 Toimintaympäristön muutokset

Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuolto aloitti toimintansa 1.1.2023. Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon toiminnasta vastaa Etelä-Satakunnan ympäristötoimisto. Yhteistoiminta-alueen vastuukuntana toimii Säkylän kunta. Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuolto vastaa ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoitamisesta Rauman, Kokemäen ja Huittisten kaupungeissa, sekä Euran ja Säkylän kunnissa.

Vuoden 2024 aikana saatiin valvontakäytäntöjä ja muita toimintakäytäntöjä yhtenäistettyä, mutta yhtenäistämistä jatketaan edelleen vuoden 2025 aikana. Painopiste sopii hyvin yhteen valtakunnallisen valvontaohjelmakauden teemojen kanssa. Painopistettä tukevat laatujärjestelmän ja erityistilannesuunnitelmien kehittäminen (valvontasuunnitelman kohta 2.8) sekä tietojärjestelmien käytön kehittäminen (valvontasuunnitelman kohta 2.7).

Aluehallinnon ja monialaisten maakuntien parlamentaarinen selvitystyöryhmä antoi loppuraporttinsa tammikuussa 2021. Selvityksessä ehdotetaan, että hyvinvointialueille siirrettäisiin ympäristöterveydenhuollon tehtävät 1.1.2026. Selvityksen mukaan lainsäädännön valmistelu tulisi suorittaa siten, että hyvinvointialueen tehtäväala olisi tiedossa ennen huhtikuussa 2025 järjestettäviä aluevaaleja.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa 20.6.2023 todetaan, että ”kuntien tehtäväkentän vaikiinnuttamiseksi kuntien tehtäviä ei siirretä hyvinvointialueille hallituskauden aikana. Hallitus lisää myös alueellisten ratkaisujen joustavuutta kuntien ja hyvinvointialueiden työnjaossa. Tavoitteen edistämiseksi säädetään kuntien ja hyvinvointialueiden mahdollisuudesta sopia tehtävien hoitamisesta alueellisten ja paikallisten tarpeiden mukaisesti. Kuntien ja hyvinvointialueiden välistä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden sekä työllisyyden edistämiseksi vahvistetaan.” Valviran ja Ruokaviraston käsityksen mukaan tämä tarkoittaa sitä, että tällä hallituskaudella ympäristöterveydenhuollon tehtäviä ei siirretä hyvinvointialueiden järjestettäväksi. Hyvinvointialueiden ja kunnallisen ympäristöterveydenhuollon välisen yhteistyön ja tiedonkulun varmistamiseksi tulee alueilla tehdä järjestelmällistä työtä.

Eläinlääkintähuollon keskeinen lainsäädäntö on uudistettu. Laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023) tuli voimaan 1.1.2024. Laki eläinlääkintähuoltolain muuttamisesta vahvistettiin 13.6.2024 ja uusi eläinlääkintähuoltolaki tulee voimaan 1.1.2026. Tällöin myös terveydenhuoltolain 21 §:n lakiviittaus muuttuu. Vuoden

2025 ajan voimassa on edelleen vanha eläinlääkintähuoltolaki (765/2009). Lakiuudistuksia ja niiden vaikutuksia eläinlääkintähuoltoon käsitellään tarkemmin valvontasuunnitelman kohdassa 6.1.1.

Sosiaali- ja terveysministeriö on aloittanut terveydensuojelulain kokonaisuudistuksen. Nykyinen terveydensuojelulaki tuli voimaan vuonna 1995, jonka jälkeen mm. Suomen perustuslaki ja hallintolaki ovat muuttuneet, ja voimaan on tullut paljon EU-lainsäädäntöä. Terveydensuojelulakia on muutettu useita kertoja sen voimassa olon aikana ja näiden muutosten myötä laki on osin hajanainen. Uuden terveydensuojelulain voimaantulon tavoitepäivämäärä on 1.1.2027.

Eduskunta hyväksyi 9.10.2024 hallituksen esityksen HE 38/2024 tupakkalain muutoksesta. Tällä muutoksella oli tarkoitus ottaa savuttomat nikotiinituotteet (nikotiinipussit) tupakkalain soveltamisalan piiriin ja niiden myynti sallittaisiin noudattaen niille asetettuja sääntöjä. Tällä muutoksella on tarkoitus ehkäistä savuttomien nikotiinituotteiden nuorisokäyttöä, estää harmaatuontia ja laitonta kauppaa sekä torjua järjestäytyntä rikollisuutta. Tasavallan presidentti jätti kuitenkin 8.11.2024 vahvistamatta tupakkalain muutoksen ja tupakkalain muutoksen voimaantulo viivästyy.

Terveydensuojeluvalvonnan ohjauksessa tapahtuu ohjelmakaudella rakenteellinen muutos, kun Valvira, aluehallintovirastot ja ELY-keskusten ympäristöä ja luonnonvaroja koskevat lupa- ja valvontatehtävät yhdistetään uuteen valtakunnalliseen lupa-, ohjaus- ja valvontavirastoon. Uuden monialaisen viraston on tarkoitus aloittaa toimintansa viimeistään vuonna 2026.

Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmän, VYHA, uudistus on aloitettu vuonna 2024. Projekti kestää vuoden 2025 loppuun asti. VYHAN käytössä on pitkään kärsitty vanhentuneen tekniikan aiheuttamista ongelmista eikä sitä ole juurikaan kehitetty. Uusi VYHA tullaan rakentamaan Vati-järjestelmän yhteyteen ja projektiryhmä on vuoden 2024 aikana määritellyt uuden VYHAN sisältöjä. Projektiryhmässä on mukana Ruokaviraston, Valviran, AVIn ja kunnan edustus. Vanhan VYHAN käyttö loppuu 29.11.2024. Uutta VYHA-sovellusta ei kuitenkaan saada käyttöön ennen vuoden 2025 alkua. Uuden VYHA-sovelluksen ensimmäinen eli valvontayksikkörekisteri tullaan ottamaan käyttöön alkuvuodesta 2025.

2.4 Voimavarat ja tehtäväjako

2.4.1 Henkilöstö

Ympäristöterveydenhuollon tehtävissä työskentelee vuonna 2025 ympäristöpäällikkö, ympäristöterveydenhuollon johtaja, hygieenikkoeläinlääkäri, yhdeksän terveystarkastajaa, kuusi kunnaneläinlääkäreitä, kaksi valvontaeläinlääkäreitä sekä neljä hallintopalvelusihteeriä.

Ympäristöpäällikkö käyttää työajastaan ympäristöterveydenhuollon tehtäviin noin 10 %. Hallintopalvelusihteereistä yksi on kokoaikainen. Kolme muuta käyttävät ympäristöterveydenhuollon tehtäviin yhteensä noin 50 % täydestä työajasta. Vuoden 2024 aikana ympäristöterveydenhuollon johtaja irtisanoutui tehtävästään. Virkaa ei laitettu hakuun vaan virka täytettiin määräaikaaisesti vuodeksi sisäisin järjestelyin. Vt. ympäristöterveydenhuollon johtajaksi siirtyi yksi terveystarkastajista. Ympäristöterveydenhuollon esimiestehtävät on jaettu vt. ympäristöterveydenhuollon johtajan ja hygieenikkoeläinlääkäriin kesken. Vt. ympäristöterveydenhuollon johtajaksi siirtyneen terveystarkastajan virkaan ei ole toistaiseksi otettu sijaista ja työtehtävät on pyritty hoitamaan sisäisin järjestelyin.

Vuoden 2024 aikana avoimeksi jäi kaksi terveystarkastajan virkaa (elintarvikevalvonta ja terveydensuojeluvalvonta). Toisen viran täyttäminen aloitettiin vuoden 2024 aikana ja virka on tarkoitus täyttää tammikuussa 2025. Toinen virka on tarkoitus täyttää keväällä 2025. Terveystarkastajista yksi on pitkällä virkavapilla ja virkaan on saatu sijainen. Kaksi terveystarkastajista tekee osa-aikaista työtä (80 % ja 60 %), eikä lyhennettyä työaika pystyttäne korvaamaan sijaistyövoimalla. Yksi kunnaneläinlääkäri on ollut pitkällä

virkevapaalla, mutta vuoden 2025 alkupuolella kaikki kunnaneläinlääkärit ovat näiltä näkymin viroissaan. Sijaisuuksia tekevän kunnaneläinlääkäriin virkaa (50 % työaika) ei ole saatu täytettyä.

Ympäristöterveydenhuollon käytettävissä olevat voimavarat ovat vuonna 2025 noin 20,6 henkilötyövuotta. Toiminnan tukipalvelut saadaan Säskylän kunnalta. Toimitiloihin liittyvät palvelut saadaan kuitenkin kunkin toimitilan sijaintikunnalta. Terveysvalvonnalla on toimipisteet Säskylässä, Raumalla ja Huittisissa. Eläinlääkärien vastaanotot ovat Raumalla, Eurassa, Huittisissa ja Kokemäellä.

Valvontayksiköiden tekemillä päätöksillä on annettu Sastamalan seudun ja Etelä-Satakunnan valvontaeläinlääkäreille toimivalta molempien valvontayksiköiden alueille.

2.4.2 Voimavarojen jako eri toimialoille

Taulukossa 1 on esitetty suunnitelma henkilövoimavarojen jakamisesta ympäristöterveydenhuollon eri toimialoille. Laskelmissa käytetty vuosittaisten henkilötyöpäivien (htpv) määrä on 220. Laskelmat ovat suuntaa antavia.

Terveystarkastajien laskelmiin on käytetty neljän terveystarkastajan työpanos. Yksi terveystarkastajista työskentelee 80 % työajalla. Avoimeksi jäänyt virka pyritään täyttämään viimeistään 1.3.2025 alkaen. Vt. ympäristöterveydenhuollon johtaja tekee osaksi terveystarkastajien mukaista valvontaa. Terveystarkastajan sijaisuus pyritään täyttämään vuoden 2025 alkupuolella.

Elintarvikevalvontaan sekä tupakkalain ja lääkelain mukaiseen valvontaan käytetään viiden terveystarkastajan ja hygieenikkoeläinlääkäriin työpanos. Yksi terveystarkastajista työskentelee noin 60 % työajalla.

Ympäristöpäällikön tehtävät ovat kokonaan hallinnollisia. Vt. ympäristöterveydenhuollon johtajan työajasta noin 5 % käytetään elintarvikelain mukaisiin valvontatehtäviin, 35 % terveystarkastajien mukaisiin valvontatehtäviin ja 55 % eläinlääkintähuoltoon, eläinsuojeluun ja eläintautivalvontaan. Valvontaeläinlääkärien työajasta 10 htpv on varattu eläimistä saatavien elintarvikkeiden alkutuotannon valvontaan.

Kunnaneläinlääkärit tekevät joitakin eläintautivalvontaan liittyviä tehtäviä, lähinnä salmonellavalvontaan ja vientivalvontaan liittyviä tehtäviä.

Hallintopalvelusihteerit tekevät tavanomaisten toimistotehtävien lisäksi mm. sähköposteihin vastaamiseen, näytetulosten kirjaamiseen ja eläinlääkäripäivystyksen hallinnointiin liittyviä tehtäviä. Hallintopalvelusihteerien koko työaika on kuitenkin laskettu kokonaisuudessaan hallintopalvelusihteerien tehtäviin.

Taulukko 1. Suunnitelma valvontavoimavarojen jakautumisesta valvonnan eri osa-alueille.

Htv = henkilötyövuosi, htpv = henkilötyöpäivä.

Toimiala	htv	htpv
Elintarvikevalvonta	5,30	1166
Terveystarkastajien mukainen valvonta	3,85	847
Tupakka- ja lääkelain mukainen valvonta	0,40	88
Peruseläinlääkäripalvelut ja päivystys	5,85	1287
Eläinsuojelu ja eläintautivalvonta	2,10	462
Hallintopalvelusihteerien tehtävät	1,50	330
Hallinnolliset tehtävät	1,00	220
Yhteensä	20	4400

Terveysvalvonnassa samoin kuin eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnassa on tehtäviä, jotka eivät ole varsinaisia valvontatehtäviä, mutta joiden tekemiseen on silti varattava aikaa. Tällaisia tehtäviä ovat mm. asiakkaiden neuvonta ja ohjaus, koulutuksiin osallistuminen, uusiin ohjeistuksiin ja lainsäädäntöön tutustuminen, sidosryhmäyhteistyö, omiin työkokouksiin osallistuminen, tiedonhallintajärjestelmän ylläpitoon liittyvät tehtävät, toimintajärjestelmän ja erityistilannesuunnitelman ylläpitoon liittyvät tehtävät sekä työn suunnittelu ja raportointi. Tällaisiin tehtäviin voidaan arvioida kuluvan noin neljäsosa käytettävissä olevasta työajasta. Tästä syystä valvontaan käytettävissä oleva aika on pienempi kuin taulukossa 1 esitetty kokonaistyöaika.

2.5 Voimavarojen riittävyys

Terveysvalvonnan henkilövoimavarat ovat laskennallisesti riittävät suunnitelmalliseen valvontaan sekä enustettavissa olevaan suunnitelman ulkopuoliseen valvontaan. Voimavarojen riittävyyteen kuitenkin vaikuttaa alkuvuodesta täyttämättömänä olevat terveystarkastajan virka ja sijaisuus. Peruseläinlääkäripalvelujen mitoituspusteruena on ensisijaisesti eläinlääkäripäivystyksen tarvitsema minimimitoitus. Nykyinen henkilöstömitoitus on riittävä virka-aikaiseen palvelujen tarpeeseen nähden. Valvontaeläinlääkäreiden työaika ei riitä kaikkien alueella tarvittavien eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan tehtävien tekemiseen. Voimavaravaje on kuitenkin osittain pystytty kattamaan kunnaneläinlääkäreiden työpanoksella.

Vaikka terveysvalvonnan voimavarat ovat laskennallisesti riittävät, on käytännön kokemus osoittanut, että tarkastusmäärätavoitteisiin pääseminen voi olla haastavaa. Tähän ovat vaikuttaneet ennen kaikkea suunnittelemattomat pitemmät poissaolot ja henkilöstön vaihtuminen. Lisäksi tavoitteiden saavuttamista vaikeuttavat suunnitelmaan sisällyttömät tarkastukset, mm. seurantatarkastukset, erilaiset häiriötilanteet, tavanomaista suurempaa työpanosta vaativat tarkastukset, työajan käyttö toimijoiden ohjaukseen ja neuvontaan sekä se, että sirpaleisesta ja monimuotoisesta työnkuvasta johtuen ajankäytön tarkka suunnittelu on käytännössä mahdotonta.

2.6 Osaaminen ja koulutus

Ympäristöterveydenhuollon toimintaympäristö on poikkeuksellisen laaja, monialainen ja alati muuttuva. Haasteellisessa toimintaympäristössä monipuolisen osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen on keskeisessä roolissa tehtävien toteuttamiseksi laadukkaasti ja tehokkaasti. Pelkästään niin kutsuttujen ydintehtävien, eli lakisääteistä tehtävien, hoitaminen edellyttää monenlaista osaamista sekä jatkuvaa ylläpitoa ja kehittämistä.

Ympäristöterveydenhuollon valvontaviranomaiset käyttävät toiminnassaan julkista valtaa, jonka käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia, ja viranomaisen tulee toimia lain määrittelemissä rajoissa. Jokaisella viranhaltijalla on velvollisuus osata muun muassa lainsäädännön soveltamiseen, viranomaisten tehtäviin ja hallinnollisiin prosesseihin liittyvät tiedot ja taidot.

Lainsäädännön ja sen tulkintaa ohjaavien soveltamisohjeiden lisäksi ympäristöterveydenhuollon jokapäiväisessä viranomaistyössä tulee hallita myös ammatillinen, substanssiin liittyvä tieto sekä toimintaympäristö. Näiden lisäksi keskeisenä osaamisalueena voidaan pitää esimerkiksi hyviä vuorovaikutustaitoja.

Ympäristöterveydenhuollon henkilöstö on korkeakoulutettua, ja ympäristöterveydenhuollon tehtävät ovat vaativia asiantuntijatehtäviä. Tehtävien menestyksellinen hoitaminen edellyttää jatkuvaa tietojen ajan tasalla pitämistä ja osaamisen kehittämistä. Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontajärjestelmän mukaan hyvä koulutustavoite olisi peruskoulutuksen pituudesta, työn vaativuudesta ja toimenkuvan mukaan keskimäärin kahdeksan koulutuspäivää vuodessa viranhaltijaa kohden.

Valvonta-asetuksessa (EU) 2017/625 edellytetään, että virallista valvontaa suorittavan henkilöstön on saatava toimivaltaansa kuuluvalla alalla asianmukaista koulutusta ja tarvittaessa säännöllistä lisäkoulutusta. Laissa eläinlääkäriammattin harjoittamisesta (29/2000, 18 §) säädetään, että eläinlääkäriammattin harjoittaja on velvollinen ylläpitämään ja kehittämään ammattitoiminnan edellyttämää ammattitaitoa sekä perehtymään ammattitoimintaansa koskeviin säännöksiin ja määräyksiin. Eläinlääkäriammattin harjoittajan työnantajan tulee luoda edellytykset sille, että ammatinharjoittaja voi osallistua tarvittavaan ammatilliseen täydennyskoulutukseen.

Henkilökuntaa kannustetaan ylläpitämään ja kehittämään ammattitaitoaan osallistumalla ajankohtaisiin koulutustilaisuuksiin. Jatkuva säädösmuutosten, uusien ohjeiden ja tutkimustulosten seuraaminen sekä omatoiminen tiedonhaku ovat myös välttämättömiä ammattitaidon ylläpitämiseksi.

Suuri osa ympäristöterveydenhuollon koulutuksista on keskusviranomaisten tai aluehallintoviraston järjestämiä koulutuspäiviä, joista ei peritä osallistumismaksua tai joiden osallistumismaksut ovat hyvin kohtuulliset.

2.7 Tietojärjestelmät

Tallennettuun tietoon perustava toiminta on keskeistä viranomaisten valvonnan vaikuttavuuden kannalta. Viranomaisten tehtävänä on huolehtia tietopohjan luotettavuudesta ja valvonnan tietojärjestelmiin kirjatun valvontatiedon oikeellisuudesta. Henkilötietojen osalta tulee kiinnittää huomiota, että tieto on täsmällistä ja tietoa päivitetään tarvittaessa. Tietoperusteisessa valvonnassa korostuu valvonnassa syntyneiden tietojen oma-aloitteista hyödyntämistä valvontayksilön toiminnassa, toiminnan seurannassa ja sen jatkuvassa parantamisessa. Tällä tarkoitetaan sitä, että valvonnan tiedoilla on vaikutusta valvontaan, valvonnan toimintatapoihin ja riskiperusteisen valvonnan kohdentamiseen.

Terveysvalvonnassa käytetään valtakunnallista toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä VATIa. Tallennettuun tietoon perustava toiminta on keskeistä viranomaisten valvonnan vaikuttavuuden kannalta. VATIin tulee kirjata valvonnan kannalta oleellinen ja riittävä tieto. Henkilötietojen käsittelyssä on huomioitava, että tietojen on oltava täsmällisiä ja tarvittaessa päivitettäviä. Aikaisempina vuosina VATI:n kehitystyöhön on osallistuttu aktiivisesti. Jatkossa kehitystyöhön osallistutaan edelleen voimavarojen puitteissa.

Eläinlääkintähuollossa on käytössä KliniQ-potilastietojärjestelmä. Ruokavirasto on kehittämässä tiedonhallintajärjestelmää eläinsuojeluvalvontaan liittyvien valvontatietojen kirjaamiseen, hallintaan ja raportointiin. Järjestelmän kehitystä seurataan, ja järjestelmä otetaan mahdollisuuksien mukaan käyttöön sen valmistuttua.

2.8 Laatuja järjestelmä ja häiriötilanteisiin varautuminen

Organisaatiomuutoksen vuoksi ympäristöterveydenhuollon laatuja järjestelmää on ollut tarvetta päivittää laajasti. Terveysvalvonnan laatuja järjestelmän päivittäminen aloitettiin jo vuonna 2022 ja päivittämistä on jatkettu sitä asti. Vuoden 2024 aikana saatiin päivitettyä suurin osa laatuja järjestelmään kuuluvista toimintaohjeista. Laatuja järjestelmän päivittämistä ja ylläpitämistä jatketaan vuoden 2025 aikana. Tähän liittyen pidetään vuonna 2025 yksi terveysterveysvalvonnan laatuja päivä. Vuonna 2025 pyritään aloittamaan myös eläinlääkärin palveluiden laatuja järjestelmän päivittäminen ja kehittäminen. Vuoden aikana pyritään pitämään yksi eläinlääkintähuollon laatuja päivä.

Varautuminen on ennakkovalmistautumista erilaisiin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin huomioiden toimintaympäristömuutokset kuten hyvinvointialueet. Tavoitteena on tehtävien mahdollisimman häiriötön

hoitaminen kaikissa tilanteissa. Varautumista on ylläpidettävä jatkuvasti ja aiempien häiriötilanteiden oppeja on tärkeä hyödyntää. Terveysturvallisuus- ja elintarvikevalvontaviranomaisella on lainsäädännön perusteella velvollisuus toimia epäiltäessä terveyshaittaa ja vastaavasti eläinterveysviranomaisella epäiltäessä viranomaistoimin vastustettavaa eläintautia. Ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntö velvoittaa viranomaisia ja toimijoita laatimaan suunnitelmia varautumisesta häiriötilanteisiin.

Häiriötilanteissa toimimista ja johtamista on harjoitettava etukäteen niin, että myös kunnan johto on tarvittaessa mukana harjoituksissa. Valmiusharjoituksessa testataan valmiussuunnitelmia ja organisaatioiden toimintaa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Valvontayksikön on säännöllisesti osallistuttava valmiusharjoituksiin niin toimialojen omiin kuin alueen yleisiin valmiusharjoituksiin.

Vuonna 2025 jatketaan häiriötilannesuunnitelman päivittämistä vastaamaan nykyistä organisaatiota. Häiriötilannesuunnitelman tavoitteena on varmistaa ympäristöterveydenhuollon tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen kaikissa tilanteissa. Häiriösuunnitelmaan tulee sisällyttää häiriötilannekohtaisten toimintaohjeiden lisäksi pohdintaa ennaltaehkäisevistä toimista ja varautumisesta laajemminkin. Eri tahojen ja viranomaisten vastuut sekä velvoitteet on selvitettävä ennakolta ja kuvattava suunnitelmassa. Häiriötilannesuunnitelmaan on kirjattava yksikön toiminnan varmistaminen erilaisissa häiriötilanteissa, muiden tehtävien organisointi tilanteiden aikana, viestinnän suunnittelu, tilannekuvan ylläpitäminen ja jakaminen sekä suunnitelma häiriötilanteesta normaalitoimintaan palautumisesta. Ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelma on tarpeen mukaan yhteensovittettava toimialueen muiden sidosryhmien valmiussuunnitelmien kanssa. Vuoden 2025 aikana järjestetään yksi ympäristöterveydenhuollon yhteinen häiriötilannepäivä.

Häiriötilanteissa toimimista ja johtamista on harjoitettava etukäteen. Harjoituksessa testataan häiriötilannesuunnitelman ja yksikön toimintaa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Häiriöharjoituksiin osallistutaan aktiivisesti, jos soveltuvia harjoituksia järjestetään vuonna 2025.

Rauman Lensunkadun toimipisteen varavoimaa testataan säännöllisesti kahden kuukauden välein ja Virve-puhelinten käyttöä harjoitellaan vähintään kerran häiriötilannepäivän tai häiriöharjoitusten yhteydessä.

Huhtikuussa 2024 hyvinvointialue järjesti koulutusta ympäristöterveydenhuollon ja pelastuksen viranhaltijoille säteilymittareiden (annosnopeusmittarit) käytöstä. Jatketaan elintarvikkeiden ja veden aktiivisuuspiitoisuusmittausten järjestämismahdollisuuksien selvittämistä.

2.8.1 Ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden selvittäminen

Ruokamyrkytys- ja -epidemian selvittämisestä on laadittu erillinen toimintaohje (TO 13). Lisäksi Etelä-Satakunnan ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden selvitystyöryhmän toiminnalle on laadittu toimintaohje. Ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden selvittämistä on käsitelty ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelmassa.

Elintarvikelain 47 §:ssä säädetään, että kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen on, saatuaan ilmoituksen ruokamyrkytys- tai epäillään ruokamyrkytystä muusta syystä, viipymättä tehtävä tapausta koskeva selvitys asianmukaisine epidemiologisine ja mikrobiologisine tutkimuksineen yhteistyössä tartuntatautilaissa säädettyjen viranomaisten kanssa sekä toimitettava tarpeelliset ilmoitukset Terveysturvallisuuden ja hyvinvoinnin laitokselle ja Ruokavirastolle. Lain 27 §:n mukaan kunnan on laadittava kuntaa koskeva häiriötilanteiden varautumista koskeva suunnitelma.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen, talousveden laadusta ja valvonnasta sekä rakennusten vesilaitteistojen riskienhallinnasta, 12 §:n mukaan kunnan terveysturvallisuusviranomaisen on laadittava ja pidettävä ajan tasalla häiriötilannesuunnitelma talousveden laadun turvaamiseksi. Häiriötilannesuunnitelman

laatimiseksi ja yhteensovittamiseksi muiden toimijoiden varautumiseen liittyvien suunnitelmien kanssa, kunnan terveydensuojeluviranomaisen on oltava yhteydessä muihin viranomaisiin ja alueen muihin keskeisiin toimijoihin. Asetuksen 19 §:ssä säädetään kunnan terveydensuojeluviranomaisen ilmoitusvelvollisuudesta häiriötilanteissa. Tämän mukaan kunnan terveydensuojeluviranomaisen on ilmoitettava häiriötilanteesta aluehallintovirastolle, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle ja sosiaali- ja terveysministeriölle. Jos talousveden saastuminen tai laatuvaatimuksen poikkeama epäillään johtuvan tai on todettu johtuvan raakavedestä, tulee asiasta ilmoittaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

2.9. Viranomaisyhteistyö ja elinympäristöterveyden edistäminen

Etelä-Satakunnan elintarvike- ja vesiepidemioiden selvitystyöryhmä kokoontui ensimmäisen kerran sote-uudistuksen jälkeen uudella kokoonpanolla 11.10.2023. Työryhmä toimii Etelä-Satakunnan alueella (Eura, Huittinen, Kokemäki, Rauma, Säskylä). Työryhmän puheenjohtajana toimii Etelä-Satakunnan ympäristötoimiston hygieenikkoeläinlääkäri. Työryhmä kokoontuu tarvittaessa, mutta vähintään kerran vuodessa.

Yhteistoiminta-alueen kunnilla on kullakin omat sisäilmatyöryhmänsä, joiden kokouksiin ympäristöterveydenhuollon edustajat osallistuvat.

Raumalla toimi ennen sote-uudistusta selvitystyöryhmä asuntojen paloriski- ja siivottomuustapausten selvittämiseksi. Selvitystyöryhmän toimintaa pyrittiin jatkamaan vuonna 2024, mutta toiminta ei käynnistynyt. Jos vuoden 2025 aikana vastaava selvitystyöryhmä aloittaa toimintansa, osallistutaan ryhmän toimintaan. Asuntojen siivottomuustapausten hoidossa tehdään yhteistyötä tarpeen vaatiessa hyvinvointialueen eri tahojen kanssa.

Ympäristöterveydenhuolto antaa terveydensuojeluviranomaisena pyydettäessä lausuntoja muille viranomaisille esimerkiksi ympäristölupamenettelyihin tai kaavoitukseen liittyen. Kaavoitukseen liittyvissä lausunnoissa tai kommentteissa kiinnitetään huomiota mm. radonturvallisuuteen. Kaupunkien ja kuntien rakennusvalvontaviranomaiselle annetaan lausuntoja elintarvikehuoneistojen ja terveydensuojelulain mukaisen huoneiston rakennuslupiin liittyen. Lausuntopyyynnön käsittelystä on laadittu erillinen toimintaohje (TO 7).

Valvontasuunnitelmaan sisältyvät koulujen tarkastukset tehdään yhteistyössä terveydenhuollon ja muiden viranomaisten kanssa, mikä mahdollistaa terveyshaittojen tunnistamisen ja ennaltaehkäisyn myös viranomaisten yhteistyönä.

Suurimpien yleisötapahtumien suunnitteluun liittyen järjestetään viranomaisyhteistyökokouksia, joihin osallistutaan voimavarojen puitteissa. Ympäristöterveydenhuolto on mukana myös Lounais-Suomen vesihuollon valvontatiimissä. Valvontatiimi koostuu vesihuoltolaitosten, vettä toimittavien laitosten sekä yleisesti vesihuollon valvontaa toteuttavista valtion viranomaisista ja kuntien viranhaltijoista. Lisäksi osallistutaan tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan muihinkin terveydensuojeluviranomaisen ja elintarvikevalvontaviranomaisen toimialaan liittyviin työryhmiin ja kokouksiin. Henkilövoimavarojen niukkuus asettaa kuitenkin jonkun verran rajoituksia erilaisiin kokouksiin osallistumiselle.

2.10 Viestintä

Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon internet-sivut ovat Säskylän kunnan internet-sivujen alla. Internet –sivujen on tarkoitus kehittää palvelemaan paremmin ihmisten tietoisuuden lisäämistä ympäristöterveydenhuollon toiminta-alueeseen liittyen. Internet-sivujen kehittämisessä kiinnitetään huomioita

erityisesti ydintehtäviin kuuluvien palveluiden tuottamisessa. Lisäksi varmistetaan, että ympäristöterveydenhuollon palvelut löytyvät yhteistoiminta-alueen kaikkien kuntien internet-sivuilta.

Vuoden aikana laaditaan tiedotteita tarpeen mukaan ympäristöterveydenhuollon toimialaan liittyen. Erityisesti tiedottamisessa painotetaan lainsäädännön muutoksiin. Loppuvuodesta tiedotetaan valvontasuunnitelman valmistelusta. Kuntalaiset ja toimijat voivat saada halutessaan tietoja valvontasuunnitelman valmistelusta ja tavoitteista sekä lausua mielipiteensä asiasta.

2.11 Valvonnan maksullisuus

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen säännöllinen valvonta on toiminnanharjoittajalle maksullista lukuun ottamatta alkutuotannon valvontaa, joitakin erikseen säädettyjä poikkeuksia sekä eläinten hyvinvointilain mukaista valvontaa. Kunta perii hyväksymänsä taksan mukaiset valvontamaksut.

Elintarvike- ja terveydensuojeluvalvonnan piirissä olevilta huoneistoilta eräitä erikseen määriteltyjä poikkeuksia lukuun ottamatta peritään veroluonteinen valvonnan perusmaksu. Perusmaksun suuruus on 150 €. Maksu peritään vuosittain vuoden ensimmäisenä päivänä valvonnan rekisterissä olevilta valvontakohteilta.

Valvonnan perusmaksun lisäksi elintarvike- ja terveydensuojeluvalvonnassa peritään suoriteperusteiset valvontamaksut. Suoriteperusteinen maksu peritään useimmista tarkastuksista, valvontasuunnitelmaan sisältyvien viranomaisnäytteiden tutkimisesta sekä ilmoitusten ja hakemusten käsittelystä.

Tupakka- ja lääkelakien mukaisesta valvonnasta peritään tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden sekä nikotiinivalmisteiden myyntiluvan haltijoilta vuosittainen valvontamaksu, jonka suuruus riippuu tupakkalain mukaisen valvontamaksun osalta myyntipisteiden määrästä. Vuosittaisen maksun lisäksi peritään maksu hakemusten käsittelystä.

Ympäristöterveydenhuollon taksa on nähtävillä Etelä-Satakunnan ympäristötoimiston internet -sivuilla. Taksaa on tarkoitus päivittää alkuvuodesta 2025.

Eläinsuojeluvalvonnan käynnit ovat toistaiseksi maksuttomia. Eläinten hyvinvointilain mukaan eläinsuojeluvalvontaan liittyvät uusintakäynnit ovat tulossa maksullisiksi. Osa eläintautivalvonnan suoritteista on maksullisia. Näissä valvonnoissa maksun perii valtio.

2.12 Suunnitelman toteutumisen seuranta ja raportointi

Tietoja valvontakohteista, tehdyistä tarkastuskäynneistä ja näytteenotoista, käsitellyistä hakemuksista ja ilmoituksista, käytetyistä pakkokeinoista ja tehdyistä muista valvontatoimenpiteistä ylläpidetään valtakunnallisessa toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmässä, VATI:ssa, missä ne ovat myös keskusviranomaisten käytettävissä. Suunniteltujen terveysvalvonnan tarkastusten toteutumista seurataan ajantasaisesti tarkoitusta varten laadittuja excel-taulukoita käyttäen sekä VATIn seuranta- ja raportointitoimintojen avulla. Toteutumista käsitellään säännöllisesti terveysvalvonnan työkokouksissa.

Valvontasuunnitelman toteutumisesta ja tarkastusten tuloksista laaditaan yhteenveto, joka esitetään tiedoksi ympäristöterveyslautakunnalle vuoden 2026 keväällä. Yhteenvedossa selvitetään vähintään toteutuneiden suunnitelman mukaisten tarkastusten ja muiden tarkastusten määrät kohdetyypeittäin, hyväksymispäätösten, käsiteltyjen ilmoitusten ja myönnettyjen myyntilupien määrät, tiedot kertyneistä maksutuloista sekä yleinen arvio valvontasuunnitelman toteutumisesta ja käytetyn työpanoksen riittävydestä. Yhteenvedossa pyritään arvioimaan myös tarkastusten kattavuutta, voimavarojen riittävyttä ja valvonnan

kohdentumisen onnistumista. Jos toteutuma eroaa merkittävästi suunnitelmasta, pyritään selvittämään syyt suunnitelmasta poikkeamiselle.

Valvontasuunnitelman toteutumiseen liittyvät tiedot on raportoitu valtakunnalliseen ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkötietojen hallintajärjestelmään (VYHA). Suunnitelmaa kirjoitettaessa toistaiseksi käytössä oleva VYHAn toiminta päättyy 29.11.2024. Uutta VYHA-sovellusta ei saada käyttöön ennen vuoden 2025 alkua. Uusi VYHA tullaan rakentamaan VATI-järjestelmän yhteyteen vuoden 2025 aikana. Vuoden 2024 toteumakysely tullaan toteuttamaan erillismenettelyllä, josta suunnitelman kirjoittamisen vaiheessa ei ollut vielä tarkempaa tietoa. Kopio suunnitelman toteutumisen arvioinnista liitetään lautakunnalle laadittuun yhteenvetoon. Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin käsittelystä ympäristöterveyslautakunnassa viedään tarvittavat tiedot uuteen VYHA-sovellukseen annettujen ohjeiden mukaisesti.

Valvontasuunnitelman toteutumisesta laadittua yhteenvetoa käytetään soveltuvin osin hyväksi vuodelle 2026 laadittavaa valvontasuunnitelmaa valmisteltaessa. Ajantasaisen seurannan tietoja käytetään hyväksi vuoden 2025 suunnitelmaa laadittaessa.

Tavoitteet

- Yhdenmukaistetaan ja kehitetään toiminta- ja valvontakäytäntöjä
- Huolehditaan VATIin kirjattavan valvontatiedon luotettavuudesta, oikeellisuudesta ja riittävydestä. Huolehditaan henkilötietojen täsmällisyydestä ja oikeellisuudesta.
- Osallistutaan VATIn kehitystyöhön voimavarojen puitteissa
- Otetaan eläinsuojeluvalvonnan tietojärjestelmä käyttöön, jos se valmistuu
- Jatketaan laatujärjestelmien ja häiriötilannesuunnitelman päivittämistä
- Järjestetään terveysvalvonnan laatupäivää
- Järjestetään eläinlääkintähuollon laatupäivä
- Järjestetään koko ympäristöterveydenhuollon häiriötilannepäivä
- Huolehditaan varavoiman testaamisesta säännöllisesti
- Harjoitellaan Virve-puhelinten ja annosnopeusmittareiden käyttöä
- Osallistutaan häiriötilanneharjoituksiin, jos sopivia järjestetään
- Ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden selvitystyöryhmä kokoontuu vähintään kerran
- Osallistutaan sisäilmatyöryhmien toimintaan
- Osallistutaan asuntojen paloriski- ja siivottomuustapausten selvitystyöryhmän toimintaa, jos ryhmä käynnistyy vuoden aikana
- Kehitetään internet-sivujen sisältöä
- Tiedotetaan valvontasuunnitelman 2026 valmistelun alkamisesta
- Päivitetään taksa tarpeen vaatiessa
- Laaditaan valvontasuunnitelman toteutumisesta yhteenveto, joka käsitellään ympäristöterveyslautakunnassa keväällä 2025.
- Otetaan uusi VYHA-sovellus käyttöön sen valmistuttua ja varmistetaan tiedon oikeellisuus

3 Elintarvikevalvonta

3.1 Lainsäädäntö ja elintarvikeketjun monivuotinen valtakunnallinen valvontasuunnitelma

Elintarvikelain (297/2021) 39 §:n mukaan kunnan tulee laatia säännöllistä elintarvikevalvontaa koskeva valvontasuunnitelma siten, että valvonnassa otetaan huomioon toiminnan riskit ja niin, että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon elintarvikevalvontasuunnitelma perustuu valvontakohteiden kartoitukseen, niiden riskiluokitukseen ja lainsäädännön asettamiin vaatimuksiin. Tässä suunnitelmassa esitetään elintarvikevalvonnan tavoitteet vuodelle 2025.

Elintarvikevalvontaviranomaisen velvollisuuksista säädetään lisäksi valvonta-asetuksessa (EU) 2017/625. Valvonta-asetuksen 5 artiklassa säädetään toimivaltaisten viranomaisten yleisistä velvollisuuksista, joihin kuuluvat mm. henkilöstön riittävyys ja pätevyys, asianmukaiset tilat ja valmiussuunnitelmat.

Suomen elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2025 – 2028 (VASU) julkaistaan joulukuussa 2024 ja siihen liittyvä painopisteiden toimenpidetaulukko on julkaistu 3.10.2024. Tulevan kauden painopisteet pohjautuvat kolmeen elintarvikeketjun valvonnan koordinaatioryhmässä yhteisesti sovittuun kehittämisteemaan: i) valmius, varautuminen ja huoltovarmuus, ii) vastuullisuus ja kestävyys, sekä iii) teknologia ja tieto.

Taulukossa 2 ovat kansallisen valvontasuunnitelmaan esitetyt suunnitelmakauden painopisteet sekä niihin liittyen vuodelle 2025 suunnitellut kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen tehtävät.

Vuonna 2025 pyritään valvontakäyntien sisällön suunnittelussa huomioimaan Ruokaviraston painotukset ja hyödyntämään mahdolliset ohjeistukset ja koulutukset. Valvontakohtetietojen ajantasaisuuteen kiinnitetään jatkuvasti huomiota. Jos vuonna 2025 havaitaan, että kohdekohtaisesta valvontasuunnitelmasta tai valvontakohterekisteristä puuttuu joku aikaisemmin ilmoitettu tai hyväksytty elintarvikehuoneisto, kohde lisätään rekisteriin tai seurantataulukoihin.

Taulukko 2. Elintarvikeketjun monivuotisessa kansallisessa valvontasuunnitelmassa 2025–2028 esitetyt painopisteet ja vuodelle 2025 suunnitellut kunnan tehtävät

Painopiste	Kunnan tehtävät 2025
Alustava: Histamiinivalvontaprojekti	Ottaa näytteitä ja tutkituttaa

3.2 Elintarvikevalvonnan kohteet

3.2.1 Rekisteröidyt elintarvikehuoneistot

Elintarvikealan toimijan on tehtävä kirjallinen ilmoitus elintarvikehuoneistosta 10 §:ssä säädetylle viranomaiselle viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista (rekisteröity elintarvikehuoneisto). VATI-järjestelmän yhteydessä on Ilppa-palvelu, jonka kautta ilmoitus elintarvikehuoneistosta on mahdollista tehdä sähköisesti. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös sellaisia toimijoita, joilla ei ole varsinaista valvottavaa huoneistoa elintarvikkeiden käsittelyä varten, mutta jotka toimivat elintarvikeketjun osana (ns. virtuaalihuoneistot, kotona sijaitsevat elintarvikehuoneistot). Toimijan vaihtuessa siten, että Y-tunnus muuttuu, tulee huoneistosta uusi elintarvikevalvonnan kohde, josta toimija tekee elintarvikelain 10 §:n mukaisen ilmoituksen.

Elintarvikevalvontaviranomainen käsittelee ilmoituksen ja tallentaa tiedot elintarviketoiminnan rekisteröinnistä VATI-järjestelmään ja ilmoittaa toimijalle tietojen tallentamisesta sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla. Elintarvikelain mukaisen ilmoituksen käsittelystä on laadittu toimintaohje (TO 9)

3.2.2 Hyväksyttävät elintarvikehuoneistot

Elintarvikealan toimijan, joka käsittelee eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on haettava elintarvikehuoneiston hyväksymistä laitokseksi valvontaviranomaiselta ennen toiminnan aloittamista tai toiminnan olennaista muuttamista. Hyväksyttävät laitokset tarkastetaan ennen toiminnan aloittamista. Valvontaviranomainen tekee huoneiston hyväksymisestä laitokseksi päätöksen, jossa kuvataan kaikki laitoksen hyväksytyt toiminnot. Päätös tehdään 60 vrk kuluessa asian vireille tulosta. Tieto päätöksestä annetaan tiedoksi Ruokavirastolle, joka antaa laitokselle hyväksymisnumeron ja pitää listaa laitosten hyväksytyistä toiminnoista.

Myös itujen tuotanto on elintarvikevalvontaviranomaisen hyväksynnän vaativaa alkutuotantoa. Hyväksymisvelvoite ei koske pienimuotoista ja vähäriskistä toimintaa, jossa ituja myydään suoraan kuluttajille tai vähittäiskauppaan enintään 10 000 kg vuodessa.

3.3 Valvontakohteiden riskiluokitus ja tarkastuksiin käytettävä aika

Tarkastusten tiheyteen ja tarkastuksiin käytettävään aikaan vaikuttavat riskiluokitus, joka perustuu valvontakohteen toiminnan luonteeseen ja laajuuteen. Tarkastusten kohdekohtaisesta suunnitelmasta kerrotaan valvontasuunnitelman kohdassa 2.2.

Etelä-Satakunnan paikallisessa riskinarvioinnissa huomioidaan edellä mainittujen tekijöiden lisäksi toiminnan valvontahistoria. Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tai vähentää enintään puoleen valvontaohjelmassa määritellystä tarkastustiheydestä. Ilmoituksenvaraisissa kohteissa, joissa suunnitelman mukaisia tarkastuksia on yksi tai enemmän vuodessa, voidaan laskea tarkastustiheyttä puolella, jos kolme viimeistä tarkastusarvosanaa on oivallisia ja kaikki oivarivit lukuun ottamatta kohtia 11, 12, 14, 17 ja 19 on tarkastettu vähintään kerran näiden tarkastusten aikana. Yhdestä tarkastuksesta saatu B-arvosana ei vaikuta laskettuun tarkastustiheyteen, mutta jo kahden eri tarkastuskerran B-arvosana nostaa tarkastustiheyden takaisin Ruokaviraston ohjeen 1028/04.02.00.01/2022/6 mukaiseksi.

Jos kohde on vastaavasti saanut kahdella viimeisellä peräkkäisellä tarkastuskäynnillä arvosanan C tai D, voidaan tarkastustiheys nostaa siten, että jos tarkastuksia on alle 1/v, nousee tiheys yhteen kertaan vuodessa. Jos tarkastuksia on 1/v, nousee tiheys kaksinkertaiseksi ja jos tarkastustiheys on 2 tai enemmän/v, nostetaan tiheys 50 %. Samoin tiheys nostetaan, jos kohde on saanut viimeisen kolmen vuoden aikana C tai D arvosanoja vähintään puolessa tarkastuksista.

3.4 Toiminta

3.4.1 Tarkastukset

Tarkastusten tekemisestä elintarvikehuoneistoihin on laadittu toimintaohje (TO 10). Rekisteröityjen elintarvikehuoneistojen rakenteellisia vaatimuksia käsitellään toimintaohjeessa 8 ja omavalvontajärjestelmän tarkastamista toimintaohjeessa 11. Ulkomyyntiin valvonnasta on laadittu erillinen toimintaohje (TO12)

Tarkastus kohdistuu valvottavaan toimintaan. Se voidaan suunnata toimitiloihin, toimintatapoihin, tuotteisiin, olosuhteisiin ja asiakirjoihin. Tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tai jonkin osa-alueen tarkastuksen. Elintarvikelain mukainen Oiva-tarkastus tehdään pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta, koska

tarkoitus on tarkastaa sen hetkistä toimintaa yrityksessä. Tarkastusten sisältö vaihtelee kohdekohtaisesti. Tarkastus voi olla seurantatarkastus, päätökseen tai määräykseen liittyvä tarkastus, jälkivalvontaan liittyvä tarkastus tai pelkkä asiakirjatarkastus. Asiakirjatarkastus voi kohdistua esim. virtuaalihuoneistoihin tai kotirauhan piirissä olevan elintarviketoiminnan tarkastamiseen (esim. omavalvontasuunnitelma ja pakkausmerkinnät).

Viranhaltija voi tarkastuksen yhteydessä ottaa tarvittavia näytteitä. Erillisestä suunnitelman mukaisesta näytteenottokäynnistä peritään myös näytteenotosta aiheutuvat kustannukset.

Kaikki elintarvikehuoneistot eivät kuulu säännöllisen valvonnan piiriin. Tällaisia huoneistoja tarkastetaan ainoastaan tarvittaessa, esimerkiksi epäilyyn perustuen, tai erilaisiin valvontaprojekteihin liittyen. Rekisteröidyistä huoneistoista erittäin vähäriskisiä ja siksi säännöllisen valvonnan ulkopuolella voivat olla esimerkiksi pubit. Ilmoitusvelvollisiin elintarvikehuoneistoihin tehdään aina ensimmäinen tarkastus. Säännöllisen valvonnan ulkopuolella oleviin ilmoitettuihin huoneistoihin, esimerkiksi pubeihin, tehdään Oiva-tarkastuksen sijaan toiminnan aloitustarkastus, josta ei tule Oiva-raporttia. Tarkastuksesta kirjoitetaan raportti ja tarkastus on maksullinen.

Elintarvikevalvonnan suunnitelman mukaiset tarkastukset alkutuotantopaikkojen tarkastuksia lukuun ottamatta ovat Oiva -järjestelmän mukaisia tarkastuksia, joista laaditaan Oiva -raportti. Tarkastusten sisältö määräytyy Ruokaviraston antamien erillisten ohjeistusten mukaisesti.

Ilmoituksen tai hakemuksen käsittelyn yhteydessä uusi valvontakohte tulee suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Ensimmäinen tarkastus tehdään toiminnan laadusta ja laajuudesta riippuen viimeistään kuuden kuukauden kuluessa toiminnan aloittamisesta. Uuden kohteen valvontatiheys määräytyy keskusviranomaisen kohdeluokituksen mukaisesti. Ensimmäisen tarkastuksen jälkeen todetaan kohteen riskiluokka ja sen mukainen tarkastustiheys. Ensimmäinen tarkastus ja riskiluokituksen perusteella tehty sitä seuraavat tarkastukset ovat maksullisia. Jos epäkohdan tai epäkohtien korjaamiselle on tarkastuskertomuksessa tai pakkokeinoasiakirjassa annettu määräaika, huoneistoon tehdään seurantatarkastus.

3.4.2 Alkutuotannon tarkastukset ja valvontaprojekti

Satakunnassa vuonna 2025 alkutuotannon tarkastuksista tehdään suunnitellusti maidontuotantotilojen hygieniatarkastukset. Lisäksi tehdään noin 10 alkutuotannon tarkastusta sikaloihin, jotka valitaan tarkastettavaksi riskinarvioinnin perusteella.

Vuonna 2025 jatketaan alkutuotannon valvontaprojektia. Vuonna 2024 kartoitettiin Etelä-Satakunnan ympäristötoimiston toiminta-alueella olevat alkutuotannon toimijat, jotka kuuluvat säännöllisen valvonnan piiriin. Vuoden 2025 aikana toteutetaan valvontaprojektissa tarkastukset 10 valvontakohteeseen, joissa viljellään avomaalla sellaisenaan syötäviä kasviksia sekä tarpeen mukaan otetaan näytteitä kasteluvedestä.

Eläimistä saatavien elintarvikkeiden alkutuotannon tarkastuksista huolehtii valvontaeläinlääkäri. Käynnillä tarkastetaan terveysvalvonnan rekisteritietojen paikkansapitävyys, omavalvonnan kuvaus ja kirjanpitoaatomusten noudattaminen. Soveltuvien osin tarkastetaan tilojen ja eläinten puhtaanapito ja puhdistustavat, puhdistusaineiden ja välineiden säilytys, rehujen ja veden laadun tarkkailu, haittaeläinten torjunta, jätteiden käsittely huomioiden erityisesti kuolleiden eläinten hävittäminen, eläintautien vastustamiseksi tehtävät toimenpiteet tuotaessa tilalle uusia eläimiä, eläinkirjanpito, lääkkeiden, rehun lisäaineiden, kasvinsuojeluaineiden, biosidien, lannoitteiden ja muiden vaarallisten kemikaalien käyttö ja säilytys sekä lääkekirjanpito ja henkilöstön perehtyneisyys elintarvikehygieniaan ja tartuntatautien torjuntaan.

Alkutuotannon tarkastuksissa noudatetaan Ruokaviraston ohjetta Alkutuotannon elintarvikevalvonta ja riskinarviointi (242/04.02.00.01/2023). Eläimistä saatavien elintarvikkeiden alkutuotannon valvonnassa

kiinnitetään huomiota siihen, että tieto mahdollisiin tukisanktioihin johtavista epäkohdista välitetään aluehallintovirastoon mahdollisimman nopeasti.

3.4.3 Suuret yleisötilaisuudet

Etelä-Satakunnan alueella järjestetään vuosittain joitakin yleisötilaisuuksia, joihin liittyy myös elintarvikemyyntiä. Jos yleisötilaisuuden järjestäjällä on omaa elintarviketoimintaa, tehdään toiminnasta ilmoitus, joka käsitellään elintarvikelain mukaisesti. Muussa tapauksessa elintarvikealan toimijoita valvotaan yleisötilaisuudessa itsenäisinä toimijoina riskiarvioon perustuen.

Tapahtumaan tehdään säännöllisesti toimijoiden tarkastuksia elintarvikelain nojalla, jos tapahtuma-alue on rakennettu tapahtumaa varten ja alue on rajattu ja suljettu (henkilöiden oletetaan olevan tapahtuman ajan alueella) ja tapahtuman kokoaikainen kävijämäärä on 20 000 henkilöä tai enemmän tai jos alue ei ole suljettu (esim. markkinakatu) tai on kokoontumishuoneisto ja tapahtuman kokoaikainen kävijämäärä on 40 000 henkilöä tai enemmän.

3.4.4 Vienti

Etelä-Satakunnan alueella on laitoksia, jotka vievät mm. Euraasian talousliiton ja/tai Aasian alueille tuotteita tai ylläpitävät vientioikeutta. Kansalliselta valvonnalta vientihyväksyntä laitoksessa velvoittaa valvomaan laitosten valmiuksia ylläpitää vientimaan vientivaatimuksia. Vientiin liittyvää ohjeistusta on annettu myös Ruokaviraston ohjeissa.

Euraasian talousliiton ja Kiinan laitoshyväksynnän saaneisiin laitoksiin on vientimaan viranomaisen vaatimuksesta tehtävä jatkuvaa vientivalvontaa. Vientivalvonta tehdään Oiva-tarkastusten yhteydessä ja kirjaetaan Oiva-järjestelmään.

Viennin oivarivit ovat rivejä, joista ei tule julkista Oiva-arvosanaa Oiva-raporttiin, eivätkä ne vaikuta Oivan yleisarvosanaan. Annetut arvosanat näkyvät laitokselle annettavassa tarkastuskertomuksessa sekä valvojille Oiva-järjestelmässä. Jokaisella tarkastuksella tarkastetaan rivit 20.1, 20.2, 20.3 ja muut viennin rivit vähintään kerran vuodessa. Viennin Oiva-tarkastuksilla noudatetaan Ruokaviraston arviointiohjeita 19520/2 (Kiina) ja 238/04.02.00.01/2023/FI/1 (Euraasia).

3.4.5 Sisämarkkinatuonnin valvonta

Etelä-Satakunnan ympäristötoimiston alueella on useita eläimistä saatavien elintarvikkeiden EU-sisämarkkinatuontia harjoittavia yrityksiä. Ruokavirasto valvoo ja ohjeistaa kunnan elintarvikevalvontaa. Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuontia valvotaan osana kuntien tekemää Oiva-valvontaa. Sisämarkkinavalvonnassa noudatetaan Ruokaviraston Oiva-valvontaohjeita.

3.5 Pakkokeinot

Hallinnollisia pakkokeinoja käytetään elintarvikevalvonnassa silloin, kun elintarvikealan toimija ei ryhdy tarvittaviin toimenpiteisiin elintarvikemääräysten noudattamiseksi eivätkä muut valvontatoimenpiteet ole riittäviä. Pakkokeinoja ovat elintarvikelain 55-61, 64, 66-68 § mukaiset toimet, joita ovat mm. erilaiset määräykset ja kiellot, uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämishuoneisto, haltuunotto, seuraamusmaksu sekä elintarvikehuoneiston hyväksynnän peruuttaminen. Pakkokeinoprosesseista on laadittu toimintaohje (TO 34).

Vaikka toimivaltaa hallinnollisten pakkokeinojen käyttöön ei olisi siirretty elintarvikevalvontatehtäviä

suorittavalle kunnan viranhaltijalle, viranhaltija on kiireellisissä tapauksissa oikeutettu antamaan määräyksiä epäkohdan poistamiseksi, asettamaan kieltoja sekä tekemään haltuunottoa koskevan päätöksen. Tällainen viranhaltijapäätös on viipymättä saatettava kunnan elintarvikeviranomaisen käsiteltäväksi.

Elintarvikelaissa on säädetty uudesta hallinnollisesta sanktiosta, elintarvikevalvonnan seuraamusmaksusta. Vuoden 2025 aikana päätetään seuraamusmaksun käyttöä koskevista linjauksista.

3.6 Näytteenotto

Viranomaisnäytteenotto toteutetaan riskiarvion perusteella ja projekteina. Valtakunnallisiin valvontaprojekteihin osallistutaan resurssien puitteissa. Elintarvikenäytteenotosta on laadittu toimintaohje (TO 24). Pin-tapuhtausnäytteiden ottamisesta on oma toimintaohjeensa (TO 25).

Valvonnassa varaudutaan asiakasvalitusten perusteella tehtäviin tutkimuksiin, elintarvikkeista aiheutuvien terveysvaaratilanteiden tutkimuksiin, ruokamyrkytysten selvittämiseksi tarvittaviin tutkimuksiin sekä elintarvikevalvontaohjelmaan sisältyviin valvonta- ja seurantaohjelmiin.

Elintarvikealan toimija vastaa tuotteidensa turvallisuudesta ja laadusta ja varmistaa sitä myös omavalvonnassa tehtävin tutkimuksin. Laitosvalvonnassa viranomaisnäytteenoton tarkoituksena on epäilytilanteissa varmistaa omavalvonnassa saatujen tutkimustulosten luotettavuutta ja tutkimusten oikeaa kohdentamista. Viranomaisnäytteenotolla ei korvata omavalvontanäytteenottoa.

Viranomaisnäytteenottoa voidaan tarvittaessa lisätä, jos laitoksen omavalvonnassa havaitaan odotettua huonommaksi, näytteenotto on tarpeen tarkastushavaintojen takia, viranomaisnäytteiden tulokset ovat epätyytyväisiä tai muusta vastaavasta syystä. Näytteenotto pyritään tekemään pääsääntöisesti tarkastusten yhteydessä, mutta myös erillisiä näytteenottokäyntejä voidaan tehdä tarpeen mukaan.

Näytteenotto ja näytteiden tutkiminen, joka ei sisälly suunnitelmaan, on maksullista silloin, jos syynä näytteenottoon on säännösten noudattamatta jättäminen. Maksullista näytteenottoa on esimerkiksi valvonnassa todetun epäkohdan laajuuden selvittäminen, korjaavien toimenpiteiden tekemisen tai riittävyyden varmistaminen tai säädösten noudattamiseksi annetun kehotuksen tai määräyksen noudattamisen tai noudattamatta jättämisen toteaminen tai vahvistaminen.

Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon elintarvikenäytteiden tutkiminen tapahtuu pääasiassa KVVY:n laboratorioissa. Viranomaisnäytteiden tutkimukset sekä sellaiset omavalvontaan sisältyvät tutkimukset, joiden tekemisestä on säädetty elintarvikelainsäädännössä, tulee tutkia laboratorioissa, joka täyttää kansainvälisen standardin SFS 17025 vaatimukset akkreditoituilla tai arvioituilla menetelmillä.

Tavoitteet

- Toteutetaan liitteessä 2 suunnitellut tarkastukset.
- Ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden selvitystyöryhmä kutsutaan koolle vähintään kerran.
- Toteutetaan alkutuotannon valvontaprojekti sellaisenaan syötävien avomaaviljeltyjen kasvien tuottajien valvontana ja näytteenottona.
- Toteutetaan maidontuotantotilojen hygienia-tarkastukset
- Toteutetaan sikaloitten alkutuotannon valvontaprojekti.
- Päätetään elintarvikevalvonnan seuraamusmaksun käyttöä koskevista linjauksista.

4 Terveydensuojelulain mukainen valvonta

Terveydensuojelulain 6 §:n mukaan kunnan tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö. Terveydensuojeluun kuuluu terveyshaittojen ennalta ehkäisy ja todettujen haittojen poistaminen tai vähentäminen. Terveydensuojelua koskeva toimintaympäristö on muutoksessa ja terveydensuojelulla tulisi olla valmiutta myös tarkastella uusia, esimerkiksi ilmastonmuutoksen ja pandemioiden kautta mahdollisesti kehittyviä riskejä.

Terveydensuojeluviranomaisella on terveydensuojelulain 45 §:n nojalla oikeus kyseisen lain mukaisten tehtävien suorittamiseksi tehdä tai teettää tarkastuksia ja niihin liittyviä tutkimuksia. Terveydensuojelulain 45 §:ssä säädetään myös oikeudesta päästä tarkastuskohteisiin, saada tarvittavat tiedot ja tehdä tarvittavat mittaukset ja ottaa näyte. Terveydensuojelulain 46 §:ssä säädetään tarkemmin asunnontarkastuksesta. Terveydensuojelulain 44 §:n mukaisesti terveydensuojeluviranomaisella on oikeus saada valvontaa varten tarpeelliset tiedot toimijalta.

Terveydensuojelulain 6 §:n mukaisesti kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää. Kunnan terveydensuojelun valvontasuunnitelman laatimista ohjaavat terveydensuojelulain lisäksi valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma.

Tässä suunnitelmassa esitetään terveydensuojelulain mukaisen valvonnan tavoitteet vuodelle 2025. Suunnitelmaa laadittaessa on otettu huomioon valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2025 – 2028.

Valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman painopisteet ohjelmakaudella ovat talousvesivalvonnan uudet sisällöt, osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa sekä valmius ja varautuminen terveydensuojelussa. Talousvesivalvonnan muutoksiin liittyvät toimenpiteet on kuvattu 4.7. Osaamista ja paikallisten tarpeiden huomioimista on kuvattu valvontasuunnitelman kohdissa 2.6 ja 4.2. Valmiutta ja varautumista on kuvattu valvontasuunnitelman kohdassa 2.8.

Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi on käsitelty suunnitelman kohdassa 2.12.

4.1 Valvontakohteet

Terveydensuojelulain nojalla suunnitelmallisesti valvottavia kohteita ovat talousvettä toimittavat laitokset, talousveden käyttö osana julkista ja kaupallista toimintaa, koulut ja muut oppilaitokset, päivähoitopaikat, esiopetustilat, tehostetun palveluasumisen yksiköt ja laitoshoidtoa antavat sosiaalialan yksiköt, kauneushoitolat ja muut huoneistot, jossa harjoitetaan ihonkäsihoidon tai –hoitoa, solariumit, kuntosalit ja muut julkiset liikuntatilat, yleiset saunat (jos sauna on huoneiston pääasiallinen käyttötarkoitus), uimahallit, uimarannat, uimalat, kylpylät, lasten ja nuorten kerhotilat sekä majoitushuoneistot. Valvontakohteet on rekisteröity valtakunnalliseen valvontatietorekisteriin.

Kohdeluetteloiden ajantasaisuuteen kiinnitetään jatkuvasti huomiota. Jos havaitaan, että toiminnassa on ilmoitusvelvollinen huoneisto, josta ei ole tehty ilmoitusta, toimijaa kehoitetaan tekemään ilmoitus ja harkitaan tarvetta tehdä poliisille terveydensuojelurikkomusta (ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyönti) koskeva esitutkintapyyntö.

4.2 Riskinarviointi ja tarkastustiheydet

Kohdekohtaisia valvontasuunnitelmia ja valvontakohteiden tarkastustiheyteen vaikuttavaa riskinarviointia käsitellään valvontasuunnitelman kohdassa 2.2.

Terveysuojelulain mukaiset, suunnitelmallisen valvonnan kohteet jaetaan kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella on määritelty valvontaohjelmaan alustava tarkastustiheys.

Valvontakohteen tarkastustiheys määräytyy riskinarvioinnin perusteella. Pääsääntöisesti riskinarviointi on tapahtunut Vati-järjestelmässä valvontakohteen ominaisuustietojen perusteella, ja käytössä ovat olleet valtakunnallisesti määritellyt tarkastustiheydet. Valvontaohjelmassa annetut tarkastustiheydet eivät korvaa valvontayksiköiden tekemää riskinarviointia, vaan valvontayksiköiden tulee arvioida alueellaan riskejä kohdekohtaisesti. Valvonnan tulee olla riskiperusteista ja terveyshaittoja ennalta ehkäisevää.

Vuoden 2025 aikana määritellään periaatteet kohdekohtaisen riskinarvioinnin suorittamiseen. Kohdekohtaisessa riskinarvioinnissa huomioidaan toiminnasta ja tiloista mahdollisesti aiheutuvat terveyshaitat, toiminnan valvontahistoria ja omavalvonnan toimivuus. Kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella valvontakohteen suunnitelman mukaista tarkastustiheyttä voidaan tarvittaessa lisätä tai vähentää. Kohdekohtainen riskinarviointi otetaan käyttöön vuoden aikana ja toimipaikan ja toiminnan riskinarviointi ja tarkastustiheyden määrittäminen tehdään aina valvontasuunnitelman tarkastuksen yhteydessä. Uuden toimipaikan ja toiminnan tarkastustiheyden lähtökohtana on valvontaohjelmassa annettu tarkastustiheys ja toimipaikan ja toiminnan kohdekohtainen riskinarviointi tehdään ensimmäisen tarkastuksen jälkeen.

Majoittumiseen tarjottu kalustettu huoneisto, loma-asunto tai tila katsotaan pienimuotoiseksi majoitustoiminnaksi, pois lukien vastaanottokeskukset. Valvontaohjelman mukaan näiden toimintojen valvontaa voidaan toteuttaa muutoinkin kuin suunnitelmallisin tarkastuksin eikä niihin siten sovelleta 0,2 tarkastustiheyttä. Pienimuotoisista majoitustoiminnoista pyydetään ilmoitukset ja ilmoituksen käsittelyyn liittyen tehdään tarkastus. Ilmoituksen käsittelyn ja tarkastuksen yhteydessä annetaan toiminnanharjoittajalle ohjausta ja neuvontaa omavalvonnan toteuttamiseen ja terveyshaittojen ehkäisemiseen. Tarkastuksen jälkeen toiminnalle tehdään kohdekohtainen riskinarviointi ja jatkossa pienimuotoinen majoitustoiminta voidaan tarkastaa satunnaisen otannan perusteella, ellei riskinarvioinnin perusteella tarkastaminen säännöllisesti ole tarpeen.

Valvontakohteiden riskiluokat sekä riskinarvioinnin perusteella määritellyt tarkastustiheydet käyvät ilmi liitteestä 3.

4.3 Terveysuojelulain mukaisen valvonnan tarkastukset

Tarkastuksia tehdään valvontasuunnitelman mukaiseen säännölliseen valvontaan, asiakasvalitukseen, epäilyyn ja ilmoitusten käsittelyyn liittyen sekä uusintatarkastuksina todettujen epäkohtien korjaamisen varmistamiseksi. Asunnontarkastukset tehdään yleensä asunnon haltijan pyynnöstä ja laivatarkastukset laivan tai sen edustajan pyynnöstä.

Tarkastusten tekemisestä terveysuojelulain mukaisiin valvontakohteisiin on laadittu erillinen toimintaohje (TO 15). Tarkastukset tehdään pääsääntöisesti valvontakohteessa paikan päällä. Yksittäisissä tapauksissa tarkastus voidaan tehdä myös asiakirjatarkastuksena, jos katsotaan, että paikan päällä käymällä ei saada lisäarvoa asian selvittämiseen tai valvontakohdetta ei ole mahdollista tarkastaa kohteessa käymällä ja asiakirjatarkastuksella voidaan katsoa saatavan riittävät tiedot. Erityisesti yksittäisten epäkohtien korjaamiseksi tehtävä uusintatarkastus voidaan joissain tapauksissa tehdä asiakirjatarkastuksena esimerkiksi pyytämällä valokuvia tai asiakirjoja, joiden perusteella voidaan todeta epäkohta korjatuksi. Myös asiakirjatarkastuksista laaditaan tarkastuskertomus.

Tarkastusten sisältöä toimintatyypeittäin ohjaavat VATI-järjestelmässä olevat valvontalomakkeet ja niihin liittyvät ohjeet. Tarkastukseen sisällytetään pääsääntöisesti kussakin toimintatyyppissä tarkastettavaksi määritellyt asiat. Jos kohde tarkastetaan joka toinen vuosi tai useammin, ei ole välttämätöntä tarkastaa jokaisella tarkastuskäynnillä kaikkia osa-alueita. Kuitenkin huolehditaan siitä, että kaikki osa-alueet tulevat riittävän usein tarkastettua.

Monissa terveydensuojelulain mukaan ilmoitusvelvollisissa huoneistoissa on useita toimintoja. Jos huoneistossa on useita terveydensuojelulain mukaisia toimintoja, pyritään huoneisto tarkastamaan samalla tarkastuskäynnillä kaikkien toimintojen osalta, jos kaikkien toimintojen tarkastaminen on käytännössä helpposti toteutettavissa.

Valvontasuunnitelmaan sisältyvät koulujen ja oppilaitosten tarkastukset tehdään pääsääntöisesti osana koulujen ja oppilaitosten terveydellisten olojen tarkastusta kolmen vuoden välein. Tarkastukset toteutetaan yhteistarkastuksina muiden viranomaisten ja kouluterveydenhuollon kanssa. Monissa kunnissa kouluterveydenhuolto toimii monialaisten tarkastusten koollekutsujana. Jos tarkastuksella syntyy epäily terveydensuojeluviranomaisen toimialaan liittyvästä epäkohdasta, tehdään tarvittaessa itsenäinen maksullinen uusintatarkastus epäkohdan tarkempaa selvittämistä varten. Jos koulun tai oppilaitoksen kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella tarkastus on tarpeen suorittaa tiheämmin kuin kolmen vuoden välein, toteutetaan tarkastukset kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella saadun tarkastustiheyden mukaan. Tämän lisäksi osallistutaan kolmen vuoden välein viranomaisten yhteistarkastuksiin, jotka katsotaan myös valvontasuunnitelman mukaisiksi tarkastuksiksi.

4.3.1 Tarkastusten maksullisuus

Valvontasuunnitelmaan sisältyvät tarkastukset ovat maksullisia. Uusintatarkastustarpeita tulee esiin jatkuvasti vuoden aikana. Koska uusintatarkastukset ovat keskeinen osa säännöllistä, suunnitelmallista valvontaa ja liittyvät selkeästi suunniteltuihin tarkastuksiin, ne katsotaan suunnitelman mukaisiksi tarkastuksiksi ja niistä peritään maksu.

Tarkastuksia voidaan tehdä tarvittaessa, esimerkiksi epäilyn tai yhteydenoton takia, myös sellaisiin huoneistoihin ja kohteisiin, jotka eivät ole terveydensuojelulain mukaisesti ilmoitusvelvollisia eivätkä säännöllisen valvonnan piirissä. Tällaisia tarkastuksia voidaan tehdä esimerkiksi haittaeläinongelmaa, ulkotilassa esiintyvää savu- tai hajuhaittaa, tai säännöllisen valvonnan ulkopuolella olevassa huoneistossa esiintyvää hygienia- tai sisäilmaongelmaa koskevien yhteydenottojen perusteella. Myös säännöllisesti valvonnassa olevaan huoneistoon voidaan tehdä tarkastus yhteydenoton perusteella. Tällaisista tarkastuksista ei peritä maksua. Valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan yhteydenottojen perusteella tehtävät tarkastukset ovat ensisijaisia suhteessa suunnitelmalliseen valvontaan.

Laivan saniteettitodistuksen myöntäminen on edellä mainitusta poiketen maksullinen toimenpide. Säännöllisen valvonnan ulkopuolella olevia kohteita voidaan myös tarkastaa joko valvontayksikön omiin tai valtakunnallisiin, etukäteen suunniteltuihin valvontaprojekteihin liittyen, jolloin tarkastukset voivat olla maksullisia.

4.3.2 Epäkohtien takia tehtävät toimenpiteet

Jos valvontasuunnitelmaan merkityllä tarkastuksella tai muun tarkastuksen yhteydessä kohteessa todetaan merkittäviä epäkohtia, annetaan kehoitus epäkohtien korjaamiseksi määräajassa. Määräajan umpeutumisen jälkeen tehdään uusintatarkastus epäkohtien korjaamisen varmistamiseksi.

Valvonnan johdonmukaisuuden ja toimijoiden tasapuolisen kohtelun vuoksi pyritään siihen, että samasta epäkohdasta ei anneta peräkkäin useita kehotuksia. Jos toiminnanharjoittaja ei kehotuksesta huolimatta ryhdy määräajan puitteissa vaadittuihin toimenpiteisiin terveyshaittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi, käytetään hallinnollisia pakkokeinoja, kuten määräys, kieltö tai uhkasakko, ellei muunlaiselle menettelylle ole perusteltua syytä. Jos toimija rikkoo terveydensuojelulainsäädäntöä selkeästi ja ilmeisen tarkoituksellisesti, harkitaan lisäksi esitutkintapyyntöä tekemistä poliisille. Pakkokeinoprosesseista on laadittu erillinen toimintaohje (TO 34).

4.3.3 Suuret yleisötilaisuudet

Terveydensuojelulain liitteen kohdan kuusi mukaisesti terveydensuojelulain 13 § mukainen ilmoitus voidaan pyytää sellaisista huoneistosta ja laitoksesta sekä sellaisesta toiminnasta, joista voi aiheutua niiden käyttäjämäärä tai luonne huomioon ottaen terveyshaittaa. Yleisötilaisuuksista voi aiheutua terveyshaittaa niiden suuren käyttäjämäärän takia. Lisäksi yleisötilaisuuksiin voidaan järjestää talousveden saantia, johon voi liittyä terveyshaittaa. Tällöin kyseessä on talousveden käyttö osana kaupallista toimintaa.

Ilmoitus yleisötilaisuudesta pyydetään terveydensuojelulain liitteen kohdan kuusi mukaisesti kaikista yleisötapahtumista, joihin järjestetään talousveden jakelua. Ilmoituksessa tulee muun muassa käydä ilmi, miten toiminnanharjoittaja pitää huolen siitä, että talousvesi täyttää laatuvaatimukset ja miten ylläpidetään vedenjakelulaitteiston hygieenisyyttä. Ilmoituksessa selvitetään, miten toiminnanharjoittaja hoitaa omavalvonnan (mukaan lukien näytteenoton) ja miten tämä toimii mahdollisissa häiriötilanteissa.

Lisäksi ilmoitus pyydetään tarpeen mukaan yleisötilaisuuksista, joissa arvioitu kävijämäärä koko tapahtuman aikana arvioidaan olevan vähintään 3000 henkilöä. Ilmoitustarpeen arvioinnissa kiinnitetään huomiota mm. yleisötapahtuman sijaintiin ja ympäristöön sekä tapahtuman kestoon ja kävijämäärän jakautumiseen tapahtumaan.

Säännöllisesti toistuvat suuret yleisötilaisuudet ja niihin suunnitellut tarkastukset vuonna 2025 on merkitty kohdekohtaiseen suunnitelmataulukon (liite 3). Vuosittain säännöllisesti toistuviin yleisötilaisuuksiin tehdään tarkastukset riskinarvioinnin perusteella. Jos yleisötilaisuudessa järjestetään talousveden saantia, tarkastetaan tilaisuus vuosittain. Jos yleisötilaisuudessa ei järjestetä talousveden saantia, tarkastustarve arvioidaan ennen tapahtumaa saatavien tietojen perusteella. Uusiin ilmoitusvelvollisiin yleisötilaisuuksiin, joihin odotetaan osallistuvan yli 3000 henkilöä, voidaan tehdä tarkastus, jos se riskinarvioinnin perusteella katsotaan tarpeelliseksi.

Suurimmista yleisötilaisuuksista järjestetään viranomaispalavereita ennen tapahtumaa. Viranomaispalaveriin osallistutaan tarpeen mukaan. Suurimmissa tilaisuuksissa tarkastus voi koostua useammasta käynnistä ja tarkastukseen voi osallistua useampia henkilöitä. Maksu peritään tuntiveloituksena valvontaan käytetyn yhteenlasketun työajan perusteella. Viranomaispalaveriin käytettyä aikaa ei lasketa tarkastukseen käytettävään aikaan.

Yleisötilaisuuteen tehtävän tarkastuksen yhteydessä tarkastetaan yleisötilaisuuden yleiset järjestelyt, kuten talousveden järjestäminen, käymälät, vesipisteet, alueen puhtaanapito ja jätehuolto. Tilapäisten vesijohtoverkostojen veden mikrobiologinen laatu tutkitaan tarvittaessa vesinäyttein hyvissä ajoin ennen tapahtuman alkua. Viranomaisvalvonnan näytteet kirjataan valvontatietojärjestelmään.

4.3.4 Tupakkalain mukainen valvonta

Majoitushuoneistojen tarkastuksen yhteydessä tehdään myös tupakkalain mukainen tupakointikieltojen noudattamista koskeva tarkastus. Muiden terveydensuojelulain mukaisten tarkastusten yhteydessä kiinnitetään huomiota tupakointikieltojen noudattamiseen. Jos tarkastuksen kuluessa syntyy epäily siitä, että

tupakkalakia ei noudateta, tehdään samassa yhteydessä myös tupakkalain mukainen tarkastus tai koh-teeseen tehdään myöhemmin erillinen tarkastus tupakkalain nojalla.

Suurten yleisötilaisuuksien tarkastuksen yhteydessä tehdään tupakan myynnin ja tupakointikieltojen tar-kastus. Lisäksi tarkastetaan, että tupakointikieltoalueet ja tupakointiin tarkoitetut alueet on merkitty selvästi havaittavalla tavalla.

4.3.5 Elintarvikkeiden käsittely

Elintarvikelain mukaiset valvontasuunnitelmaan sisältyvät tarkastukset tehdään pääsääntöisesti erikseen. Huoneistoissa, joissa harjoitetaan muun toiminnan yhteydessä vähäistä elintarvikkeiden käsittelyä ja jotka eivät kuulu säännöllisen elintarvikevalvonnan piiriin, tarkastetaan terveydensuojelulain mukaiseen tarkas-tukseen liittyen myös elintarvikkeiden käsittely elintarvikelain nojalla.

4.3.6 Radonvalvonta

Vesilaitosten ja säteilylain 156 §:ssä tarkoitettujen oleskelutilojen tarkastuksilla varmistetaan, että sätei-lyaltistus on tarvittaessa selvitetty säteilylain 146 §:ssä edellytetyllä tavalla. Etelä-Satakunnan ympäristö-terveydenhuollon alue ei kuulu ns. radonhaitta-alueisiin, joten terveydensuojeluviranomaisen valvonnassa oleva selvitysvelvollisuus koskee lähinnä pohjavesilaitoksia sekä sellaisia oleskelutiloja (mm. päivähoito-paikkojen ja koulujen tiloja), jotka sijaitsevat joko kokonaan tai osittain maanpinnan tason alapuolella tai harjulla tai vastaavalla sora- tai hiekkamaalla.

4.3.7 Solariumlaitteiden valvonta

Jos huoneistossa tarjotaan solariumpalvelua, tehdään terveydensuojelulain nojalla tehtävän tarkastuksen yhteydessä solariumlaitteiden tarkastus säteilylain nojalla. Tarkastuksen tukena käytetään Säteilyturva-keskuksen julkaisemia tarkastuslomakkeita. Lomakkeet toimitetaan tarkastuksen jälkeen Säteilyturvakes-kukselle.

4.4 Ilmoitusten käsittely

Terveydensuojelulain mukaisen ilmoituksen käsittelystä on laadittu erillinen toimintaohje (TO 14). Pää-sääntöisesti huoneistoon tehdään ilmoituksen johdosta tarkastus, josta peritään maksu. Tarkastus voi-daan kuitenkin jättää riskinarvioinnin perusteella tekemättä, jos kyseessä on vähäriskinen toiminta.

Terveydensuojelulain mukaan uuden toimijan on ilmoitettava kunnan terveydensuojeluviranomaiselle toi-minnanharjoittajan vaihtumisesta. Ilmoitus käsitellään samoin kuin uudesta toiminnasta tehty ilmoitus. Il-moituksen käsittelystä peritään maksu.

4.5 Asunnoissa ja muissa oleskelutiloissa esiintyvien terveyshaittojen selvittäminen

Terveysvalvonta antaa asuntojen ja muiden oleskelutilojen terveyshaittoja koskevaa neuvontaa. Tarvitta-essa tehdään tarkastuksia epäillyn terveyshaitan selvittämiseksi. Asunnontarkastus tehdään pääsääntöi-sesti kirjallisen pyynnön johdosta, mutta asia voidaan laittaa vireille myös muun yhteydenoton perusteella. Asunnontarkastuksen tekemisestä on laadittu erillinen toimintaohje (TO 18). Toimintaohjeet on laadittu myös sisäilmasta tehtävästä näytteenotosta (TO 28), rakennusmateriaalinäytteenotosta (TO 29), raken-teiden pinnalta tehtävästä näytteenotosta (TO 30) sekä ilmanvaihdon riittävyuden arvioimisesta (TO 32)

Jos asunnossa tai muussa oleskelutilassa, esimerkiksi koulussa tai päivähoitopaikassa, epäillään esiintyvän mikrobivaurioita, ilmanvaihdon puutteita tai muuta terveystahetta eikä kiinteistön omistaja ole ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin, terveydensuojeluviranomaisen tehtävänä on selvittää, aiheutuuko asunnossa tai muussa oleskelutilassa oleville mahdollisesti terveystahetta. Asuntojen ja muiden oleskelutilojen ensimmäisellä tarkastuksella arvioidaan, onko rakennuksessa asukkaille tai tilojen käyttäjille terveystahetta aiheuttavia tekijöitä ja edellyttääkö terveystahetta toteaminen jatkoselvityksiä. Tarkastuksella voidaan tehdä alustavia mittauksia. Jos epäily katsotaan perustelluksi, terveydensuojeluviranomainen velvoittaa kiinteistön omistajan teettämään tarvittavat tutkimukset haitan selvittämiseksi ja tarvittaessa tarvittavat toimenpiteet terveystahetta poistamiseksi tai rajoittamiseksi.

Asunnoissa ja muissa oleskelutiloissa esiintyvien terveystahettojen asianmukainen selvittäminen, johon kuuluu yleensä sekä paikan päällä tehtävä tarkastus että erilaisiin asiakirjoihin ja tehtyjen tutkimusten tuloksiin perehtyminen, edellyttää vaativaa erityisosaamista. Tähän liittyen on katsottu, että yhteistoiminta-alueella tarvitaan kaksi asumisterveysasioihin perehtynyttä terveystarkastajaa. Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollossa asunnontarkastuksia tekee kaksi terveystarkastajaa. Näistä terveystarkastajista toinen on suorittanut rakennusterveysasiantuntijan tutkinnon. Rakennusterveysasiantuntijakoulutuksen suorittanut terveystarkastaja toimii toisen asumistarkastuksia tekevän terveystarkastajan tukena ja osallistuu tarvittaessa tarkastukseen ja terveystahetta selvittämiseen. Tavoitteena on, että vuoden 2025 aikana aloitettaisiin toisen terveystarkastajan kouluttaminen rakennusterveysasiantuntijaksi.

Terveysvalvonta antaa yhteistoiminta-alueen asukkaille neuvontaa erilaisissa haittaeläimiin liittyvissä kysymyksissä. Terveysvalvonta tekee myös asunnoissa esiintyvien, haittaeläimeksi epäiltyjen hyönteisten tunnistamista.

4.6 Laivatarkastukset

Laivatarkastusten tekemisestä on laadittu erillinen toimintaohje (TO 16). Laivatarkastukset perustuvat Maailman terveysjärjestön kansainväliseen terveysäännöstyöhön (2005), joka tuli voimaan 15.6.2007. Tarkastuksia tehdään kansainvälisessä liikenteessä oleviin laivoihin, ja ne tehdään WHO:n antaman ohjeistuksen mukaisesti. Tarkastukset tehdään laivan tai laivan edustajan pyynnöstä, ja ne ovat maksullisia. Tarkastuksen perusteella laivalle myönnetään saniteettitodistus, joka on voimassa puoli vuotta. Vuonna 2025 tarkastusten määrän arvioidaan olevan noin 45.

Laivatarkastusten tekeminen edellyttää erityisosaamista. Laivatarkastuksia tekevä henkilöstö osallistuu aihetta koskeviin koulutustilaisuuksiin. Vuoden 2024 aikana tapahtuneiden henkilöstömuutosten takia yhteistoiminta-alueella laivatarkastusten tekemiseen on perehtynyt yksi terveystarkastaja ja ympäristöterveydenhuollon johtaja. Vuoden 2025 aikana perehdytetään toinen terveystarkastaja laivatarkastuksiin.

4.7 Talousveden valvonta

Terveydensuojelun valvontaohjelman yhtenä painopistealueena seuraavalle toimintakaudelle on talousvesivalvonnan uudet sisällöt. Esimerkkinä ohjelmassa painopisteen toteuttamiseksi on annettu alueellinen yhteistyö, riskienhallintasuunnitelmat ja ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskienhallinta.

Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuolto on osana Lounais-Suomen vesihuollon yhteistyöverkostoa. Yhteistyöverkosto koostuu vesihuoltolaitosten, vettä toimittavien laitosten sekä yleisesti vesihuollon valvontaa toteuttavista valtion viranomaisista ja kuntien viranhaltijoista. Mukana ovat myös varautumiseen liittyvät viranomaistahot. Yhteistyöverkoston kuuluvat talousveden valvonnasta vastaavat terveystarkastajat ja yhteistyöverkoston valmistelutiimiin kuuluu vt. ympäristöterveydenhuollon johtaja. Vuoden 2025 aikana on tarkoitus jatkaa alueellista yhteistyötä osallistumalla aktiivisesti yhteistyöverkoston ja valmistelutiimin toimintaan.

Talousveden laatua vedenjakelualueilla valvotaan talousvettä toimittavien laitosten vedenjakelualueiden valvontatutkimusohjelmien mukaisesti. Näytteistä tehtävät tutkimukset on tarkemmin määritelty valvontatutkimusohjelmissa. Viranomaisella on ottaa talousvedestä näytteitä myös epäilyssä vesiepidemiatilanteessa ja valitusten takia. Talousvesinäytteenotosta on laadittu toimintaohje (TO 26).

Elintarvikehuoneistojen ja julkista kaupallista toimintaa harjoittavien huoneistojen, joilla on oma kaivo, talousveden laatua valvotaan säännöllisesti näytteenotoin. Tutkimustiheys on huoneiston toiminnan luonteen mukaan yhdestä kerrasta vuodessa, yhteen kertaan kolmessa vuodessa. Näytteet voidaan ottaa tarkastuksen yhteydessä tai näytteenoton voi hoitaa toiminnanharjoittaja itse. Myös suurista yleisötilaisuuksista, joihin järjestetään erillistä talousvedenjakelua, otetaan näytteitä veden laadun varmistamiseksi ennen tapahtuman alkua. Nämä huoneistot ja yleisötilaisuudet on esitetty näytteenottosuunnitelmassa.

Talousveden näytteenotot hoitavat joko terveystarkastajat, talousvettä toimittavat laitokset itse tai ulkopuolinen näytteenottaja. Jos näytteenottaja on joku muu kuin terveystarkastaja, tulee kunnan terveydensuojeluviranomaisen varmistua siitä, että ulkopuolinen näytteenottoja tuntee talousvesinäytteiden ottamiseen liittyvät yleiset periaatteet. Talousvettä toimittavien laitosten ja ulkopuolisten näytteenottajien pätevyyden arviointi on tehty Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston, Valviran, julkaiseman talousvesiasetuksen soveltamisohjeen osan I kappaleen 3.9.5. mukaisesti. Näytteenottajan pätevyyden arviointia ei ole katsottu tarpeelliseksi tehdä, jos näytteenottajalla on talousvesipätevyysalueen ympäristönäytteenottajan henkilösertifiointi. Veden laadun tutkimustulokset toimitetaan viivytyksettä tiedoksi viranomaiselle. Talousveden laadun arviointia tehdään aina säännöllisesti tutkimustulosten saavuttua.

Talousvettä toimittaviin laitoksiin ja vesiosuuskuntiin, vedentuotantoketjuihin ja vedenjakelualueisiin tehdään suunnitelmallisia tarkastuksia. Tarkastusten tarkoituksena on varmistaa, että talousvettä toimittavien laitoksen riskinarviointi ja riskinhallinta ovat ajantasaiset ja riskinhallintatoimenpiteet on otettu osaksi laitoksen toimintaa. Tarkastuksen tavoitteena on selvittää myös, aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa ja esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaittaa voi syntyä.

Yleisen vesijohtoverkoston ulkopuolella oleville talouksille annetaan neuvontaa kaivovesiin liittyvissä ongelmissa. Tarvittaessa myös yksityiskaivosta voidaan hakea viranomaisnäyte veden laadun selvittämiseksi.

Talousvettä toimittavien laitosten suunnitelmalliset tarkastukset vuonna 2025 on esitetty liitteessä 3. Talousvettä toimittavien laitosten vedenjakelualueilta otettavat näytteet ja muut suunnitelmaan sisältyvään talousvesivalvontaan liittyvät näytteet vuonna 2025 on esitetty liitteessä 4.

4.7.1 Riskienhallintasuunnitelmat ja valvontatutkimusohjelmat

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen 1352/2015 piiriin kuuluvilla talousvettä toimittavilla laitoksilla tulee olla ajan tasalla olevat valvontatutkimusohjelmat. Valvontatutkimusohjelmat on tarkastettava vähintään kerran kuudessa vuodessa. Vuoden 2025 aikana huolehditaan, että vesihuoltolaitokset päivittävät valvontatutkimusohjelmat, jos valvontatutkimusohjelma on umpeutunut tai umpeutumassa.

Ennen valvontatutkimusohjelmien päivittämistä laitosten tulee tehdä ja hyväksyttää uudentyyppinen vedentuotantoketjun riskienhallintasuunnitelma. Riskienhallintasuunnitelman hyväksyminen edellyttää lähtökohtaisesti talousvettä toimittavan laitoksen, sen vedenjakelualueiden ja tukkuvesilaitoksen tarkastusta. Riskienhallintasuunnitelman hyväksyttävyyden arviointia varten toiminnanharjoittajan on esitettävä kunnan terveydensuojeluviranomaiselle valtioneuvoston asetuksessa, 7/2023 talousveden tuotantoketjun riskienhallinnasta ja omavalvonnasta (riskienhallinta-asetuksen), 3 §:ssä säädetyt asiat. Jos riskienhallintasuunnitelma ei poikkea oleellisesti aiemmin hyväksytystä riskinarvioinnista, hyväksynnäksi voidaan tulkita merkintä suunnitelmallisen tarkastuksen pöytäkirjaan, eikä erillistä hallinnollista päätöstä tarvitse tehdä.

Riskinhallintasuunnitelma tarkastamisen yhteydessä tulee laatia laitoksen omavalvontasuunnitelma. Riskinhallintasuunnitelmasta ja omavalvonnasta on säädetty valtioneuvoston riskinhallinta-asetuksessa. Riskinhallintasuunnitelman laatiminen ja valvontatutkimusohjelman päivittäminen tulee tehdä yhteistyössä terveydensuojeluviranomaisen kanssa. Vuoden 2025 aikana jatketaan osallistumista talousvettä toimittavien laitosten riskinhallintasuunnitelmien ja valvontatutkimusohjelmien laadintaan ja päivittämiseen sekä annetaan ohjausta ja neuvontaa omavalvontasuunnitelman laadintaan.

Rauman kaupungin alueella toimii sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen 401/2001 piiriin kuuluvia pieniä talousvettä toimittavia laitoksia. Näille laitoksille ei ole laadittu riskinarvioiteja eikä näytteenottosuunnitelmia. Vuoden 2025 aikana on tarkoitus laatia näille pienille talousvettä toimittaville laitoksille riskinarvioinnit ja näytteenottosuunnitelmat yhdessä talousvettä toimittavien laitosten kanssa.

4.7.2 Ensisijaiset tilat

Vuoden 2023 alussa tulivat voimaan valtioneuvoston asetukset terveydensuojelulain muuttamisesta ja talousveden tuotantoketjun riskinhallinnasta sekä sosiaali- ja terveysministeriön asetus talousveden laadusta ja valvonnasta sekä rakennusten vesilaitteistoista. Näillä asetuksilla on pantu täytäntöön ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta uudelleen laadittu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2020/2184 (juomavesidirektiivi). Terveydensuojelulaissa on säädetty ensisijaisten tilojen vesilaitteistojen riskinhallinnasta. Ensisijaisilla kiinteistöillä tarkoitetaan julkisia kiinteistöjä, joissa toiminnan luonne tai käyttäjäryhmä huomioon ottaen kiinteistön vesilaitteisto voi aiheuttaa kiinteistöissä oleskeleville terveyshaittaa. Terveydensuojelulain mukaan ensisijaiset kiinteistöt ovat ilmoitusvelvollisia. Terveydensuojelulain muutoksen myötä ilmoitusvelvollisuuden piiriin lisättiin vesilaitteistojen osalta sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastot. Etelä-Satakunnan alueella toimivista sairaalasta ja vuodeosastoista ei ole vielä saatu terveydensuojelulain mukaisia ilmoituksia valvontasuunnitelman kirjoittamisen yhteydessä. Vuoden 2024 aikana ilmoitusvelvollisuudesta oltiin yhteydessä Satakunnan hyvinvointialueeseen ja ilmoitusvelvollisuuden osalta tehtiin yhteistyötä Satakunnan muiden ympäristöterveydenhuollon yksiköiden kanssa. Vuoden 2025 aikana huolehditaan, että Satakunnan hyvinvointialue tekee terveydensuojelulain mukaiset ilmoitukset sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoista.

Terveydensuojelulain mukaan rakennusten vesilaitteistosta otettavan talousveden ja lämpimän käyttöveden laadun turvaamiseksi ensisijaisena tilana käytettävän rakennuksen omistajan on koottava ja pidettävä ajan tasalla riskinhallinnan kannalta tarpeellisia tietoja ja kohdistettava riskinhallintaa rakennuksen vesilaitteistoihin. Tämä riskinhallinta tulee olla tehtynä viimeistään 12.1.2029. Ennen siirtymäsäännöksen voimaantuloa ensisijaisten tilojen omistajilta ja haltijoilta ei voida vaatia riskinarviointien – ja hallintatoimenpiteiden tekemistä tai niiden todentamista. Terveydensuojeluviranomainen voi kuitenkin voimassa olevan lainsäädännön nojalla edistää asiaa antamalla neuvontaa velvoitteesta, ohjaamalla legionellabakteerin torjuntaan sekä antamalla muuta asiaan liittyvää neuvontaa.

Vuoden 2025 aikana kannustetaan ensisijaisten tilojen omistajia ja haltijoita tekemään vesilaitteistojen riskinarviointi ja tarvittaessa tehostamaan riskinhallintatoimenpiteitä. Riskinhallintatoimenpiteitä voivat olla esimerkiksi lämpimän käyttöveden lämpötilan nostaminen, vesipisteiden säännöllinen käyttäminen ja näytteenotto. Ohjauksellisen ja neuvonnallisen tehtävän lisäksi talousveden ja lämpimän käyttöveden lämpötiloja mitataan valvontakohteisiin tehtävien tarkastusten yhteydessä legionellan aiheuttaman riskin arvioimiseksi. Jos valvonnan yhteydessä havaitaan talousveden tai lämpimän käyttöveden lämpötiloissa toimenpiderajojen poikkeamia, ohjeistetaan rakennuksen omistajaa tai käyttäjää toimenpiteistä. Lisäksi kannustetaan rakennuksen vesilaitteistojen riskinhallinnan laatimiseen mahdollisten terveyshaitan estämiseksi.

4.7.3 Näytteenottosuunnitelmat

Terveysvalvonnan valtakunnalliseen toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään, VATIin, tulee laatia näytteenottosuunnitelmat (NOS) talousvettä toimittaville laitoksille. VATIin laadittujen näytteenottosuunnitelmien myötä talousvettä toimittavien laitosten vedenjakelualueelta otettavat näytteet nousevat työjonolle helpottaen valvonnan toteutumista sekä valvontatiedot siirtyvät vesi.fi -sivustolle. Näytteenottosuunnitelmat laaditaan vuosittain ja näytteiden tulosten valmistumisen jälkeen näytetulokset kirjataan VATIin. Näytteenottosuunnitelmien ja näytetulosten kirjaamisen yhteydessä on aikaisempina vuosina esiintynyt haasteita tietojärjestelmän puutteiden takia. Tämän takia on oletettavaa, että myös vuoden 2025 suunnitelmien laadinta ja näytteiden kirjaaminen vaatii suunniteltua enemmän työaikaa.

4.8 Uimarantojen ja uimapaikkojen valvonta

4.8.1 Uimarantojen valvonta

Vuosittain, ennen uimakauden alkua, laaditaan yleisistä uimarannoista (STM 177/2008, STM 354/2008) uimarantaluettelo. Uimarantaluetteloa laadittaessa yleisöllä on mahdollisuus tehdä ehdotuksia ja huomautuksia uimarantaluettelosta. Yleisten uimarantojen luettelo julkaistaan Etelä-Satakunnan ympäristötoimiston nettisivuilla.

Yleisiltä uimarannoilta otetaan vesinäytteitä uimaveden laadun seuraamiseksi. Näytteiden tulokset julkaisetaan Etelä-Satakunnan ympäristötoimiston sivuilla. Veden laadun valvonnan lisäksi uimarannat tarkastetaan säännöllisesti. Uimarantojen tarkastuksista on laadittu toimintaohje (TO 17). Uimavesinäytteenottoa käsitellään toimintaohjeessa 27.

Yleisiltä uimarannoilta (STM 177/2008) otetaan yksi näyte 1–2 viikkoa ennen kunkin uimakauden alkua sekä vähintään kolme näytettä uimakauden (15.6. – 31.8.) aikana. Näytteenottopäivät jaetaan tasaisesti uimakauden ajalle siten, että näytteenottopäivien väli ei koskaan ylitä yhtä kuukautta. Raumalla kahden uimarannan (Otanlahden uimaranta ja Saharannan uimaranta) veden laatua on seurattu tiheästi. Tiheennettyä näytteenottoa jatketaan myös uimakaudella 2025. Tiheennetyt näytteenotot syynä on mahdollisesti hulevesistä johtuva veden laadun vaihtelu.

Pieniltä yleisiltä uimarannoilta (STM 354/2008) otetaan vähintään kolme näytettä uimakauden aikana uimaveden laadun varmistamiseksi.

Raumalla Lillonkarin ja Mantereenpään uimarannoille on jouduttu asettamaan uimakielto useina vuosina uimaveden huonon laadun takia. Uimavesinäytteenottoa näiltä rannoilta on tästä syystä lisätty vuodelle 2025.

Vuoden 2023 aikana Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviranomainen, Valvira, poisti talviuintipaikkojen uimaveden laadun ohjeistuksen eikä uutta ohjeistusta julkaistu vuoden 2024 aikana. Yleisen ohjeistuksen poistumisen myötä Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon alueella toimivien talviuintipaikkojen uimaveden laatua valvotaan riskiperusteisesti. Riskinarvioinnissa huomioidaan talviuintipaikan uimaveden laatu ja sen kehittyminen sekä talviuintipaikan käyttäjämäärä. Pieniltä talviuintipaikoilta (alle 100 kävijää päivässä) uimaveden laatu tarkastetaan vuoden 2025 aikana kerran kaudessa otettavalla näytteellä. Suuremmista talviuintipaikoista (yli 100 kävijää päivässä) näytteitä otetaan kaudessa kaksi. Jos uimaveden laadussa on aikaisemmin todettu ongelmia, otetaan näytteet uimaveden laadun varmistamiseksi neljä kertaa vuodessa.

Tarvittaessa uimarannoilta otetaan ylimääräisiä näytteitä. Ylimääräisiä näytteitä otetaan, jos otetussa näytteessä bakteeripitoisuudet ylittävät asetetut raja-arvot tai ovat lähellä raja-arvoa. Uimaranta voidaan

asettaa uimakieltoon, jos uusintanäytteen bakteeripitoisuudet ylittävät ohjearvon. Riskinarviointiin perustuen uimaranta voidaan asettaa uimakieltoon myös ensimmäisen näytteen perusteella. Uimakielto voidaan purkaa, kun uimarannalta on otettu kaksi raja-arvon alittavaa näytettä.

Syanobakteerien (sinilevien) esiintymisen runsauden arviointi perustuu aistinvaraiseen havainnointiin. Syanobakteerihavaintoon liittyvät toimenpiteet riippuvat esiintymän runsaudesta. Mitä runsaampaa esiintymä on, sitä todennäköisemmin esiintymä on uimareiden terveydelle haitallista. Jos uimarannan uimavedessä havaitaan syanobakteereita vähän, tihennetään aistinvaraista arviointia tarvittaessa. Runsaan syanobakteerihavainnon yhteydessä toimenpiteet ovat ensisijaisesti tilanteesta tiedottaminen ja uimareiden altistuksen vähentäminen ja ehkäiseminen. Tarvittaessa uimarannan uimavedestä voidaan ottaa näytteet syanobakteerin lajitunnistukseen.

Terveystarkastajat huolehtivat uimarantojen näytteenotosta. Tutkimuselosteet toimitetaan välittömästi toimijalle, jonka tehtävänä on huolehtia testauselosteet rannan ilmoitustaululle.

Uimarantojen suunnitelmalliset tarkastukset vuonna 2025 esitetty liitteessä 3. Uimarantojen veden laadun seuraamiseksi otettavat näytteet vuonna 2025 on esitetty liitteessä 4.

4.8.2 Uimahallien ja yleisten altaiden valvonta

Terveydensuojelulain 29 §:n mukaan terveydensuojeluviranomaisen on valvottava säännöllisesti yleisen uimahallin, kylpylän sekä yleisen virkistymis-, kuntoutus- ja hieronta-altaan veden laatua. Uima-allasveden laatuvaatimuksista, näytteenottotiheyksistä, laitoksen suorittamasta käyttötarkkailusta, valvontatutkimusohjelmasta ja valvontaviranomaisen velvollisuuksista on säädetty Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa Uimahallien ja kylpylöiden allasvesien laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (315/2002).

Laitoksen ylläpitäjä laatii yhteistyössä terveydensuojeluviranomaisen kanssa laitoksen säännöllistä valvontaa varten laitospohjaisen valvontatutkimusohjelman. Valvontatutkimusohjelma sisältää uimaveden näytteenottosuunnitelman ja selvityksen laitoksen suorittamasta käyttötarkkailusta. Kaikille yhteistoiminta-alueella oleville uimahalleille ja pienemmille uima-altailla on laadittu uima-allasveden näytteenottosuunnitelma.

Uimahallien lisäksi näytteitä otetaan yleisistä altaista. Yleisillä altailla tarkoitetaan hotellien, koulujen, päiväkotien, hoitokotien jne. altaita. Näytteet otetaan näytteenottosuunnitelman mukaisesti toiminnan laajuuden mukaan. Jos altaan käyttäjämäärä on huomattavan vähäinen, voidaan näytemäärää vähentää asetuksen mukaisesti.

Uima-allasvesien näytteenoton voi hoitaa terveystarkastaja, laitoksen ylläpitäjä tai ulkopuolinen näytteenottaja. Laitoksen ylläpitäjä tiedottaa allasveden laadusta pitämällä viimeisimmät valvontatulokset esillä.

Uimahalleihin ja maauimalaan tehdään tarkastuksia kohdekohtaisen suunnitelman mukaisesti. Päiväkohteissa, kouluissa, palvelutaloissa ja majoitustiloissa olevat altaat tarkastetaan muun valvonnan yhteydessä.

Uima-altaiden ja maauimalan suunnitellut tarkastukset vuonna 2025 on merkitty liitteeseen 3. Allasvesien näytteenottosuunnitelma on esitetty liitteessä 4.

4.9 Terveydensuojeluvalvontaan käytettävät voimavarat

Ympäristöterveydenhuollon henkilövoimavaroja ja niiden jakautumista eri toimialoille on käsitelty valvontasuunnitelman kohdassa 2.4. Voimavarojen riittävyttä on käsitelty suunnitelman kohdassa 2.5.

4.10 Terveydensuojeluvalvonnasta perittävät maksut

Maksullisuutta käsitellään valvontasuunnitelman kohdissa 2.11 ja 4.3.1.

Terveydensuojelulain (763/1994) mukaan kunta perii vuosittaisen 150 euron suuruisen valvonnan perusmaksun terveydensuojelulain liitteessä luetellun toimipaikan tai toiminnon toiminnanharjoittajalta. Perusmaksu peritään pääsääntöisesti suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevilta, ilmoitusvelvollisilta toiminnoilta. Ilmoitusvelvollisuus ja perusmaksuvelvollisuus ovat siten lähtökohtaisesti kytköksissä toisiinsa. Osa ilmoitusvelvollisista toiminnoista on kuitenkin jätetty perusmaksuvelvollisuuden ulkopuolelle. Perusmaksua on peritty 1.1.2022 alkaen.

Valvonnan perusmaksun lisäksi peritään terveysvalvonnan taksan mukaiset suoriteperusteiset maksut. Maksu peritään terveydensuojelulain mukaisten ilmoitusten ja hakemusten käsittelystä; vesilaitoksen riskinarvioinnin hyväksymisestä; valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista ja näytteenotoista sekä näytteiden tutkimisesta; terveydensuojelulain nojalla myönnettyistä todistuksista (laivatarkastustodistukset); terveydensuojelulain nojalla tehdyn ilmoituksen tai hakemuksen perusteella annettujen määräysten valvonnasta; talous- ja uimaveden laadun valvonnasta; solariumlaitteiden tarkastuksista. Tarkemmat tiedot maksujen määräytymisperusteista ovat terveysvalvonnan taksassa.

Tavoitteet

- Liitteessä 3 suunnitellut tarkastukset ja liitteessä 4 suunnitellut näytteenotot toteutetaan
- Laaditaan ja otetaan käyttöön kohdekohtainen riskinarviointi
- Yksi terveystarkastaja aloittaa rakennusterveysasiantutijaopinnot
- Pehdytetään yksi terveystarkastaja laivatarkastusten tekemiseen
- Osallistutaan aktiivisesti Lounais-Suomen vesihuollon yhteistyöverkoston toimintaan
- Osallistutaan vesihuoltolaitosten riskienhallintasuunnitelmien ja valvontatutkimusohjelmien päivittämiseen ja huolehditaan riskienhallintasuunnitelmien hyväksymisestä tarvittaessa
- Laaditaan Rauman alueella toimiville pienille talousvettä toimittaville laitoksille riskinarviointit ja näytteenottosuunnitelmat yhdessä laitosten kanssa
- Edistetään ensisijaisten tilojen riskienhallintaa ohjauksella ja neuvonnalla sekä mittaamalla tarkastusten yhteydessä talousveden ja lämpimän käyttöveden lämpötiloja
- Laaditaan uimarantaluettelo ennen uimakauden alkua.

5 Tupakka- ja lääkelain mukainen valvonta

Tupakkalain (549/2016) 8 §:n mukaan kunta huolehtii alueellaan paikallisesta toiminnasta tupakoinnin lopettamiseksi ja valvoo alueellaan tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista, omavalvontaa koskevien säädösten noudattamista, markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säädösten noudattamista sekä tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista. Lain 84 §:n mukaan kunta laatii ja hyväksyy

tupakkalain noudattamisen säännöllistä valvontaa koskevan tupakkalain valvontasuunnitelman. Valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Lääkelain mukaan kunnan tulee omasta aloitteestaan ja tehtyjen ilmoitusten perusteella tarkastaa nikotiinivalmisteiden varastointi- ja myyntipaikkoja sekä valvoa nikotiinivalmisteiden myyntiä.

Tässä suunnitelmassa esitetään tupakkalain ja lääkelain mukaisen valvonnan tavoitteet vuodelle 2025. Suunnitelmaa laadittaessa on otettu huomioon valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2025–2028. Lääkelain mukaisesta nikotiinivalmisteiden myynnin valvonnasta ei ole laadittu valtakunnallista valvontaohjelmaa. Valtakunnallisessa tupakkalain valvontaohjelmassa on otettu huomioon tulevat tupakkalain muutokset, jotka astuvat voimaan todennäköisesti vuoden 2025 aikana.

5.1 Lainsäädäntöön, valvonnan ohjeistukseen ja toimintatapoihin liittyvät muutokset

Tupakka- ja nikotiinipolitiikan kehittämistyöryhmä on toukokuussa 2018 antamassaan mietinnössä antanut 44 toimenpide-ehdotusta tupakkalain tavoitteen saavuttamiseksi vuoteen 2030 mennessä. Ehdotusten joukossa oli useita lainsäädännön muutosehdotuksia liittyen muun muassa savuttomien ympäristöjen laajentamiseen ja uusien tuotteiden parempaan huomioimiseen lainsäädännössä. Tupakkalain muutoksessa toukokuussa 2022 muutettiin tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäismyyntipakkauksia ja niiden ulkoasua koskevat säännökset ja lisäksi laajennettiin tupakointikieltoja koskemaan lasten leikkikenttiä ja suurempia yleisiä uimarantoja (EU-rannat). Tupakkalakiin esitettiin muutosta 2024 koskien savuttomien nikotiinituotteiden lisäämistä valvonnan piiriin. Muutosta ei kuitenkaan vahvistettu syksyllä 2024, mutta todennäköisesti laki astuu voimaan vuoden 2025 aikana. Tässä valvontasuunnitelmassa on otettu tulevat lakimuutokset huomioon.

5.2 Kunnan tehtävät ja valvonnan painopisteet

Kunnat valvovat tupakan vähittäismyyntiä ja mainontaa myyntipaikoissa, tupakointitilojen vaatimustenmukaisuutta sekä tupakointikieltojen noudattamista. Sääntelyn piirissä ovat tupakkatuotteiden lisäksi sähkösavukkeet ja niissä käytettävät nesteet (sekä nikotiinipitoiset että nikotiinittomat) sekä lakimuutoksen jälkeen savuttomat nikotiinituotteet. Lisäksi valvonnan piiriin kuuluvat poltettavaksi tarkoitetut kasviperäiset tuotteet, kuten yrttisavukkeet.

Valvira on valtakunnallisessa valvontaohjelmassa linjannut Valviran ja kunnan työnjakoa tupakan vähittäismyyntipakkauksien valvonnassa, tuotevalvonnassa ja markkinointikiellon valvonnassa. Jos tarkastushavaintojen perusteella syntyy epäily lainsäädännön rikkomisesta, asiasta ilmoitetaan Valviralle.

Valtakunnallisessa tupakkalain valvontaohjelmassa vuosille 2025–2028 valvonnan painopisteiksi on valittu seuraavat aiheet:

1. Savuttomien nikotiinituotteiden tuotevalvonta
2. Laittoman kaupan ehkäisy ja jäljitettävyyttä koskevan tiedon hyödyntäminen valvonnassa
3. Etämyynnin valvonta
4. Markkinointikiellot
5. Yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa.

5.2.1 Valvonnan painopisteiden huomioiminen

Kunnan tehtävä tuotevalvonnassa on valvoa, että tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäismyyntipakkaukset ovat säännösten mukaisia vähittäismyyntipaikoissa ja valvoa yleisellä tasolla, esimerkiksi vähittäismyyntipakkauksista tehtävin havainnoin, että myynnissä olevat tuotteet täyttävät vaatimukset. Kunta esimerkiksi valvoo, ettei myynnissä ole savuketta tai kääretupakkaa, jossa on tunnusomainen tuoksu tai maku.

Kuntien toteuttamassa tuotevalvonnassa vuonna 2025 korostuu tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja täyttösäiliöiden vähittäismyyntipakkausten merkintöjen valvonta niin, etteivät ne saa merkinnöiltään tai muulta ulkoasultaan erottua muiden vastaavien tuotteiden vähittäismyyntipakkauksista. Savuttomien nikotiinituotteiden tuotevalvonta aloitetaan, kun lakimuutos tulee voimaan. Tuotevalvonnassa keskitytään erityisesti jäljitettävyystietojen paikkansapitävyyteen, laittoman kaupan ehkäisyyn ja savuttomien nikotiinituotteiden määräystenmukaisuuteen.

Kunnan tehtävänä markkinoinnin valvonnassa on valvoa, ettei tupakkalain mukaisena olevaa ehdotonta markkinointikieltoa rikota sen alueella. Tupakkatuotteiden myynnin tarkastuskäyntien yhteydessä tarkastetaan myyntipaikan lisäksi myös myyntipaikan verkkosivut ja sosiaalisen median sivut markkinointikiellon rikkomisen varalta. Verkkosivuilla ja sosiaalisen median kanavilla tehdään etämyynnin valvontaa erityisesti savuttomien nikotiinituotteiden osalta, kun lakimuutos tulee voimaan.

Ehkäisevän päihdetyön viranomaisyhteistyön mahdollisuuksia kartoitetaan kuntakohtaisesti ja osallistutaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyökokouksiin.

5.3 Valvontakohteet

Kaikkien tupakkatuotteita myyvien toimijoiden pitää hakea kunnalta vähittäismyyntilupa. Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon alueella lupia on voimassa suunnitelmaa kirjoitettaessa 87 kpl. Lisäksi kaksi tupakkatuotteiden tukkumyyjää on tehnyt tukkumyynti-ilmoituksen. Valvira ylläpitää valtakunnallista tupakkatuotteiden myyntiluparekisteriä. Tupakkatuotteiden myyntipaikat on merkitty myös ympäristöterveydenhuollon valtakunnalliseen toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään (VATI-järjestelmään). Tupakkatuotteiden myyntiluvan saaneet valvontakohteet on lueteltu liitteessä 5.

Tupakointikieltoja ja –rajoituksia valvotaan rakennusten, kulkuneuvojen ja muiden vastaavien paikkojen sisätiloissa, jotka ovat yleisön tai asiakkaiden käytettävissä, ulkotiloissa järjestettävien yleisten tilaisuuksien katoksissa ja katsomoissa sekä päiväkotien ja esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien oppilaitosten ulkotiloissa.

5.4 Tupakkalain ja lääkelain mukaiset tarkastukset

Tupakkalain- ja lääkelain mukaisen valvonnan kohdekohtainen valvontasuunnitelma vuodelle 2025 on liitteessä 5. Jos vuodelle 2024 suunniteltu tarkastus jää tekemättä, se tehdään vuonna 2025. Tarkastustoiminnan kustannukset katetaan vuosittaisilla valvontamaksuilla, joten tarkastuksista ei peritä erillistä maksua.

Tarkastuksia tehdään suunnitelmallisesti valvontasuunnitelman mukaisesti. Tupakointikieltojen noudattamista havainnoidaan valvontasuunnitelman osassa 4 mainittujen terveydensuojelulain nojalla tehtävien tarkastusten yhteydessä. Jos syntyy epäily tupakointikieltojen rikkomisesta, tehdään tarvittaessa erillinen tarkastus asian selvittämiseksi. Lisäksi voidaan tupakkalain nojalla tehdä tarkastuksia erilaisten yhteydenottojen tai muulla tavalla syntyvien epäilyjen perusteella. Valtakunnallisen valvontaohjelman mukaisesti suunnittelemattomat valvontatapaukset ovat ensisijaisia suhteessa suunnitelmalliseen valvontaan, sillä yleensä niiden taustalla on epäily tupakkalain säännösten rikkomisesta.

Tupakointikieltojen valvonta tehdään pääsääntöisesti elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaisen valvonnan yhteydessä havainnoimalla merkkejä tupakointikieltojen rikkomisesta. Tupakkalain mukaista, terveydensuojelulain mukaisen valvonnan yhteydessä tehtävää valvontaa, on kuvattu valvontasuunnitelman kohdassa 4.3.4. Jos epäily tupakointikiellon rikkomisesta syntyy, voidaan kohteeseen tehdä erillinen tarkastus asian selvittämiseksi. Tarkastus voidaan tehdä myös yhteydenoton tai muulla tavalla heränneen epäilyn perusteella. Tupakointikieltojen valvomiseksi tehdyistä tarkastuksista ei peritä maksua.

Tupakointitilojen tarkastuksessa käytetään apuna Valviran laatimaan tarkastuslomaketta. Tarkastuksessa tarkastetaan pääsääntöisesti lomakkeessa esitetyt asiat.

Tupakkatuotteiden myyntipisteen tarkastuksesta on laadittu erillinen toimintaohje (TO 20). Tupakkatuotteiden myynnin ja tupakointitilojen tarkastustiheys perustuu vuonna 2025 valtakunnallisen kohdetyyppi-kohtaisen riskinarvioinnin mukaiseen tarkastustiheyteen, jonka perusteella VATI-järjestelmä muodostaa valvontasuunnitelman. Tämän mukaisesti tupakkatuotteiden vähittäismyynti ja tukkumyynti tarkastetaan joka toinen vuosi.

Valtakunnallisen tupakkalain valvontaohjelmassa vuosille 2025–2028 on muutettu suunnitelman mukaisien tarkastusten tarkastustiheyksiä koskevaa ohjeistusta eikä siinä ole enää annettu tupakkalain mukaisien kohteiden tarkastustiheyksiä. Tupakkalain suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevat kohteet on tarkastettava riittävällä laajuudella ja siten, että oleellimmat tupakkalain näkökohdat tulevat tarkastuksissa huomioituiksi. Lähtökohdana valvonnan toteutumisessa on riskinarviointiin perustuva kohdekohtainen valinta. Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tai vähentää tarpeelliseksi katsotulla määrällä. Riskinarvioinnin tulee perustua kohteesta kerättyyn valvontatietoon sekä toiminnanharjoittajan kyvykkyyteen ja motivaatioon noudattaen tupakkalain säännöksiä.

Vuoden 2025 aikana määritellään periaatteet kohdekohtaisen riskinarvioinnin suorittamiseen. Tämän jälkeen tupakkatuotteiden vähittäismyynti- ja tukkumyyntipaikkojen tarkastustiheydet määritellään kohdekohtaiseen riskinarviointiin perustuen kohteeseen tehdyn tarkastuksen jälkeen ja tarkastustiheydet kirjataan VATI-järjestelmään. Tämän jälkeen kohdekohtainen tarkastustiheys tulevien vuosien aikana perustuu kohdekohtaiseen riskinarviointiin.

Tupakkalain mukaisten valvontasuunnitelmaan sisältyvillä tarkastuksilla käydään läpi pääsääntöisesti VATI-järjestelmässä olevissa tarkastuslomakkeissa esitetyt asiat. Tukkumyyntipaikan tarkastuksilla valvotaan lisäksi, että tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä myydään vain toimijoille, joilla on voimassa oleva tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntilupa, tai toisille tukkukaupoille. Elintarvikevalvonnan tarkastusten yhteydessä kiinnitetään huomiota siihen, että tupakan myyntiä ei esiinny sellaisissa ravintoloissa tai elintarvikkeiden myyntipaikoissa, joilla ei ole myyntilupaa. Asiaan kiinnitetään erityistä huomiota silloin, jos toimijalla on tupakan myyntilupa jossain toisessa huoneistossa.

5.5 Myyntilupahakemusten ja tupakointikieltohakemuksen käsittely

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntilupahakemuksen käsittelystä on laadittu erillinen toimintaohje (TO 19). Asuntoyhteisö voi hakea kunnalta tupakointikiellon määräämistä asuinyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Hakemuksen käsittelystä on laadittu erillinen toimintaohje (TO 21).

Nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntiluvan käsittelystä ja myyntipisteen tarkastamisesta on laadittu toimintaohje (TO 22).

5.6 Tupakka- ja lääkelain mukaiseen valvontaan käytettävissä olevat voimavarat

Ympäristöterveydenhuollon voimavaroja ja niiden riittävyyttä on käsitelty valvontasuunnitelman kohdassa 2.4.

5.7 Valvonnasta perittävät maksut

Tupakkatuotteita myyviltä toimijoilta peritään vuoden alussa vuosittain valvontamaksu voimassa olevan taksan mukaisesti. Tarkemmat tiedot maksuista ja niiden perusteista löytyvät voimassa olevasta taksasta. Nikotiinivalmisteita myyviltä toimijoilta peritään vuotuinen valvontamaksu vastaavalla tavalla. Tupakkalain tai lääkelain mukaisista tarkastuksista ei peritä erillistä maksua.

Tavoitteet

- Tehdään liitteessä 5 suunnitellut tarkastukset
- Laaditaan periaatteet kohdekohtaisen riskinarvioinnin suorittamiseksi
- Tehdään riskinarviointi tupakka- ja lääkelainmukaisille valvontakohteille
- Kartoitetaan mahdollisuuksia yhteistyöhön ehkäisevän päihdetyön viranomaisten kanssa.

6 Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta

6.1 Johdanto

Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuolto huolehtii Euran, Huittisten, Kokemäen, Rauman ja Säkylän alueilla eläinten terveydenhuollon ja sairauksien hoitamisen edellyttämien peruseläinlääkäripalvelujen antamisesta, eläimistä saatavien elintarvikkeiden alkutuotannon terveydellisestä valvonnasta ja siihen liittyvistä tarkastuksista, eläintenpitoon liittyvästä terveydellisestä valvonnasta, eläintautien vastustamisesta ja ehkäisystä, eläinsuojeluvalvonnasta sekä eläimistä saatavien sivutuotteiden käsittelyn valvonnasta.

Eläinlääkintähuoltolain 10 §:ssä säädetään, että kunnan on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitettua eläinten terveyden ja hyvinvoinnin järjestämisestä alueellaan. Eläinlääkintähuoltolain 10 §:n mukaisesti kunnan suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksesta sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitusta suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalvelujen tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut. Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma ja alueellinen suunnitelma ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. Tätä suunnitelmaa kirjoitettaessa uusi monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma VASU 2025 – 2028 on valmisteilla ja se on tarkoitus julkaista joulukuussa 2024. Tulevan ohjelmakauden painopisteet ovat valmius, varautuminen ja huoltovarmuus, vastuullisuus ja kestävyys sekä teknologia ja tieto.

Vastaava velvollisuus suunnitelman laatimiseksi on annettu uuden, 1.1.2026 voimaan tulevan eläinlääkintähuoltolain 6 §:ssä.

Valvontaeläinlääkäreiden tekemä elintarvikelain mukainen valvonta sisältyy elintarvikevalvonnan suunnitelmaan.

Ympäristöterveydenhuollon toimintaympäristön muutoksia, eläinlääkintähuollon henkilövoimavaroja ja niiden riittävyttä, koulutusta, tietojärjestelmiä, laatujärjestelmää, erityistilanteisiin varautumista ja viestintää on käsitelty tämän suunnitelman kappaleessa 2.

6.1.1 Lainsäädännön muutokset

Eläinlääkintähuoltoa koskevat keskeiset säädökset on uudistettu. Laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023) tuli voimaan 1.1.2024. Uusi eläinlääkintähuoltolaki (285/2023) astuu voimaan 1.1.2026. Vuoden 2025 aikana tutustutaan uuteen lainsäädäntöön, seurataan uusien säädösten ja säännösten voimaantuloa, osallistutaan uusia säädöksiä koskevaan koulutukseen ja tutustutaan mahdollisiin soveltamisohjeisiin, selvittää tarvittaessa uusien säännösten soveltamiskäytäntöjä ja tehdään tai suunnitellaan tarvittavia toimenpiteitä säädösten toimeenpanemiseksi.

6.1.1.1 Eläinlääkintähuoltolaki

Uusi eläinlääkintähuoltolaki (285/2023) tulee voimaan 1.1.2026. Tasavallan presidentti vahvisti uuden lain 3.3.2023. Laissa säädetyt julkiset eläinlääkäripalvelut on notifioitu Euroopan komissiolle yleishyödyllisinä, luonteeltaan taloudelliseksi toiminnaksi katsottavina palveluina.

Uudessa laissa määritellään kunnan velvollisuutena olevat eläinlääkintähuollon tehtävät aikaisempaa tarkemmin luetteloimalla järjestämisvelvoitteen piiriin kuuluvat palvelut. Järjestämisvastuun todellinen laajuus määräytyy alueellisten tarpeiden perusteella ottaen huomioon eläinlääkintähuoltolaissa säädetyt kriteerit (9 §). Vapaaehtoisen järjestämisen piiriin kuuluvat palvelut pitää lain voimaantultua hinnoitella markkina-perusteisesti ja eriyttää kirjanpidollisesti lakisääteisistä palveluista, jos näiden palveluiden liikevaihto on vähintään 40 000 € vuodessa. Vapaaehtoisia palveluita tulisi koskemaan kuntalaissa säädetty yhtiöittämisvelvollisuus, ellei toiminnan voida katsoa olevan vähäistä. Lakimuutoksen perusteluissa todetaan, että vapaaehtoisen järjestämisen piiriin kuuluvilla palveluilla olisi kuntien toiminnassa jatkossa todennäköisesti ainoastaan vähäinen, järjestämisvastuuseen kuuluvia palveluja täydentävä rooli, mistä syystä vähäisyyskriteeri niiden osalta pääosin täytyisi. Sellaisia palveluita, joille ei ole yksityistä tarjontaa ja joille tällaisen tarjonnan syntyminen ei kunnan liiketoiminnasta riippumatta ole todennäköistä, ei kuitenkaan katsota kilpailutilanteessa markkinoilla tuotettaviksi palveluiksi, eikä edellä mainittu koske niitä.

Uudessa eläinlääkintähuoltolaissa ei enää ole säännöstä, joka edellyttäisi pien- ja suurelänpäivystyksen eriyttämistä. Laki tulee velvoittamaan kunnat perimään vastaanotolla tarjottavista eläinlääkäripalveluista klinikkamaksu. Kunta päättää maksun suuruudesta. Maksun tulee olla palvelun käyttäjän kannalta kohtuullinen. Lain mukainen velvoite klinikkamaksujen perimiseen astuu voimaan 1.1.2027. Toistaiseksi klinikkamaksua on Etelä-Satakunnassa peritty ainoastaan yhdellä vastaanotolla verianalysointoreilla tehdyistä tutkimuksista. Kunnaneläinlääkäri on perinyt maksun asiakkaalta ja maksanut sen edelleen kunnalle. Klinikamaksujen perimiseksi pitää uuden lain voimaantulon myötä luoda järjestelmä, jossa maksu ohjautuu suoraan yhteistoiminta-alueelle.

Eläinlääkintähuoltolain muutos ei aiheuttane merkittäviä muutoksia eläinlääkintähuollon nykyiseen toimintaan Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollossa. Lakimuutos saattaa kuitenkin lisätä entisestään eläinlääkäreiden rekrytointiin liittyviä haasteita. Vastavalmistuneet eläinlääkärit ovat usein kiinnostuneita kehittämään osaamistaan ja siitä syystä tekemään kunnallisen järjestämisvastuun ulkopuolellekin jääviä toimenpiteitä. Epävarmuus ammatillisen kehittymisen mahdollisuuksista kuntavastaanotolla voi vähentää kiinnostusta hakeutua kunnaneläinlääkäriin tehtäviin.

Vuoden 2025 alkupuolella kartoitetaan kunnaneläinlääkäreiden vastaanotoilla nykyisin tarjottavat eläinlääkäripalvelut ja arvioidaan sellaisten palveluiden osuus, jotka eivät kuulu uuden eläinlääkintähuoltolain 9 §:n mukaan järjestämisvastuun piiriin.

6.1.1.2 Laki eläinten hyvinvoinnista

Laki eläinten hyvinvoinnista (693/2023) tuli voimaan 1.1.2024. Keskeisiä muutoksia ovat mm. uusien parsinavettojen ja kiinteärakenteisten porsitushäkkien käyttöönottamisen kieltäminen, lintuja ja nisäkkäitä

koskeva vaatimus jatkuvasta juomaveden saannista, eläinlääkäreille tuleva ilmoitusvelvollisuus perinnöllisten vikojen vuoksi tehdyistä toimenpiteistä, koiran- ja kissanpentujen maahantuontia koskevat rajoitukset ja porsaiden kirurgisesta kastraatiosta luopuminen vuoteen 2035 mennessä.

Eläinten hyvinvointilain perusteella tehtävät uusintatarkastukset tulevat maksullisiksi. Maksun perii valtio valvontaeläinlääkäriin tai kunnaneläinlääkäriin tekemän laskutuspyynnön perusteella. Asiaa koskeva asetus ei ole annettu suunnitelmaa kirjoitettaessa. Maksujen periminen voidaan aloittaa vasta, kun asetus on annettu ja aluehallintovirastolta on saatu ohjeistus asiasta.

Laissa eläinten hyvinvoinnista määritellään kunnan velvollisuus huolehtia löytöeläinten hoidon järjestämisestä. Lain mukaan voi hankkia löytöeläinten tilapäisen hoidon järjestämisen ulkopuoliselta palveluntuottajalta. Etelä-Satakunnan ympäristötoimisto on uusinnut sopimukset löytöeläinten tilapäisen hoidon järjestämisestä syksyllä 2024 ja uudet sopimukset astuvat voimaan 1.1.2025. Sopimukset ovat voimassa vuoden 2029 loppuun asti. Kunnan on laadittava ja julkaistava tilasto talteen otetuista löytöeläimistä vuosittain.

Lain 88 §:ssä säädetään useiden eri viranomaisten ja yhteisöjen palveluksessa tai luottamustehtävässä olevien henkilöiden velvollisuudesta ilmoittaa viipymättä avun tarpeessa olevasta eläimestä salassapitosäännösten estämättä. Lisäksi sähköä, lämmitystä tai vettä eläintuotantotiloille toimittavien toimijoiden tulee tehdä ilmoitus sähkö-, lämmön- tai vedenjakelun pysyvästä keskeytyksestä kohtuullisessa ajoin ennen keskeytystä. Uusi laki mahdollistaa viranomaistoimintaan perehdyttävää harjoittelua tekevän opiskelijan läsnäolon eläinsuojelutarkastuksilla.

6.1.1.3 Laki eläinlääkäriammattin harjoittamisesta

Eläinlääkäriammattin harjoittamisesta annetun lain muutos tuli voimaan 1.1.2024. Muutoksella on laajennettu eläinten hyvinvointiongelmia koskevaa eläinlääkäriin ilmoitusvelvollisuutta. Eläinlääkäriille on säädetty ilmoitusvelvollisuus koirilla ja kissoilla diagnosoimistaan eläimen jalostuskäyttöä rajoittavista vioista ja sairauksista. Lakimuutoksen mukaan ilmoitusvelvollisuutta sovelletaan koirien osalta vuoden 2024 alusta ja kissojen osalta vuoden 2027 alusta. Ruokavirasto on marraskuussa 2023 kuitenkin ohjeistanut, että ilmoitusvelvollisuutta sovelletaan koirien osalta vasta, kun valtioneuvosto on antanut asiaa koskevan asetuksen ja koirarekisteriin on toteutettu asetuksen vaatimusten mukaiset toiminnallisuudet.

6.2 Valtakunnallinen ohjelma ja kuntien suunnitelmat

Ruokavirasto on laatinut eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO) vuosille 2015 - 2024. Ohjelmasta on julkaistu päivitys vuodelle 2024. Tätä suunnitelmaa kirjoitettaessa uusi monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma VASU 2025 – 2028 on valmisteilla ja se on tarkoitus julkaista loppuvuoden 2024 aikana. Ruokavirasto on kuitenkin ennen kansallisen valvontasuunnitelman julkaisua julkaisut tulevan kauden valvonnan valtakunnalliset painopisteet.

Kunnan suunnitelmassa tulee ottaa huomioon kansallisen valvontasuunnitelman painopisteet ja määritellä miten ne huomioidaan käytännön työssä. Tulevan valtakunnallisen valvontasuunnitelman painopisteitä vuodelle 2025 ovat mm. sivutuotteiden jäljitettävyyden, eläinlääkärien lääkitsemisvalvonta, eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteröinnin valvonnan tehostaminen ja siipikarjan salmonellavalvonnan tehostaminen. Valtakunnallisten painopisteiden toteutus huomioidaan tarkemmin kansallisen valvontasuunnitelman julkaisun jälkeen.

Kunnallisen eläinlääkintähuollon kannalta eläinten hyvinvointilain tuomat muutokset ja valmistautuminen uuden eläinlääkintähuoltolain voimaantuloon ovat vuonna 2025 merkittävimmät painopistealueet.

Osallistutaan mahdollisuuksien mukaan säädösten soveltamista käsitteleviin koulutuksiin tai ohjaustilaisuuksiin, jos sellaisia järjestetään, ja tutustutaan julkaistaviin ohjeisiin.

6.3 Voimavarat

6.3.1 Eläinlääkäreiden määrä ja tehtäväjako

Ympäristöterveydenhuollon henkilöstön määrää ja tehtäväjako on käsitelty valvontasuunnitelman kohdassa 2.4.

Sijaisten käyttäminen varsinkin silloin, jos useampia kunnaneläinlääkäreitä on poissa samanaikaisesti, on välttämätöntä päivystysten järjestämiseksi. Vakituisten työntekijöiden työsidonnaisuuden kohtuullistamiseksi ja työssä jaksamisen edistämiseksi osa viikonloppupäivystysvuoroista toteutetaan sijaisvoimin.

Lääkarien virka- ja työehtosopimuksen eläinlääkäriliitteessä on määritelty eläinlääkäreiden viikkolepomääräykset. Virka- ja työehtosopimus on voimassa 1.5.2022 – 30.4.2025. Sopimuksen voimassaolo jatkuu 30.4.2025 jälkeen vuoden kerrallaan, jollei sitä kirjallisesti irtisanota viimeistään kuusi viikkoa ennen sopimuskauden päättymistä. Määräysten mukaan viranhaltijan tulee saada kalenteriviikossa vähintään 35 tuntia kestävä keskeytymätön vapaa-aika, joka on, mikäli mahdollista sijoitettava sunnuntain yhteyteen. Viikkolepo voidaan järjestää keskimäärin 35 tunniksi 14 vuorokauden ajanjakson aikana. Vapaa-ajan tulee kuitenkin olla yhdenjaksoisesti vähintään 24 tuntia viikossa. Koska eläinlääkäripäivystysringissä päätettiin vuoden 2021 alussa jakaa viikonloppupäivystykset kahdelle eläinlääkärille, viikkolepomääräykset eivät ole aiheuttaneet merkittäviä haasteita. Osa eläinlääkäreistä toivoi paluuta kokonaisuun viikonloppuihin vuonna 2024. Tätä käytäntöä jatketaan myös vuonna 2025. Tämä aiheuttaa tarpeen seurata tarkemmin viikkolepomääräysten toteutumista.

Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon palveluksessa on kaksi valvontaeläinlääkärinä. Valtio korvaa kunnalle valvontaeläinlääkärin palkkakustannukset ja toiminnasta aiheutuneet kustannukset siltä osin, kuin ne ovat aiheutuneet valtion vastuulla olevista tehtävistä. Valtiolta saadaan korvaus myös kunnaneläinlääkärin palkkakustannuksista ja muista kustannuksista, jos kunnaneläinlääkäri tekee eläinsuojelutai eläintautivalvonnan tehtäviä. Kunnaneläinlääkärit vastaavat pääosasta elävien eläinten vientiin liittyvää TRACES-valvontaa.

Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon ja Sastamalan valvontaeläinlääkäreillä on aikaisemmin tehtyihin päätöksiin perustuva toimivalta toistensa alueilla.

6.3.2 Muu henkilöstö

Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollolla ei ole eläintenhoitajan tai eläinlääkärin avustajan toimia. Vastaanottotilojen siivouksesta ja kiinteistöhuollosta huolehtii se kunta, jonka alueella vastaanotto sijaitsee. Eläinlääkintähuolto käyttää kunnallisia tai yksityisiä tukipalveluja (esim. tietohallinnon palvelut, henkilöstöpalvelut, taloushallinnon palvelut, viestintä, juridiset palvelut).

Hallintopalvelusihteerit huolehtivat mm. päivystyslistojen laatimisesta ja ylläpidosta, päivystyslaskujen laatimisesta ja eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan kustannusten laskuttamisesta aluehallintovirastosta. Terveystarkastajat eivät ole itsenäisesti tehneet eläinsuojelutehtäviä, mutta terveystarkastaja voi tarvittaessa esimerkiksi työsuojeluyritystä osallistua valvontaeläinlääkärin tekemään eläinsuojelutarkastukseen.

6.3.3 Voimavarojen riittävyyden arviointi

Ympäristöterveydenhuollon voimavarojen riittävyyttä on arvioitu suunnitelman kohdassa 2.5.

Ympäri vuorokautinen päivystys on toiminnan herkin ja haavoittuvin osa-alue. Koska alueella on kerrallaan vain yksi päivystävä eläinlääkäri, eläinlääkäriin äkillinen sairastuminen tai loukkaantuminen voi pahimmillaan johtaa palvelun keskeytymiseen.

6.3.4 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Kunnaneläinlääkäreiden kelpoisuus tehtävänsä varmistetaan virkasuhteeseen ottamisen yhteydessä. Vakituisten työntekijöiden osalta tarkistetaan tarvittavat todistukset. Sijaisten osalta tarkistetaan vähintään, että henkilö löytyy Ruokaviraston pitämästä eläinlääkärirekisteristä. Tarvittaessa kelpoisuus varmistetaan ottamalla yhteyttä Ruokavirastoon tai eläinlääketieteelliseen tiedekuntaan.

Vakituisessa virkasuhteessa olevien ja säännöllisesti sijaisuuksia tekevien eläinlääkäreiden oikeus praktiikan harjoittamiseen tarkistetaan säännöllisesti eläinlääkärirekisteristä, koska mahdollisesta eläinlääkäri-oikeuksien poistamisesta ei tule ilmoitusta työnantajalle. Uusien viranhaltijoiden ja sijaisten praktiikka-oikeudet tarkistetaan aina rekrytoinnin yhteydessä.

Jos vakituiseen virkasuhteeseen otettavan eläinlääkäriin tehtäviin kuuluu myös valvontatehtäviä, varmistetaan, että eläinlääkärillä on ammatinharjoittamisoikeuden lisäksi valvontatehtävien edellyttämä pätevyys.

Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollossa ei ole eläintenhoitajan tai eläinlääkäriin avustajan toimia. Eläinlääkärit käyttävät avustajina esimerkiksi harjoittelijoita ja muita vastaavia työntekijöitä, joista ei aiheudu palkkakustannuksia. Avustajien ammattitaito vaihtelee, ja heitä käytetään osaamistaan vastaavissa tehtävissä kuten välinehuollossa, kiinni pitämisessä ja kirjallisissa tehtävissä. Avustajat eivät tee eläinlääkäriin tehtäväksi kuuluvia tehtäviä.

Henkilökunnan koulutusta on käsitelty valvontasuunnitelman kohdassa 2.6.

6.4 Tietojärjestelmät

Kaikille kunnaneläinlääkäreille on hankittu työssä tarvittavat tietokoneet, ohjelmistot ja tietoliikenneyhteydet. Eläinlääkintähuollossa on käytössä KliniQ-potilastietojärjestelmä. Kunnaneläinlääkäreiden lääkekäyttötiedot siirtyvät Ruokaviraston käyttöön automaattisesti KliniQ-potilastietojärjestelmästä.

Eläinten terveydenhallintahankkeen ELTE-tietojärjestelmän eläintautitapausten ja epidemioiden hallinta-osa on julkaistu ja myös kunnan valvontaviranomaisten käytössä. Toimintoja on tarkoitus lisätä järjestelmään asteittain. Valtakunnallisen ohjelman mukaan kaikki vastustettavien eläintautien epäilyt ja todetut tapaukset (esim. salmonelat) kirjataan ELTE-järjestelmään. Aluehallintovirastolta saadun ohjauksen mukaan kunnallisten eläinlääkäreiden ei vielä tarvitse nykyisessä tilanteessa käyttää järjestelmää. Järjestelmää ryhdytään käyttämään, jos alueelle tulee esimerkiksi sellainen eläintautiepidemia, jonka tilannekuvan seuraamiseksi järjestelmän käyttäminen on tarpeen. Järjestelmään tullaan myöhemmin lisäämään esimerkiksi pakollinen salmonellavalvonta. Kehityksen myötä järjestelmän käytön aloittaminen tulee ajankohtaiseksi. Eläinlääkärit perehtyvät järjestelmän käyttöön tarvittaessa esimerkiksi Pikantissa olevien koulutustallenteiden avulla.

Eläinsuojeluvalvonnan tiedonhallintaa varten kehitteillä olleen valtakunnallisen ELSU-järjestelmän ensimmäistä versiota ei edelleenkään ole saatu käyttöön, eikä järjestelmää enää mainita valtakunnallisessa ohjelmassa. Järjestelmän kehitys lienee keskeytynyt rahoituksen puutteen vuoksi. Eläinsuojelu- ja

eläintautivalvonnan suunnittelu, toiminnan seuraaminen ja raportointi joudutaan edelleen toteuttamaan ilman tietojärjestelmää.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan liittyviä tietoja on valtakunnallisesti tallennettu useisiin erillisiin tai toisiinsa liittyviin tietojärjestelmiin. Näistä esimerkiksi eläintietojärjestelmä, eläintenpitäjä- ja pito-paikkarekisteri samoin kuin eläintenpitokieltorekisteri ovat myös paikallisten viranomaisten käytettävissä. Kartturi-sovelluksen toiminnallisuuksia ollaan siirtämässä ELTE-järjestelmään, ja järjestelmä poistunee käytöstä. Valtakunnallisten sovellusten käytössä ongelmana ovat puutteet tietojen ajantasaisuudessa.

TRACES (Trade Control and Expert System) on komission ylläpitämä, internetissä toimiva järjestelmä mm. elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden jäljitettävyyden ja valvonnan varmistamiseksi EU:n jäsenvaltioiden välisessä sisämarkkinakaupassa sekä tuonnissa EU:n ulkopuolisista maista ja viennissä EU:n ulkopuolisiin maihin. Järjestelmässä laaditaan sähköisesti sisämarkkinakaupassa vaadittavat terveystodistukset ja sivutuotteiden kaupalliset asiakirjat sekä eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen rajatarkastustodistukset. Lisäksi järjestelmässä laaditaan viennissä tarvittavia terveystodistuksia. TRACES-järjestelmää käyttävät sekä viranomaiset (mm. kunnaneläinlääkärit ja läänineläinlääkärit) että toimijat.

6.5 Viestintä

Ympäristöterveydenhuollon viestintää käsitellään valvontasuunnitelman kohdassa 2.10.

Eläinlääkintähuollon osalta aktiivinen viestintä normaalioloissa rajoittuu lähinnä internet –sivujen ylläpitoon ja päivittämiseen sekä mediatiedotteiden laatimiseen sellaisissa tapauksissa, joissa tiedottaminen on välttämätöntä. Erityistilanneviestintää on käsitelty erityistilannesuunnitelmassa.

Tiedotuksen vastuuhenkilö on ympäristöterveydenhuollon johtaja. Valvontaeläinlääkärit ja kunnaneläinlääkärit voivat antaa haastatteluja ja tarvittaessa muutenkin tiedottaa oman vastualueensa asioista. Mediatiedotteiden jakelukanavana on yleensä sähköposti.

Eläinlääkintähuollon henkilökunta on aktiivisesti yhteydessä läänineläinlääkäreihin sähköpostin ja puhelimen välityksellä ja pitää aluehallintoviraston ajan tasalla kaikissa normaalista poikkeavissa tilanteissa. Erityistilanteita varten yhteistoiminta-alueella on kaksi virve-puhelinta.

Kunnaneläinlääkärit kertovat mahdollisista zoonoosiepäilyistä ympäristöterveydenhuollon johtajalle, joka välittää tiedot tarpeen mukaan eteenpäin esimerkiksi hyvinvointialueelle tai sijaintikunnan organisaatioon. Tarvittaessa kunnaneläinlääkärit tai valvontaeläinlääkäri ovat suoraan yhteydessä tartuntataudeista vastaavaan lääkäriin tai hoitajaan. Tarkempia ohjeita ilmoitusmenettelyyn zoonoositapauksissa on kohdassa 6.8.1.

Ruoka- ja vesiepidemioiden selvitystyöryhmä on hyvä kanava myös muista kuin elintarvikkeisiin tai veteen liittyvistä infektioriskeistä tiedottamiseen ja riskien aiheuttamien toimenpiteiden pohtimiseen (esim. kotieläinten salmonelloositapaukset).

6.6 Maksullisuus

Eläinten terveyden- ja sairaanhoitopalvelut ovat asiakkaalle maksullisia. Kunnaneläinlääkärit perivät asiakkaalta virkaehtosopimuksen mukaiset käynti- ja toimenpidepalkkiot sekä korvauksen matkakuluista. Muut eläinlääkintähuollon perimät maksut käyvät ilmi ympäristöterveydenhuollon taksasta.

Kunnaneläinlääkäreiden vastaanotolle Raumalla on hankittu laitteistot verinäytteiden tutkimista varten. Näiden laitteiden käyttämisestä Säkylän kunta perii näytekohtaisen klinikkamaksun, joka koostuu materiaalikulusta sekä laitteiden leasingmaksujen kattamiseksi perittävästä maksusta. Muilta osin kunnaneläinlääkäreiden vastaanotoilla ei peritä klinikkamaksua.

Keskitettyä yhteydenottopalvelua ei päiväpraktiikkaa varten ole järjestetty. Eläinlääkäreiden antama puhe- linneuvonta on asiakkaalle maksutonta. Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuolto ei osta praktiikkapalveluja yksityisiltä eläinlääkäripalvelujen tuottajilta eikä maksa subventioita kotieläinten omistajille tai haltijoille. Kunnaneläinlääkärit noudattavat toiminnassaan kunnaneläinlääkäritaksaa.

Päivystysaikaa varten Etelä-Satakunnan ympäristötoimiston päivystysalueella on maksullinen päivystysnumero, josta asiakkaan puhelu käännetään aina päivystävän eläinlääkärin puhelimeen. Puhelun hinta on klo 6.00 – 22.00 välisenä aikana 2,04 €/min + pvm/mpm ja klo 22.00 – 6.00 välisenä aikana 4,01 €/min + pvm/mpm. Päivystävä eläinlääkäri kirjautuu palveluun soittamalla siihen matkapuhelimellaan. Eläinlääkärin kirjautuessa palveluun, hän saa palvelusta vahvistustekstiviestin. Samalla edellinen päivystäjä saa tekstiviestin, joka ilmoittaa uuden päivystäjän kirjautuneen palveluun.

Eläintautivalvonnassa osa valvontatoimenpiteistä on maksullisia. Valvonta- ja kunnaneläinlääkärin tehdessä maksullisia valvontatoimenpiteitä, kunta maksaa toimenpiteistä ja niihin liittyvistä matkakustannuksista ja muista kustannuksista korvauksen niiden suorittajalle. Tämän jälkeen kunta laskuttaa aiheutuneet kustannukset aluehallintovirastolta. Toimenpiteen suorittaja tekee aluehallintovirastolle laskutuspyynnön, jonka perusteella aluehallintovirasto laskuttaa asiakasta. Maksullisia valvontatoimenpiteitä ovat esimerkiksi siipikarjan salmonellavalvontaan liittyvä tarkastus ja näytteenotto, vapaaehtoiseen terveysvalvontaan liittyvä tarkastus ja näytteenotto, virallisen terveystodistuksen tai eläinlääkintätodistuksen laatiminen ja sivutuotelain mukainen valvonta.

Eläinsuojeluvalvontaan liittyvät valvontakäynnit ja muut valvontatoimenpiteet ovat asiakkaalle maksuttomia. Uuden eläinten hyvinvointilain myötä uusintakäynnit ovat kuitenkin tulossa maksullisiksi. Käytäntö on sama kuin eläintautivalvonnassa. Maksuja voidaan ryhtyä perimään vasta, kun asiaa koskeva asetus on annettu ja tullut voimaan.

6.7 Valvonnan toimeenpano

Valvonnan toimeenpanoa kuvataan suunnitelman kohdissa 6.8 – 6.14.

6.8 Eläinten terveyden valvonta

6.8.1 Eläintautivalmius

Eläinten pitopaikoissa eläintautivalvonta tapahtuu normaalien sairaus- tai terveydenhuoltokäyntien aikana tai läänineläinlääkärin antaman määräyksen perusteella. Erillisiä tarkastuksia ilman epäilyä ei tehdä lukuun ottamatta terveysvalvontaohjelmiin liittyviä tarkastuksia. Kaikkien eläinlääkäreiden on tehtävä kuukausittain ilmoitus säädetyistä eläintaudeista aluehallintovirastolle (MMM asetus 1010/2013). Kunnaneläinlääkärit huolehtivat kukin omalta osaltaan ilmoitusten tekemisestä. Eläinten omistajalla tai haltijalla on eläintautilain nojalla velvollisuus ilmoittaa eläinlääkärille epäillessään eläimen sairastavan vakavaa eläintautia.

Eritystilannesuunnitelmassa ovat toimintaohjeet myös vaarallisen tai helposti leviävän eläintautitapauksen varalle. Kunnaneläinlääkärit ja valvontaeläinlääkäri osallistuvat aluehallintoviraston järjestämiin työkokouksiin, joissa käsitellään myös eläintautivalmiuteen liittyviä asioita. Henkilöstö osallistuu

mahdollisuuksien mukaan myös mahdolliseen muuhun eläintautivalmiutta edistävään koulutukseen, jos sellaista tulee tarjolle.

Epäily vaarallisesta tai helposti leviävästä eläintaudista voi tulla esimerkiksi kunnaneläinlääkäriin tai valvontaeläinlääkäriin tekemästä havainnosta, eläimen omistajan yhteydenottona, aluehallintovirastosta tulevana tietona teurastamolla syntyneestä epäilystä, lähiseuduille levinneestä eläintaudista tai näyttöön tutkimustuloksesta. Yksityisellä eläinlääkäriillä on velvollisuus ilmoittaa eläintautiepäilyistä valvonta- tai kunnaneläinlääkäriille. Epäily zoonoottisesta eläintaudista voi tulla myös hyvinvointialueen yksiköistä, esimerkiksi terveyskeskuksesta tai sairaalasta. MMM:n asetuksessa 1010/2013 säädetään toisaalta kunnaneläinlääkäriin velvollisuudesta ilmoittaa erikseen lueteltujen zoonoosien esiintymisestä hyvinvointialueen tartuntataudeista vastaavalle lääkäriille. Käytännössä ilmoituksen voi tehdä myös ympäristöterveydenhuollon johtaja kunnaneläinlääkäriin ilmoitettua hänelle tapauksesta.

Jos kunnaneläinlääkäriä syntyy eläintautiepäily, hän ottaa välittömästi yhteyttä valvontaeläinlääkäriin tai, jos valvontaeläinlääkäriä ei tavoiteta, suoraan läänineläinlääkäriin. Virka-ajan ulkopuolella päivystävän läänineläinlääkäriin yhteystiedot saa vastaajasta, jonka numero löytyy tarvittaessa erityistilanneohjeistuksesta tai Ruokaviraston internet-sivuilta. Lisäksi kunnaneläinlääkäri ilmoittaa tilanteesta ympäristöterveydenhuollon johtajalle ja toisille kunnaneläinlääkäreille ja tarpeen mukaan myös läheisten valvontayksiköiden kunnaneläinlääkäreille.

Valvontaeläinlääkäri ilmoittaa eläintautiepäilyistä läänineläinlääkäriille, ympäristöterveydenhuollon johtajalle ja kunnaneläinlääkäreille, ottaa tilanteesta Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon osalta johdovastuun tiedon saatuaan ja huolehtii tarvittavista jatkotoimenpiteistä. Valvontaeläinlääkäri huolehtii myös asiaan liittyvästä viestinnästä ja tiedottamisesta yhteistyössä ympäristöterveydenhuollon johtajan ja aluehallintoviraston kanssa. Ruokavirastolla on tautipäivystys, jonka numero löytyy erityistilanneohjeista.

Eläintautitapauksessa tilannetta johtaa läänineläinlääkäri. Valvontaeläinlääkäri ja kunnaneläinlääkärit avustavat tilanteen hoitamisessa. Tarvittaessa kunnaneläinlääkäreiden ajanvarausajat peruutetaan. Yksi kunnaneläinlääkäreistä hoitaa välitöntä hoitoa vaativat sairastapaukset, jolloin muut kunnaneläinlääkärit voivat avustaa eläintautitapauksen hoitamisessa. Tarvittaessa aputyövoimana voidaan käyttää myös terveystarkastajia.

Toinen Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon valvontaeläinlääkäreistä toimii valmiuseläinlääkäriinä. Etelä-Satakuntaan on keskittynyt erityisen paljon broilertuotantoa ja sikatuotantoa. Epäiltäessä vastustettavaa eläintautia tilanteen nopea selvittäminen on alueella erityisen tärkeää, jotta mahdollisen eläintautitapauksen aiheuttamat kustannukset ja toiminnan rajoitukset elinkeinolle jäisivät mahdollisimman pieniksi.

Eläinlääkärit tekevät kuukausittain ilmoituksen aluehallintovirastoon alueellaan epäillyistä tai todetuista eläintaukeista (ns. kuukausi-ilmoitus). Ilmoitus tehdään sähköisesti.

6.8.2 Terveysvalvontaohjelmat

Kunnaneläinlääkäri tai valvontaeläinlääkäri hyväksyy tai ottaa vastaan ilmoituksen tilojen liittymisestä tai eroamisesta terveystarkastusohjelmiin tai -ohjelmista. Kunnaneläinlääkäri voi myös esittää läänineläinlääkäriille tilan erottamista terveystarkastusohjelmista. Pakollisia terveystarkastusohjelmia ovat kana-, broileri- ja kalkkunaparvia, uudistuseläimiä tuottavia sikaloita sekä keinosiemennyssonneja tai raakamaitoa tuottavia nautojen pitopaikkoja koskevat pakolliset salmonellavalvontaohjelmat. Vapaaehtoisia terveystarkastusohjelmia ovat lampaiden ja vuohien ohjelmat maedi-visnan varalta, tarhattujen hirvieläinten ohjelma tuberkuloosin varalta ja kalojen ohjelma BKD:n varalta. Terveystarkastusohjelmissä on kunkin valvontaohjelman osalta erikseen määritelty valvontakäyntien vuosittainen määrä.

Salmonellavalvonnan kohteena olevista siipikarjatiloi­sta pidetään rekisteriä. Pakollisiin salmonellavalvon­taohjelmiin kuuluville siipikarjatiloi­lle tehdään valvontakäynti kerran vuodessa. Käynnin yhteydessä huolehditaan virallisesta näytteenotosta, tarkastetaan tiedot tuotannosta, lintujen terveydentilasta, näytteen­otoista ja laboratoriotutkimusten tuloksista sekä tarkastetaan pitopaikan tuotantohygieeniset olosuhteet. Käynnin yhteydessä varmistetaan, että eläinten pitäjän toimesta tapahtuva näytteenotto ja parvien tunnis­taminen ja ilmoittaminen tehdään lainsäädännön mukaisesti. Jos näytteenotto on myöhästynyt yli 3 vrk, tilaa huomautetaan asiasta. Jos näytteenotto on myöhästynyt yli 5 vrk, seuraa myöhästymisestä sanktio. Valvontakäynnistä laaditaan kirjallinen tarkastuskertomus.

6.8.3 Vesiviljelylaitosten terveystarkastus

Etelä-Satakunnan alueella vesiviljelylaitoksia on kahdeksan. Laitoksilta otetaan tarvittaessa näytteitä Ruokaviraston tai aluehallintoviraston pyynnöstä. Vesiviljelylaitoksia valvovat eläinlääkärit osallistuvat sää­nöllisesti vesiviljelylaitoksia koskeviin ja niiden valvontaan liittyviin koulutustilaisuuksiin.

6.8.4 Muu tautiseuranta

Joidenkin vastustettavien eläintautien esiintymistä seurataan valtakunnallisesti näyttein. Yleensä näytteet ottaa valvontaeläinlääkäri läänineläinlääkä­rin määräyksestä. Määräyksen vastaanottaa valvontaeläinlää­käri tai ympäristöterveydenhuollon johtaja, joka välittää sen edelleen välittömästi näytteen ottavalle eläin­lääkärille. Henkilökohtaisen määräyksen vastaanottaa valvontaeläinlääkäri tai kunnaneläinlääkäri, ja mää­räys tulee ympäristöterveydenhuollon johtajalle tiedoksi. Näytteenottaja vastaa siitä, että näyte tulee otet­tua ja lähetettyä eteenpäin määräajassa.

Jos näytteenotossa tulee ongelmia, esimerkiksi näytteenoton kohde on lopettanut toimintansa, asiasta ollaan välittömästi yhteydessä aluehallintovirastoon ja/tai Ruokavirastoon lisäohjeiden saamiseksi. Jos näytteenottaja ei pakottavan syyn takia voi toteuttaa näytteenottoa, hän ilmoittaa asiasta välittömästi es­teen tultua ilmi ympäristöterveydenhuollon johtajalle, joka antaa tehtävän toiselle eläinlääkärille. Jos mää­räys on henkilökohtainen, ympäristöterveydenhuollon johtaja pyytää aluehallintovirastolta uuden määräyk­sen.

6.9 Eläinten merkitseminen ja rekisteröinti

Kunnat eivät valvo aktiivisesti tuotantoeläinten merkitsemistä ja rekisteröintiä. Jos eläinten merkitsemi­sessä tai rekisteröinnissä havaitaan puutteita, niistä ilmoitetaan aluehallintovirastoon.

Koirien tunnistamista ja rekisteröintiä koskevien säännösten noudattamista valvovat toimivaltaiset viran­omaiset, joista on säädetty eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä annetulla lailla. Kuntien valvonta­eläinlääkärit, muut kunnaneläinlääkärit ja aluehallintovirastojen läänineläinlääkärit valvovat koirien tunnis­tamista ja rekisteröintiä koskevien säännösten noudattamista. Aluehallintovirasto on julkaissut ohjeen koi­rarekisterin valvonnasta 7.10.2024.

Koiran haltijan tulee korjata valvonnassa havaitut epäkohdat lainsäädännön vaatimalle tasolle. Epäkohtien korjaamisesta annetaan koiran haltijalle kehoitus tai määräys. Jos viranomaisen joutuu tekemään ylimää­räistä valvontaa tai uusintatarkastuksen annetun kehotuksen tai määräyksen noudattamisen valvomiseksi, on valvonta maksullista. Kunnaneläinlääkä­rin suorittaman ylimääräisen valvonnan maksu on 150 euroa.

6.10 Eläinten lääkitsemisen valvonta

Kunnilla ei ole eläinten lääkitsemisen valvontaan liittyviä tehtäviä suunnitelmaa kirjoitettaessa.

6.11 Sisämarkkinakauppa, vienti ja tuonti

6.11.1 Vienti ja tuonti

Kolmansista maista tuotavat elävät eläimet ja eläinperäiset tuotteet saapuvat Suomeen aina eläinlääkinnällisen rajatarkastusaseman kautta, jossa niille suoritetaan eläinlääkinnällinen rajatarkastus, eivätkä tuodut erät yleensä aiheuta toimenpiteitä alue- tai paikallistasolla. Joissakin tapauksissa tuonnin salliminen edellyttää erityistä jälkivalvontaa määräpaikassa. TRACES-ilmoituksia ei seurata säännöllisesti, vaan ilmoitus tarkastusta vaativista eristä saadaan aluehallintovirastolta. Jos aluehallintovirasto ilmoittaa, että paikkakunnalle saapuu kolmansista maista eläin- tai tuote-eriä, joissa on syytä epäillä eläintautiriskiä tai jos epäillään, että eläin- tai tuote-erä on tuotu maahan laittomasti, valvontaeläinlääkäri tai kunnaneläinlääkäri toimivat läänineläinlääkäriin antamien ohjeiden mukaisesti.

Jos aluehallintovirasto ilmoittaa kolmansista maista tuotavista tuotteista tai eläimistä, joissa on syytä epäillä eläintautiriskiä tai joiden epäillään tai tiedetään olevan laittomasti maahantuotuja, toimitaan seuraavasti:

- Selvitetään, milloin ja minne eläimet tai tuotteet ovat tulossa tai tulleet;
- Selvitetään, minkälaisesta riskistä on kysymys;
- Selvitetään eläinten tai tuotteiden omistaja ja/tai haltija ja yhteystiedot;
- Toimitaan erityistilannesuunnitelmassa annettujen hälytysohjeiden mukaisesti.
- Arvioidaan tilanteessa tarvittavat voimavarat. Ympäristöterveydenhuollon johtaja päättää tarvittaessa vastuunjaosta ja erityisjärjestelyistä tarvittavien voimavarojen vapauttamiseksi tilanteen hoitamiseen;
- Toimitaan aluehallintoviraston antamien ohjeiden mukaisesti.

Tilanteen hoitamisesta vastaa ensisijaisesti valvontaeläinlääkäri.

Kolmansiin maihin vietäessä viejä pyytää virkaeläinlääkäriltä tarkastusta ja selvittää vientiehdot. Viejän on varmistettava huolella, että vientikohdemaan vaatimat ehdot viennille täyttyvät.

Suosittelavaa on, että vaadittavat ehdot tai valmis terveystodistus on lähetetty kohdemaan viranomaisilta Ruokavirastoon tai maa- ja metsätalousministeriöön. Jos kohdema ei lähetä valmista terveystodistusta, eikä sitä ole ennestään (aiemmista vastaavista vienneistä voi kysyä Ruokavirastosta), viejä laatii terveystodistuksen Ruokaviraston antamalle pohjalle kohdemaan ehtojen mukaisesti ja Ruokavirasto ja kohdemaan viranomaiset hyväksyvät todistuksen ja lopullinen todistusmalli lähetetään Ruokaviraston tiedoksi. Virkaeläinlääkäri ja Ruokavirasto tarkistavat yhteistyössä, voidaanko vientiehdot vietävän eläimen tai tuotteen kohdalla täyttää. Jos ehtoja ei voida täyttää, MMM yhteistyössä Ruokaviraston kanssa voi neuvotella kohdemaan kanssa vaatimuksista. Turvapaperi-tulostetut vientitodistusohjeet on tilattava Ruokavirastosta. Vain virkaeläinlääkäri voi laatia ja tilata vientitodistuksia. Elävien eläinten kohdalla tarkastukset tekee ja todistuksen täyttää yleensä kunnaneläinlääkäri, naudat ja sian sukusolujen ja alkioiden kohdalla läänineläinlääkäri. Toimenpiteiden kustannuksista vastaa viejä. Venäjän lisäksi EU-tasolla on neuvoteltu harmonisoiduista vientiehdoista mm. USA:n ja Kanadan kanssa. Tällöin Ruokavirasto kommentoi vientiehtoja ja antaa mahdollisen valmiin todistuksen, jos sellainen on jo sovittu.

6.11.2 Sisämarkkinakauppa

Tiettyjen eläinten ja tuotteiden sisämarkkinatuojat ja viejät rekisteröityvät tai hakevat tuontilupaa Ruokavirastolta. Ruokavirasto lähettää tiedon rekisteröinneistä ja tuontiluvista ohjeineen kyseisen alueen aluehallintovirastoon ja tapauskohtaisesti myös kunnaneläinlääkärille tai muulle valvovalle

virkaeläinlääkärille. Nämä rekisteröinnit ja tuontiluvat kirjataan sekä huomioidaan erityisesti, mille eläimelle tai tuotteelle ne on tarkoitettu ja koskevatko rekisteröinnit sisämarkkinatuontia vai -vientä. Monilla toimijoilla on useita rekisteröintejä tai tuontilupia, mutta yksi rekisteröinti koskee vain yhtä tuotetta tai vain sisämarkkinatuontia tai -vientä. Rekisteröinti on voimassa seuraavan kalenterivuoden tammikuun loppuun, tuontilupa on voimassa vuoden myöntämispäivämäärästä.

Useimmat Ruokaviraston sisämarkkinakaupan ohjeet löytyvät myös Ruokaviraston internetsivuilta. Erityisesti silloin, kun rekisteröintiä tai tuontilupaa ei vaadita, voi ohjeet lukea sieltä. Apua saa myös eläinlääkintä- ja EU-lainsäädännöstä. Epäselvissä tapauksissa tulee kääntyä läänineläinlääkärin tai Ruokaviraston puoleen. Tuontieriä ei saa tarkastuksessa hyväksyä eikä vientieriä lähettää, jollei virkaeläinlääkäri ole täysin varma ehtojen täyttymisestä.

Sisämarkkinatuonnissa tuojalla on tiettyjen eläinten ja tuotteiden kohdalla velvollisuutena lähettää Ruokavirastoon ennakoilmoitus tuotavasta erästä. Ruokavirasto lähettää ennakoilmoitukset sähköpostitse kyseiseen aluehallintovirastoon. Tuotavien erien mukana seuraa lähtömaassa virkaeläinlääkärin myöntämä TRACES-terveystodistus ja mahdolliset muut asiakirjat. Aluehallintovirasto seuraa saapuvia eriä TRACES-järjestelmän avulla ja määrää virkaeläinlääkärin tarvittaessa tarkastamaan saapuneet erät. Virkaeläinlääkäri toimii tapauskohtaisesti Ruokaviraston ja aluehallintoviraston ohjeiden mukaisesti. Tarkastuksen raportointi tapahtuu TRACES-järjestelmässä.

Tavoitteena on, että jokaisen tuojan, etenkin uusien, osalta tarkastetaan yksi lähetys, mieluiten ensimmäinen, vuosittain. Jos puutteita havaitaan, tehdään tarvittaessa uusintatarkastuksia. Tarkastuksia kohdennetaan riskiperusteisesti erityisesti tuotantoeläineriin, jotka tuodaan uudesta ja/tai hyvin erilaisen eläintautistatuksen omaavasta maasta, sekä jos tuoja ei noudata ETT:n vaatimuksia.

Hylätyistä eristä (nykyisin myös lemmikkieläintuonneista tehtyt hallintopäätökset) tulee ilmoittaa Ruokavirastoon. Tällaisista toimenpiteistä päättäminen edellyttää yhteydenpitoa myös lähettäjään viranomaisiin. Annettujen määräysten toteutuminen seurataan aina, esim. varmistamalla, että eläimet on palautettu alkuperämaahan tai että ne on lopetettu. Seuranta tapahtuu pyytämällä esim. virka-apua tullilta ja tekemällä yhteistyötä alkuperämaan viranomaisten kanssa.

Mikäli saapuva erä ei täytä tuonnin ehtoja, valvontaeläinlääkäri tai erikseen tapauskohtaisesti valittava eläinlääkäri sopii Ruokaviraston, Aluehallintoviraston ym. viranomaisten kanssa sovittavista toimenpiteistä sekä noudattaa annettuja ohjeita ja määräyksiä sekä tehdään vaadittavat ilmoitukset/raportoinnit.

Sisämarkkinaviennissä toimija pyytää kunnaneläinlääkärinä tarkastamaan lähetyksen ennen vientiä. Tarkastuksen perustella virkaeläinlääkäri tekee erälle terveystodistuksen TRACES-järjestelmässä. Säännöllistä eläinten sisämarkkinavientiä on Satakunnassa Porin ja Etelä-Satakunnan alueilla. Porin alueen sisämarkkinavienti liittyy valtaosin rekisteröityjen hevosten liikkumiseen.

Sisämarkkinaviennissä viejän on pyydettävä valvovalta virkaeläinlääkäriltä lähetettävien Ea 4 liitteen I mukaisten erien tarkastamista (poikkeuksena ei-kaupalliset koirat, kissat, hillerit ja fretit, jolloin vientiin liittyvät tarkastukset ja asiakirjat voi tehdä myös muu kuin virkaeläinlääkäri).

Pääsääntöisesti terveystodistuksen I-osan täyttäminen on viejän tehtävänä, eläinlääkäri kuitenkin tarkastaa ja tarvittaessa korjaa viejän laatiman I-osan. Jos viejä ei ole rekisteröitynyt TRACES-järjestelmään, jää myös terveystodistuksen I-osan täyttäminen tarkastavan virkaeläinlääkärin vastuulle terveystodistuksen (II-osa) lisäksi. Tällöin viejän on annettava tarvittavat tiedot hänelle todistuksen laatimista varten. Toimenpiteet tehdään viejän kustannuksella.

Virkaeläinlääkäreiden tulee seurata mahdollinen eristä vastaanottajamaassa saatava palaute ja reagoida siihen. Esim. TRACES- terveystodistuksen valvonta eli III-osion täyttö TRACES- järjestelmän kautta.

6.12 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

6.12.1 Tarkastukset

Eläinsuojeluviranomainen voi tarkastaa epäilyn perusteella eläinten pitopaikan. Ilman epäilyä tehdään eläinsuojelutarkastuksia sellaisissa eläintenpitoyksiköissä, joissa eläimiä pidetään elinkeinonharjoittamisen tarkoituksessa sekä sellaisissa eläinten pitopaikoissa, joissa toiminta edellyttää eläinten hyvinvointilaissa tarkoitetun luvan hakemista tai ilmoituksen tekemistä. Ilman epäilyä tarkastuksia saadaan tehdä myös eläinkilpailuihin ja muihin vastaaviin tilaisuuksiin. Vuonna 2025 jatketaan kohdekohtaisen tarkastussuunnitelman laatimista eläinten hyvinvointilain mukaisesti luvan- ja ilmoituksenvaraisten kohteiden tarkastuksille.

Eläinsuojelutarkastuksessa tarkastetaan, että laissa eläinten hyvinvoinnista kyseisen eläimen pitämiseksi asetettuja vaatimuksia noudatetaan. Käynnillä tarkastetaan paitsi eläimet ja eläinten pitopaikka ja pitopaikan olosuhteet, myös eläimiä varten tarkoitettu ruoka ja juoma sekä välineet ja varusteet. Eläinsuojelutarkastuksesta kirjoitetaan aina tarkastuskertomus ja tarvittaessa myös eläinsuojelupäätös, joka annetaan tai toimitetaan asiakkaalle. Asiakkaalle velvoitteita sisältävä eläinsuojelupäätös samoin kuin kuulemisasiakirja toimitetaan asiakkaalle todisteellisesti (saantitodistus, toimittaminen henkilökohtaisesti kuittausta vastaan, haastemies). Jos tarkastuksessa todetaan, että eläinsuojelulainsäädäntöä on rikottu, toimitetaan kopio eläinsuojelupäätöksestä poliisille esitutkintaa varten. Kopio eläinsuojelupäätöksestä lähetetään aina aluehallintovirastoon mahdollisimman pian tarkastuksen jälkeen.

Valvontaeläinlääkäri säilyttää kopiot annetuista päätöksistä tai tarkastuskertomuksista ja lähettää asiakirjat arkistoitavaksi Dynasty-järjestelmään.

Eläinsuojelukäynneistä pidetään seurantakirjanpitoa. Kunnaneläinlääkärit välittävät tiedot tekemistään tarkastuksista ja kopiot niihin liittyvistä asiakirjoista valvontaeläinlääkärille.

Vaikeimmissa tapauksissa vastuu tarkastuksen ja päätöksen tekemisestä voidaan siirtää kunnalta läänineläinlääkärille. Kunta voi pyytää tapauksen siirtoa aluehallintovirastolle esimerkiksi tilanteessa, jossa toimija ei ole noudattanut hänelle toistuvasti annettuja kieltoja tai määräyksiä, ja kieltoa tai määräystä on tarvetta tehostaa uhkasakolla tai teettämisuhalla. Kunta voi pyytää tapauksen siirtoa aluehallintovirastolle myös tilanteessa, jossa tarkastuskohteessa on useita eläimiä, joiden osalta on tarve ryhtyä eläinsuojelulain 44 §:n mukaisiin välittömiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi.

6.12.2 Pakkokeinot

Jos asiakas veloitetaan korjaamaan havaittuja epäkohtia, asiakkaalle varataan aina ennen päätöksen antamista mahdollisuus tulla kuulluksi. Kiireellisissä tapauksissa kuuleminen tehdään suullisesti tarkastuskäynnillä. Kuuleminen voidaan tehdä suullisesti tarkastuskäynnin yhteydessä myös silloin, kun kyseessä on yksinkertainen ja kustannusvaikutuksiltaan vähäinen asia, jos asiakas hyväksyy menettelyn. Asiakkaan antama suullinen vastine kirjataan aina päätökseen. Jos kyseessä on laajempi tai kustannuksiltaan merkittävämpi asia tai jos asiakas on selvästi eri mieltä tarkastuksen tuloksista, tehdään kuuleminen kirjallisesti ja asiakkaalle varataan riittävästi aikaa vastineen antamiseen.

Epäkohdan korjaamiselle annetaan aina määräaika. Määräajan päätyttyä pitopaikkaan tehdään uusintatarkastus korjausten toteutumisen tarkastamiseksi.

Tarvittaessa kunnaneläinlääkäri, terveystarkastaja, hygieenikkoeläinlääkäri tai ympäristöterveydenhuollon johtaja voi ryhtyä eläinsuojelulain 44 §:n mukaisiin kiireellisiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi, kunnes eläimen omistaja joko korjaa eläinten pitoon liittyvät epäkohdat tai päättää eläinten lopettamisesta. Eläinten omistajalle on aina syytä tässä yhteydessä kertoa siitä, että hän on vastuussa toimenpiteistä, esimerkiksi tilapäisestä hoidosta, syntyvistä kustannuksista. Jos eläimen omistaja toteaa, että hän ei pysty jatkossakaan huolehtimaan eläimestä, tehdään päätös eläimen lopettamisesta tai teurastamisesta. Pieneläintä voidaan myös tarjota löytöeläinten tilapäisen hoidon järjestämisestä vastaaville tahoille, joka ottaa vastaan eläimiä uudelleen sijoitettavaksi. Jos eläin luovutetaan löytöeläinten tilapäisen hoidon järjestämisestä vastaaville tahoille, tehdään asiasta eläinsuojelupäätös, jossa todetaan eläimen hinta. Arvokkaan eläimen ollessa kyseessä pitää tätä ennen harkita mahdollisuudet eläimen myymiseksi, jolloin eläimen omistaja saa pitää myyntitulot, joista on vähennetty esimerkiksi tilapäisen hoidon järjestämisestä aiheutuneet menot.

Pieneläimelle voidaan tarvittaessa järjestää tilapäinen hoito. Eläin voidaan tällaisessa tapauksessa toimittaa hoidettavaksi löytöeläinten tilapäisen hoidon järjestämisestä vastaavien tahojen tiloihin. Löytöeläinten tilapäisen hoidon järjestämisestä vastaavien tahojen kanssa tehdyn sopimuksen mukaan yhdistys ottaa hoidettavakseen eläimiä, joille on eläinsuojelulain nojalla päätetty järjestää tilapäinen hoito, samoilla hoitopäivämaksuilla, joita käytetään löytöeläinten kohdalla. Eläimestä täytetään hoitosopimus, jossa määritellään myös mahdolliset eläimen hyvinvoinnin kannalta välttämättömät ylimääräiset hoitotoimet, kuten pesu, kynsien leikkaus tai eläinlääkärikäynti.

Tilapäisen hoidon järjestämistä koskevasta päätöksestä tiedotetaan välittömästi läänineläinlääkärille. Tilapäisen hoidon järjestäminen on aina tilapäinen ja mahdollisimman lyhytaikainen toimenpide, jolla turvataan eläimen hyvinvointi siihen asti, kunnes asia on saatu ratkaistua, esimerkiksi omistaja tavoitettua ja eläinsuojelupäätös eläimen lopettamisesta kuulemisineen ja tiedoksiantoineen tehtyä.

Suurelaimille pyritään mahdollisuuksien mukaan järjestämään riittävä hoito pitopaikassa esimerkiksi hankkimalla pitopaikkaan rehua tai hoitoa muualta. Jos eläintä ei voida jättää pitopaikkaan, voidaan tiedustella löytöeläinten tilapäisen hoidon järjestämisestä vastaavien tahojen mahdollisuudesta etsiä eläimelle tilapäinen sijoituspaikka. Jos tuotantoeläin siirretään, pitää muistaa huolehtia tarvittavien ilmoitusten tekemisestä eläinrekistereihin. Jos sopivaa sijoituspaikkaa ei löydy, eläin lopetetaan tai toimitetaan teurastettavaksi.

Eläinsuojelutarkastukselle voidaan kutsua mukaan poliisin edustaja. Jos tarkastuksen tekijälle syntyy epäily siitä, että eläinten omistaja voi käyttäytyä aggressiivisesti tai että käyntiin liittyy muita työturvallisuusriskejä, kutsutaan tarkastukselle aina mukaan joko toinen eläinlääkäri, terveystarkastaja tai poliisi. Poliisin edustaja voidaan kutsua mukaan myös silloin, jos jo ennen tarkastusta syntyy perusteltu epäily siitä, että tarkastus johtaa rikostutkintaan.

6.12.3 Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset

Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon internet –sivuilla annetaan ohjeet eläinsuojeluilmoituksen tekemisestä. Sivulla ovat valvontaeläinlääkärien ja kunnaneläinlääkärien sekä poliisin yhteystiedot ilmoituksen tekemistä varten. Jos kunnaneläinlääkärille syntyy praktiikkatyössä epäily eläinsuojelusäännösten vastaisesta menettelystä, hän ilmoittaa ensisijaisesti asiasta valvontaeläinlääkärille, joka huolehtii asian selvittämisestä ja tarvittavista toimenpiteistä.

Epäilyyn perustuvien eläinsuojelutarkastusten tekemisestä vastaavat ensisijaisesti valvontaeläinlääkärit. Valvontaeläinlääkärien ollessa estyneitä, huolehtivat tarkastuksen tekemisestä kiireellisessä tapauksessa kunnaneläinlääkärit. Kiireellisessä tapauksessa kunnaneläinlääkäri peruu tällöin tarvittaessa kiireettömiä hoitoja koskevia ajanvarausaikoja. Kiireellisessäkin tapauksessa pyritään siihen, että tarkastuksen

tekijänä ei ole sellainen kunnaneläinlääkäri, jolla on kiinteä asiakassuhde eläinten omistajan tai haltijan kanssa. Kiinteänä asiakassuhteena pidetään esimerkiksi terveydenhuoltosopimusta tai usein, esimerkiksi vuosittain, tapahtuvia eläinlääkärikäyntejä. Tarvittaessa kiireellisen eläinsuojelukäynnin voi tehdä myös hygieenikkoeläinlääkäri, ympäristöterveydenhuollon johtaja tai terveystarkastaja käynnin luonteesta riippuen.

6.12.4 Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus

Etelä-Satakunnan alueella ei ole eläinten hyvinvointilain mukaista lupaa edellyttävää toimintaa. Eläinten hyvinvointilain 60 §:n nojalla ilmoitusvelvollisia toimijoita on noin 80. Valtakunnallisen valvontaohjelman mukaisesti tavoitteena on tarkastaa luvan- ja ilmoituksenvarainen toiminta säännöllisesti.

Vuoden 2024 aikana määriteltiin kohteiden kohdekohtaiset tarkastustiheydet riskinarvioinnin perusteella. Kerran vuodessa tarkastettavaksi kohteiksi määriteltiin ulkopuolisille palveluita tarjoavat tallit, eläinhoitolat, löytöeläinhoitolat, laajamittainen eläinten myynti ja kasvatus, villieläinhoitolat, riistakasvattamot ja kotieläinpihat. Vuoden 2025 aikana selvitetään aluehallintovirastosta ilmoituksen tehneet villieläinhoitolat ja kotieläinpihat. Kolmen vuoden välein tarkastettaviksi kohteiksi määriteltiin hevostallit, jotka eivät tarjoa palveluita ulkopuolisille tai toiminta on pienimuotoista (6 – 10 eläintä) sekä kennelit, joissa on korkeintaan 10 sukukypsää koira.

Vuoden 2025 tarkastetaan resurssien sallimissa rajoissa kerran vuodessa tarkastettavia kohteita. Tarkastuksista huolehtivat valvontaeläinlääkärit.

6.13 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Sivutuotelain mukaisesti Ruokavirasto laatii valtakunnallisen valvontasuunnitelman. Kunnat huolehtivat suunnitelman mukaisten tarkastusten toteuttamisesta. Tarkastuksista huolehtivat valvontaeläinlääkärit.

Elintarvikehuoneistojen sivutuoteasetuksen mukainen valvonta pyritään tekemään elintarvikelain mukaisen valvontakäyntien yhteydessä.

6.13.1 Sivutuotelaitosten valvonta

Ruokaviraston nettisivuilla ylläpidettävältä hyväksytyjen ja rekisteröityjen sivutuotealan laitosten listalta on nähtävissä ajantasainen luettelo laitoksista ja niiden sijainnista. Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon alueella on 39 polttolaitosta ja 19 muuta sivutuotelainsäädännön mukaan valvottavaa laitosta.

Valvontaeläinlääkäri hyväksyy toimialueellaan sivutuoteasetuksen mukaiset polttolaitokset, rinnakkaispolttolaitokset, johdettujen tuotteiden varastointilaitokset silloin, kun tuotteet on tarkoitus hävittää polttamalla tai hyväksytylle kaatopaikalle toimittamalla ja väliasteenlaitokset, joissa varastoidaan tai esim. suolataan, jäädytetään tai lajitellaan käsittelemättömiä sivutuotteita. Valvontaeläinlääkäri rekisteröi tekniset laitokset, johdettujen tuotteiden varastointilaitokset silloin, kun tuotteet on tarkoitettu tekniseen käyttöön, tilarehustamot, keräyskeskukset silloin, kuin ne eivät sijaitse teurastamon yhteydessä sekä toimijat, jotka käyttävät sivutuotteita erityisiin ruokintatarkoituksiin. Hyväksyntä- ja rekisteröintipäätökset ilmoitetaan välittömästi aluehallintovirastoon ja Ruokavirastoon.

Valvontaeläinlääkäri valvoo hyväksymiään ja rekisteröimiään laitoksia ja toimijoita. Valvontaeläinlääkäri valvoo myös Ruokaviraston hyväksymiä ja rekisteröimiä laitoksia, kuten käsittelylaitoksia, lemmikkieläinten ruokia valmistavia laitoksia ja rehusekoittamoita. Tarkastukset on pyrittävä mahdollisuuksien mukaan tekemään ennalta ilmoittamatta.

Ruokavirasto määrittelee vuosittaisessa valvontasuunnitelmassa kunkin laitostyyppin osalta riskinarviointiin perustuen ne laitokset nimeltä, jotka valvontaeläinlääkäriin on vuoden aikana vähintään tarkastettava. Mikäli valvontavuoden aikana todetaan tarkastuksen tarve jollakin suunnitelman ulkopuolisella laitoksella, tarkastus tehdään suunniteltujen tarkastusten lisäksi. Valvontaeläinlääkärit toimittavat valvontaan liittyvät tarkastuskertomukset mahdollisimman nopeasti tarkastuksen jälkeen tiedoksi Aluehallintovirastoon ja Ruokavirastoon. Mikäli tarkastuksella todettua puutetta ei saada poistettua kehoituksilla ja joudutaan käyttämään sivutuotelain mukaisia hallinnollisia pakkokeinoja, pakkokeinopäätökset toimitetaan Aluehallintovirastoon ja Ruokavirastoon.

Elintarvikeketjun monivuotisen kansallisen valvontasuunnitelman yhtenä painopisteenä vuodella 2025 on sivutuotteiden jäljitettävyyden. Tämän mukaisesti valvontaeläinlääkärien sivutuotevalvonnassa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että laitokseen tulevat, käsiteltävät ja lähtevät sivutuotteet ovat aina jäljitettävissä eteen- ja taaksepäin, sivutuotteiden merkinnät täsmäävät, saapuva tavara täsmää kaupallisten asiakirjojen kanssa, ja laitos varmistaa, että sivutuotteita vastaanottavalla taholla on oikeus ottaa vastaan kyseisiä sivutuotteita.

6.13.2 Sivutuotteita käyttävien ja hävittävien toimijoiden valvonta

Haaskatoiminnalla tarkoitetaan käsittelemättömien sivutuotteiden käyttöä luonnonvaraisten eläinten ruokinnassa. Tuotantoeläimistä saatuja sivutuotteita on luvallista käyttää luonnoneläinten ruokintaan vain perustellusta syystä. Etelä-Satakunnan alueella on yksi rekisteröity haaska.

Suomessa on käytössä haaskarekisteri, johon rekisteröidään haaskapaikan aloitusilmoitukset ja haaskan pitäjät. Aloitettaessa käsittelemättömien sivutuotteiden käyttö sivutuoteasetuksen ja MMMa N:o 850/2005 sallimiin tarkoituksiin, on toimijan tehtävä aloitusilmoitus toiminnan aloittamisesta alueensa valvontaeläinlääkärille. Kun kyseessä on luonnonvaraisten eläinten ruokinta (haaskakäyttö), tulee toimijan ilmoittaa kuukausittain valvontaeläinlääkärille haaskalle toimittamansa materiaalin määrä. Tiedot on ilmoitettava sekä sille valvontaeläinlääkärille, jonka toimialueelta sivutuotteet kerätään, että sille valvontaeläinlääkärille, jonka toimialueella sivutuotteet käytetään. Toimijan on lisäksi pidettävä kirjaa sivutuotteiden käytöstä haaskaruokinnassa. Kirjanpito tarkastetaan haaskatoiminnan tarkastuksella.

Kokonaisten märehitijöiden, sikojen, siipikarjan ja turkiseläinten raatojen, kotiteurastuksen sivutuotteiden ja tiettyjen muiden sivutuotelain mukaisten sivutuotteiden hautaaminen ei ole Satakunnan alueella sallittua. Mainitut sivutuotteet on toimitettava raatojen keräilyyn hävitettäväksi hyväksytyssä sivutuotelaitoksessa. Valvontaeläinlääkäri valvoo raatojen keräilyä.

Ruokavirasto määrittelee valvontasuunnitelmassaan valvonnan tekoperusteet, mutta valvontaeläinlääkärit määrittelevät itse vuosittain tarkastettavat kohteet. Tehdyistä tarkastuksista laaditut tarkastuskertomukset ja mahdolliset pakkokeinopäätökset toimitetaan Aluehallintovirastoon ja Ruokavirastoon mahdollisimman nopeasti.

6.13.3 Sivutuotteiden hautaaminen

Kunnaneläinlääkärit välittävät tiedot vastaanottamistaan hautausilmoituksista valvontaeläinlääkärille, joka seuraa hautausilmoitusten tekemistä. Ympäristölupamenettelyyn liittyviä lausuntoja annettaessa (esim. eläinsuojat) huomioidaan sivutuoteasetuksen vaatimukset.

6.14 Ehdollisuuden valvonta

Ehdollisuuden ehtojen noudattaminen on EU:n viljelijöille maksamien suorien tukien ja tiettyjen EU:n osittain rahoittamien tukien täysimääräisen maksamisen edellytyksenä. Tukivalvonta on ensisijaisesti aluehallintoviraston tehtävä.

Eläinsuojelupäätökset ja eläinsuojelutarkastusta tai elintarvikelain mukaista maitohygieniatarkastusta tai munantuotantotilan hygieniatarkastusta koskevat tarkastuskertomukset tehdään aina riittävän tarkasti, jotta aluehallintovirasto voi niiden perusteella tarvittaessa tehdä laajennuksia ehdollisuuden valvontoihin. Eläinsuojelupäätökset ja tarkastuksia koskevat tarkastuskertomukset toimitetaan aluehallintovirastolle tiedoksi viivytyksettä. Elintarvikelain mukaiset tarkastuskertomukset toimitetaan aluehallintovirastolle vain silloin, jos tarkastuksella havaitaan viitteitä epäkohdista ehdollisuuden noudattamisessa.

Valvontaeläinlääkärit ja kunnaneläinlääkärit osallistuvat mahdollisuuksien mukaan aluehallintoviraston järjestämiin koulutustilaisuuksiin, joissa käsitellään mm. ehdollisuuden valvontaa.

6.15 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

6.15.1 Peruseläinlääkäripalvelu

Peruseläinlääkäripalveluun kuuluu kotieläinten sairaanhoito ja terveydenhuolto. Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuolto järjestää omana toimintanaan kaikkien kotieläinten peruseläinlääkäripalvelun, joka käsittää myös kiireellisen eläinlääkäriavun antamisen virka-aikana.

Kunnaneläinlääkäreillä on puhelinaika arkisin klo 8.00 – 9.00. Puhelinaikana eläinlääkärit ajanvarausten lisäksi antavat ilmaiseksi eläinten omistajille tarvittavaa neuvontaa eläinten terveyteen ja sairauksiin sekä eläintenpitoon ja hyvinvointiin liittyen. Kiireellisissä tapauksissa eläinlääkäriin voi tavoittaa myös muuna aikana jättämällä viestin matkapuhelimen vastaajaan. Eläinten hyvinvointiin liittyvää ja eläintautiepäilyjä koskevaa ilmaista neuvontaa antavat lisäksi virka-aikana valvontaeläinlääkärit. Kunnan- ja valvontaeläinlääkäreiden yhteystiedot on julkaistu mm. Etelä-Satakunnan ympäristötoimiston internet –sivuilla.

Vastaanotoilla ei ole säännöllisesti avustavaa henkilökuntaa. Kunnaneläinlääkärit ovat käyttäneet avustajina mm. erilaisia harjoittelijoita.

Kunnaneläinlääkäreiden tehtäviin kuuluu eläinten lopettaminen tarvittaessa, esimerkiksi sairauden perusteella tai omistajan pyynnöstä. Kunnaneläinlääkärit voivat eläinsuojelullisista syistä lopettaa myös luonnonvaraisen eläimen. Tällaisessa tapauksessa kunnaneläinlääkäri laskuttaa toimenpiteestä ja tarvikkeista Säskylän kuntaa, joka laskuttaa kustannukset edelleen aluehallintovirastolta. Peruseläinlääkäripalveluun kuuluu lisäksi kotieläimen terveydentilan toteaminen ja todistaminen kliinisen perustutkimuksen perusteella esimerkiksi vakuutusyhtiötä, vientiä, tuontia tai sisämarkkinakauppaa varten.

6.15.2 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Kunnan on peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana järjestettävä terveydenhuollon palvelut kotieläimille, joita varten on olemassa valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma ja asianmukainen toteutumisen seuranta-järjestelmä. Tällä hetkellä tällaisia ohjelmia ovat nautatiloille tarkoitettu Naseva ja sikatiloille tarkoitettu Sikava. Etelä-Satakunnan alueella on myös yksityisiä eläinlääkäripalvelujen tuottajia, jotka tarjoavat terveydenhuoltopalveluja. Tuotantoeläinten terveydenhuoltopalveluja on pystytty tarjoamaan kysyntää vastaavasti.

Nautojen terveydenhuoltokäynnit kirjataan Naseva- ja sikojen käynnit Sikava-järjestelmään. Nasevan ehtojen mukaan eläinlääkäri suorittaa nautatilalle terveydenhuoltokäynnin vähintään kerran vuodessa. Sikavan puitteissa emakko- tai yhdistelmäsikalaan on suoritettava vähintään neljä terveydenhuoltokäyntiä vuodessa. Näistä yhden pitää olla terveydenhuoltosuunnitelman päivityskäynti. Lihasikalaan on suoritettava vähintään yksi terveydenhuoltokäynti kasvatuserää kohti tai neljä terveydenhuoltokäyntiä vuodessa, jos sikala on osastoittain kertatäyttöinen tai jatkuvatäyttöinen. Jos Naseva- tai Sikava-tilalle luovutetaan

lääkkeitä varalle tulevien sairastapauksien hoitoa varten, terveydenhuoltokäyntien määrä nousee edellä kuvatuista merkittävästi. Suurissa eläintenpitoyksiköissä on tällöin käytävä kahden viikon välein.

Terveydenhuoltopalvelujen kysyntää lisäävät osaltaan myös tietyt lääkkeiden luovuttamista koskevien sääntöjen poikkeukset. Nasevaan ja Sikavaan liittyneiden tilojen lisäksi vanhempaispolven siipikarjatilat ja osa tuotantopolven kasvattamoista/ kanaloista solmivat terveydenhuoltosopimuksen ja sitoutuvat kahdesti vuodessa tehtäviin terveydenhuoltokäynteihin, jolla on merkitystä Etelä-Satakunnassa siipikarjatilojen suuren määrän vuoksi.

Terveydenhuoltokäynnillä eläinlääkäri havainnoi eläinten olosuhteet ja terveydentilan. Lisäksi merkittävimmät eläinten hoitorutiinit ja tuotannon kannalta kriittiset pisteet käydään läpi. Terveydenhuoltokäynnillä käydään läpi terveydenhuoltosuunnitelman toteutuminen, tilan lääkekirjanpito ja kirjanpito eläinten poistojen ja sairastuvuuden syistä. Lisäksi käydään läpi tuotantotilan toimet tarttuvilta eläintaudeilta suojautumiseksi.

6.15.3 Kiireellinen eläinlääkäriapu

Virka-aikana kiireellistä eläinlääkäriapua antavat kunnaneläinlääkärit. Tarvittaessa eläinlääkäri siirtää tai peruu kiireettömän potilaan ajanvarauksen antaakseen kiireellistä eläinlääkäriapua. Potilas voidaan myös remittoida eteenpäin muille kunnaneläinlääkäreille tai ohjata yksityiselle pieneläinklinikalle.

Kiireellisen eläinlääkäriavun antamiseksi on järjestettävä jatkuva ympärivuorokautinen eläinlääkäripäivystys. Eläinlääkäripäivystys järjestetään Etelä-Satakunnassa seutukuntaa vastaavalla päivystysalueella. Päivystyksessä annetaan kiireellistä eläinlääkäriapua virka-ajan ulkopuolella.

Alueen päivystykseen on varattu kuuden eläinlääkäriin työpanos. Päivystysvuorossa päivystää kerrallaan yksi eläinlääkäri. Päivystys on järjestetty sekapäivystyksenä siten, että vaativien pieneläinpotilaiden remittoinnista yksityisille päivystävälle klinikoille on sovittu suullisesti. Remittointia voidaan käyttää myös päivystyksen ruuhkautuessa. Remittointijärjestely on toiminut hyvin. Remittoitavia potilaita on ollut suhteellisen vähän. Saadun asiakaspalautteen mukaan eläinten omistajat ovat olleet tyytyväisempiä nykyiseen järjestelmään kuin aikaisempaan, kokonaan eriyettyyn päivystyspalveluun. Kiireellisen eläinlääkäriavun saaminen kaikkina vuorokaudenaikoina on toistaiseksi pystytty järjestämään. Yksityinen päivystysaikainen palvelutarjonta on lisääntynyt alueella.

Päivystysalueella on päivystysasiakkaita varten maksullinen päivystyspuhelinnumero, josta puhelu yhdistyy automaattisesti päivystävälle eläinlääkärille. Päivystävä eläinlääkäri kirjautuu päivystäjäksi soittamalla päivystyspuhelinpalveluun puhelimestaan ja antamalla pyydetyt tunnukset. Tässä yhteydessä edellinen päivystäjä saa tekstiviestin uuden päivystäjän kirjautumisesta. Edellinen päivystäjä ottaa yhteyttä seuraavaan tai ilmoittaa päivystysringin vastaavalle, jos uusi päivystäjä ei kirjaudu järjestelmään.

Viikonloppupäivystykset on koettu raskaiksi, minkä vuoksi viikonloppupäivystykset on jaettu kahdelle päivystäjälle. Päivystysvuoroja tulee näin enemmän, mutta päivystysten rasittavuus vähenee. Osa eläinlääkäreistä on toivonut siirtymistä kokonaisten viikonloppujen päivystämiseen, ja heille on merkitty vuoden 2025 päivystyslistaan koko viikonlopun vuorot. Mahdollisuuksia nykyistä suurempaan yhteistyöhön yksityisten eläinlääkäriasemien kanssa eläinlääkäripäivystyksen järjestämisessä on selvitetty, mutta toistaiseksi yksityiset eivät ole pystyneet tarjoamaan nykyistä kattavampaa yhteistyötä.

6.15.4 Saatavuus- ja laatutavoitteet

Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuolto ei järjestä perustason ylittäviä eläinlääkäripalveluita. Kunnaneläinlääkärit huolehtivat näytteiden lähettämisestä alan laboratorioihin, jos näytteen tutkiminen ei onnistu vastaanotolla.

6.15.4.1 Ajanvaraus

Valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan ajanvaraukset yhteistoiminta-alueella tulee keskittää yhteen paikkaan, ja toiminta järjestää siten, että tietyinä päivinä tietty eläinlääkäri tai tietyt eläinlääkärit ovat vastuussa kiiretapauksen hoidosta ja pääosa eläinlääkäreistä keskittyy ajanvarausperusteiseen praktiikkaan. Etelä-Satakunnassa kunnaneläinlääkärit toimivat viidellä eri vastaanotolla. Tästä syystä valtakunnallisen valvontaohjelman mukainen ajanvarausten keskittäminen on vaikeaa toteuttaa, eikä sen järjestämiseksi ryhdytä toimenpiteisiin vuonna 2025. Asiakas voi ei-kiireellisissä tapauksissa valita, mille eläinlääkärille hän varaa ajan.

Kukin kunnaneläinlääkäri huolehtii omalta osaltaan ajanvarauksesta ja varautuu kiireavun antamiseen myös virka-aikana. Jos kiireavun antaminen vie huomattavasti aikaa, kunnaneläinlääkäri peruuttaa tarvittaessa ajanvarausaikoja tai sopii potilaiden siirtämisestä toiselle kunnaneläinlääkärille, jos tämä on mahdollista.

6.15.4.2 Saatavuus

Valtakunnallisen ohjelman mukaan sairaskäynti- tai vastaanottoaika tulee pystyä järjestämään viikon sisällä tilauksesta, jos avun tarve ei ole kiireellinen. Kiireettömät terveydenhuolto- tai massatyökäynnit sekä terveille eläimille suoritettavat sterilisaatiot ja kastraatiot on lomakauden ulkopuolella voitava varata alle kolmen viikon ja lomakaudella alle kuuden viikon sisällä yhteydenotosta. Jos asiakas haluaa palvelut nimetyiltä eläinlääkäriltä, saavat jonotusajat olla pitemmät. Saatavuustavoitteen seuraamiseksi ei ole luotu järjestelmää. Jos avun tarve ei ole kiireellinen, ei valtakunnallisen ohjelman tavoitteeseen aina päästä.

Valtakunnallisen ohjelman mukaan kiireellisen eläinlääkäriavun resurssit on mitoitettava siten, että apua on kaikkina vuorokaudenaikoina saatavissa kolmen tunnin sisällä tilauksesta 90 prosentissa tapauksista. Päivystysalueet on siten mitoitettava, että 90 % tapauksista päivystävän eläinlääkärin matka eläintenpitopaikkaan tai eläimen omistajan matka pieneläinvastaanotolle on alle sata kilometriä. Päivystysalueella ei ole järjestelmää, jonka avulla voitaisiin seurata sitä, kuinka nopeasti asiakas saa eläinlääkäriavun. Käsitetyksenä on, että valtakunnallisessa ohjelmassa asetettu saatavuustavoite pystytään toteuttamaan. Päivystävän eläinlääkärin matka eläintenpitopaikkaan tai eläimen omistajan matka pieneläinvastaanotolle on alle sata kilometriä. Jos pieneläinpotilas kuitenkin remittoidaan päivystävälle yksityisklinikalle, on matka usein pitempi. Remittoitavien potilaiden osuus on ollut pieni.

Valtakunnallisen ohjelman mukaan kuntien olisi suositeltavaa subventoida sairaskäyntien ja terveydenhuoltokäyntien matkoista johtuvia kustannuksia. Kuntalaisten yhdenvertaisuus lakisääteisten peruspalvelujen käyttäjinä sekä eläinsuojelulliset syyt puoltavat subventioita. Määrärahan varaamista tarkoitukseen ei ole esitetty vuodelle 2025.

6.15.4.3 Palautteen kerääminen ja valitusten käsittely

Eläinlääkintähuoltoa koskevat asiakasvalitukset ottaa yleisimmin vastaan joku kunnaneläinlääkäreistä. Jos kysymys on esimerkiksi väärinymmärryksestä tai vastaavasta ongelmasta, riittää valituksen käsitteilyksi usein se, että eläinlääkäri keskustelee asiasta asiakkaan kanssa. Jos asiakas on edelleen tyytymätön tai asiaa ei saada riittävästi selvitettyä, ohjataan eläinlääkintähuoltoa koskevat asiakasvalitukset ympäristöterveydenhuollon johtajalle.

Jos asia ei ratkea keskustelemalla tai jos asiakkaalla on asian suhteen korvausvaatimuksia, ympäristöterveydenhuollon johtaja pyytää valituksen ja mahdollisen korvausvaatimuksen kirjallisena. Ympäristöterveydenhuollon johtaja laatii asiakkaalle kirjallisen vastauksen. Korvausvaatimukset ja asian luonteesta

johtuen tarvittaessa myös valitus viedään ympäristöterveyslautakunnan käsiteltäväksi. Jos kyseessä on korvausvaatimus, pyytää ympäristöterveydenhuollon johtaja tarvittaessa Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnalta kannanoton asiaan ennen ehdotuksen tekemistä. Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunta toimii maa- ja metsätalousministeriön alaisuudessa ja antaa lausuntoja siitä, onko eläinlääkärin menettelyssä ollut mahdollisesti kyse hoitovirheestä. Lausunnossa voidaan ottaa kantaa myös siihen, perustaako virhe vahingonkorvausvastuun. Lausunto ei ole sitova, eikä siinä oteta kantaa vahingonkorvauksen määrään. Vahingonkorvausasia voidaan lausuntomenettelystä riippumatta saattaa yleisen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Lausunnosta peritään käsittelymaksu lausunnonpyytäjältä.

Asiakkaalle voidaan tilanteen mukaan antaa myös tietoa hänen oikeudestaan tehdä vapaamuotoinen kirjallinen kantelu läänineläinlääkärille tai valitus kuluttajariitalautakunnalle. Läänineläinlääkäri pyytää yleensä kantelun saatuaan asiasta kantelun kohteena olevan eläinlääkärin vastineen. Jos eläinlääkärin todetaan syyllistyneen virheeseen, voidaan hänelle antaa huomautus tai varoitus. Vakavien tai usein toistuvien virheiden johdosta läänineläinlääkäri voi esittää Ruokavirastolle praktiikkaoikeuksien poistamista eläinlääkäriltä. Läänineläinlääkäri ei voi määrätä asiakkaalle rahallista korvausta. Kantelun tekeminen on maksutonta. Kuluttajariitalautakunta pyytää molemmilta riidan osapuolilta mielipiteet asiassa ja antaa asiasta lausunnon. Lautakunnan päätökset ovat suosituksia, mutta niitä noudatetaan hyvin, noin 80 %:ssa tapauksista. Käsittelyaika on muutamasta kuukaudesta reiluun vuoteen. Sekä kantelun tekeminen että kuluttajariitalautakunnalle valittaminen ovat maksuttomia.

Etelä-Satakunnassa on mahdollisia vahingonkorvauksia varten voimassa vakuutusurva (Pohjola Vakuutus Oy).

6.15.5 Toimitilat

Eläinlääkintähuoltolain mukaan kunnan on järjestettävä palveluja varten tarpeelliset toimitilat ja työvälineet. Valtakunnallisen ohjelman mukaan yhteistoiminta-alueella on tavoitteena pidettävä eläinlääkäreiden yhteisiä toimitiloja siellä, missä maantieteelliset etäisyydet eivät muodostu liian suuriksi.

Valtakunnallisen ohjelman mukaan yhteistoiminta-alueella tulisi olla käytettävissä hevosia varten pakkopilttu tai vastaava rakenne, jossa tutkimus- ja hoitotoimenpiteet voidaan suorittaa vaarantamatta työ- ja potilasturvallisuutta. Samassa yhteydessä tulisi olla käytettävissä tilat, joissa hevosten kaataminen voidaan turvallisesti suorittaa. Hevosten pakkopilttuuta ja turvallisia kaatamistiloja ei kunnan järjestämänä Etelä-Satakunnassa ole.

Kunnaneläinlääkärit toimivat Etelä-Satakunnan ympäristöterveydenhuollon alueella viidellä eri vastaanotolla Eurassa, Huittisissa, Kokemäellä ja Raumalla. Eurassa ja Kokemäellä on yksityisiltä vuokratut työtilat kahdelle eläinlääkärille, mutta molemmilla vastaanotoilla työskentelee vain yksi eläinlääkäri. Vuonna 2021 Huittisiin valmistuivat kaupungin omistamat kunnostetut toimitilat kunnaneläinlääkärille ja valvontaeläinlääkärille aiemmin yksityiseltä vuorattujen tilojen tilalle. Raumalla on vastaanottotilat yhdelle kunnaneläinlääkärille osoitteessa Lensunkatu 9 ja kahden kunnaneläinlääkärin yhteisvastaanotto Uotilan kaupunginosassa osoitteessa Kentäntie 2. Raumalla vuodelle 2022 suunnitellut muutostyöt, joilla olisi rakennettu uudet yhteisvastaanottotilat osoitteeseen Lensunkatu 9, eivät toteutuneet huomattavasti kohonneen kustannustason vuoksi. Rauman kaupunki on kartoittanut ratkaisua yhteisvastaanoton rakentamiseksi. Rauman kaupunki ei ole varannut määrärahoja vuodelle 2025 yhteisvastaanoton rakentamiseen.

Eläinlääkärivastaanottotilojen siivous, kunnossapito, jätehuolto ja vartiointi on järjestetty kunkin vastaanoton sijaintikunnan toimesta.

6.16 Seuranta, arviointi ja raportointi

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin suunnitelma hyväksytään ympäristöterveyslautakunnassa osana ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmaa. Hyväksytyt suunnitelma tallennetaan uuteen VYHA-järjestelmään heti, kun järjestelmä sen mahdollistaa ja asiasta on saatu ohjeistus.

Suunnitelman toteutumista seurataan eläinlääkintähuollon työkokouksissa. Suunnitelman toteutumisen arviointi käsitellään ympäristöterveyslautakunnassa vuoden 2026 alussa. Arviointiin liitetään valtakunnallisen ohjelman edellyttämällä tavalla tilasto, josta ilmenevät ainakin sairaskäyntien, terveydenhuoltokäyntien ja pieneläinvastaanottokäyntien määrät eriteltynä virka-aikaisiin ja päivystysaikaisiin käynteihin. Tilastotietoja saadaan mm. KliniQ-ohjelmiston raporteilta.

Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin käsittelystä ympäristöterveyslautakunnassa viedään tarvittavat tiedot uuteen VYHA-sovellukseen annettujen ohjeiden mukaisesti. Toteutumisen arviointi huomioidaan vuoden 2026 suunnitelmaa laadittaessa. Jos aluehallintovirasto arvioi suunnitelman, otetaan arvioinnin tulokset huomioon seuraavan suunnitelman laatimisessa.

Tavoitteet

- Tutustutaan eläinten hyvinvointilakiin, uuteen eläinlääkintähuoltolakiin ja eläinlääkärin ammatinharjoittamisesta annetun lain muutokseen sekä niiden soveltamisesta annettaviin ohjeisiin ja ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin uusien säännösten toimeenpanemiseksi
- Kartoitetaan kunnaneläinlääkäreiden vastaanotoilla tarjottavat sellaiset eläinlääkäripalvelut, jotka eivät kuulu uuden eläinlääkintähuoltolain mukaisen järjestämisvastuun piiriin
- Laaditaan eläinlääkäripalveluiden järjestämisvastuusta selvitys
- Toteutetaan pakollisiin salmonellavalvontaohjelmiin kuuluvat valvontakäynnit
- Toteutetaan suunnitellut ilmoituksenvaraisen toiminnan valvontakäynnit
- Toteutetaan toimeksiantojen mukaan valtakunnalliseen eläintautien seurantaan kuuluvat näytteenotot
- Toteutetaan mahdolliset sivutuotelain mukaiset tarkastukset valtakunnallisen suunnitelman mukaisesti
- Huolehditaan riittävästä eläinlääkäripalveluista sekä ympärivuorokautisesta eläinlääkäripäivystyksestä